

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KENTE GÖÇLE GELENLERİN SOSYO-EKONOMİK
YAPISI: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih AKPUNAR

**Enstitü Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Politika**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Muharrem ES

MAYIS – 2012

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KENTE GÖÇLE GELENLERİN SOSYO-EKONOMİK
YAPISI: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih AKPUNAR (413200903)

Enstitü Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Politika

Bu tez ... / ... / 2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Tuncay GÜLOĞLU

Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd. Doç.Dr. Muharrem ES

Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd.Doç. Dr. Mehmet ADAK

Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Fatih AKPUNAR

31/05/2012

ÖNSÖZ

Nüfus hareketleri, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapısında değişmelere yol açan temel öğeler arasındadır. Sosyal ve ekonomik yapıdaki değişim, göç eylemini başlatır ve kentleşme olgusunu ortaya çıkarır.

Kentleşme ve göç ilişkisi, toplumun ekonomik ve sosyal yapısı ile insan tutum ve davranışlarında değişmelere yol açmaktadır. Kentleşme olgusu ile bir biçim alan kentler beraberinde bir takım problemleri getirmektedir. Bu problemlerin çözümü için, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler çözüm arayışı içine girmektedir.

Göç ile kentlere yerleşen kişi, geldiği yerde taşıdığı özelliklerini, göç ettiği yerin toplumsal örüntüleri içinde yeniden biçimlendirmeye çalışır. Bu süreç içerisinde iş, statü, konut, yalnızlık uyum gibi birçok problem yaşamaktadır.

Tez konusunun belirlenmesinde ve tezin yazılması aşamasında değerli fikir ve yorumlarını aldığım bana her türlü desteği sağlayan tez danışmanım ve sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Muharrem ES'e, kaynak temininde yardımcı olan ve fikirleriyle çalışmaya katkı sağlayan, Yrd. Doç. Dr. Eyüp Zengin ve Doç. Dr. Tuncay GÜLOĞLU' na şükranlarımı sunarım. Ayrıca değerli arkadaşlarım Vedat KAZAN, Ahmet Feyzi ÖNER, Süleyman ÇELİK ve son olarak çalışmalarım boyunca desteklerini esirgemeyen kardeşim Fatma AKPUNAR ve aileme de teşekkür etmek isterim.

Fatih AKPUNAR

31/05/2012

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	İ
TABLolar LİSTESİ	İİ
ŞEKİL LİSTESİ.....	İİİ
ÖZET	İV
SUMMARY.....	V
GİRİŞ	1
Çalışmanın Konusu ve Amacı	2
Çalışmanın Önemi.....	2
Çalışmanın Yöntemi	3
BÖLÜM 1: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KENTLEŞME VE GÖÇ OLGUSU ..	4
1.1. Kavramsal Çerçeve	4
1.1.1. Kent, Kentleşme ve Kentleşme Kavramları	4
1.2. Tarihsel Gelişim	7
1.3. Kentleşme Nedenleri	8
1.3.1. Ekonomik Nedenler	9
1.3.2. Teknolojik Nedenler	11
1.3.3. Siyasi Nedenler.....	11
1.3.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler	11
1.4. Kentleşme Politikaları	12
1.4.1. Serbest Piyasa Düşüncesine Dayalı Politika	12
1.4.2. Nüfusu Kırdan Tutmaya Yönelik Politika.....	13
1.4.3. Yaygınlaştırma Politikası	13
1.4.4. Metropol Yaratma Politikası	14
1.4.5. Orta Yol Politikası (Merkeziyetçi Yaygınlaştırma)	15

1.5. Küreselleşme ve Kent.....	15
1.6. Kentleşme ve Göç İlişkisi.....	16
1.6.1. Göç Olgusu ve Tarihsel Gelişimi	17
1.6.2. Göçün Nedenleri.....	19
1.7. Göç Çeşitleri	21
1.7.1. Alınan Mesafe ve Yönetimsel Değişimler Açısından Göçler	22
1.7.2. Süreye Bağlı Göçler	22
1.7.3. Göç Kararının Alınışına göre Göçler	23
1.8. Göçün Kent Mekânı Üzerine Etkileri	23
1.9. Dünyada ve Türkiye’de Kentleşme ve Göç Olgusu	24
1.9.1. Dünyada Kentleşme ve Göç	24
1.9.2. Türkiye’de Kentleşme ve Nedenleri	27
1.9.3. Türkiyede İç Göç.....	30
1.9.4. Türkiye’de İç Göç Olgusunun Sebepleri.....	31
1.9.5. Türkiye’de İç Göçün Etki ve Sonuçları.....	35
1.9.6. Türkiye’de İç Göçün Kent Mekanında Çıkardığı Sorunlar	38
BÖLÜM 2: YALOVA İLİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	43
2.1. Coğrafi Konumu, Bitki Örtüsü ve İklimi.....	43
2.2. Tarihçesi.....	44
2.3. Genel Ekonomik Durumu	45
2.4. İş gücü ve İstihdam	45
2.5. Yalova İlının Demografik Göstergeleri.....	50
BÖLÜM 3: YALOVA’DA GÖÇÜN SOSYO- EKONOMİK YAPIYA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI.....	57
3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	57
3.2. Araştırmanın Varsayımları.....	57
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	57
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	58

3.5. Anket Bulgularının Analizi	58
3.5.1. Yalova'ya Göç Eden Bireyler Hakkında Genel Bilgiler	58
3.5.2. Yalova'ya Göç Edenlerin Sosyo- Ekonomik Özellikleri	63
3.5.3. Yalova'ya Göç Edenlerin Göç Etme Nedenleri ve Memleketleri ile İlişkileri	67
3.5.4. Yalova'ya Göç Edenlerin Göç Sonrası Yaşamındaki Değişiklikler.....	71
3.6. Anket Bulgularının Çapraz Tablolar Yardımıyla İncelenmesi	72
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	94

KISALTMALAR

TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ADYNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
İŞKUR	: Türkiye İş Bulma Kurumu
DİE	: Devlet İstatistik Kurumu
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
Vb.	: ve benzeri
Vd.	: ve diğerleri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Ekonomik Mekânın ve Sosyal Mekânın İçerikleri	7
Tablo 2: Kıtalarda Kentsel Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	24
Tablo 3: 2011 Yılı İtibariyle Kıtadaki Nüfus Sayısı	25
Tablo 4: En Büyük 30 Kent.....	26
Tablo 5: Yıllar İtibariyle Kentli Nüfus Sayısı ve Oranları	28
Tablo 6: Nüfus, Yıllık Nüfus Artış Hızı Ve Yoğunluğu:1927-2010	31
Tablo 7: Yerleşim Yerleri Ve İller Arası Göç Eden Nüfus.....	32
Tablo 8: Yerleşim Yerleri ve İller Arası Göç Eden Nüfus.....	37
Tablo 9: Yıllar İtibariyle Gecekondu, Gecekondu Nüfus ve Oranları	41
Tablo 10: Yalova İli Toplam İşgücü Miktarı (2008).....	46
Tablo 11: Yalova İli Çalışma Çağındaki Genç Nüfus Bilgileri (2008).....	47
Tablo 12: Doğu Marmara (TR42) Bölgesinde İşgücüne Katılma Oranı.....	47
Tablo 13: Yalova'da İstihdam.....	49
Tablo 14: Yalova'da İstihdam Ve İşgücüne Katılma.....	50
Tablo 15: Yalova İli ve İlçelerinin Nüfus Dağılımı (2000-2011)	51
Tablo 16: Yalova İli İlçeleri Nüfus ve Nüfus Artış Hızı.....	52
Tablo 17: Yalova İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı	53
Tablo 18: Yalova İlinin İllerden Aldığı Göç (2010-2011).....	53
Tablo 19: Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı	54
Tablo 20: Nüfus Projeksiyonu	55
Tablo 21: Oturduğunuz İlçe Hangisidir?.....	58
Tablo 22: Doğum tarihiniz?	59
Tablo 23: Kente İlk Geldiğiniz Yıl?.....	59
Tablo 24: Kente Tamamen Yerleştiğiniz Yıl?	59
Tablo 25: Aslen Nerelisiniz?.....	60
Tablo 26: İdari Açından Doğum Yeriniz Neresidir?.....	62
Tablo 27: Yaşınız Kaç?	62
Tablo 28: Cinsiyetiniz?	62
Tablo 29: Eğitim Durumunuz?.....	63
Tablo 30: Medeni Durumunuz?	63
Tablo 31: Mensup Olduğunuz Sosyal Güvenlik Kurumu hangisidir?	63
Tablo 32: Mesleğiniz?	64
Tablo 33: Ailenizin aylık toplam geliri (TL)	64
Tablo 34: Kaç Çocuğunuz Vardır?	65
Tablo 35: Yalova'ya gelmeden önce ne iş yapıyordunuz?	65
Tablo 36: Yalova'ya geldiğiniz ilk günlerde iş durumunuz nasıldı?	65
Tablo 37: Yalova'da ilk işinizi nasıl buldunuz?.....	65
Tablo 38: Yalova'ya ilk gelişinizden bu yana kaç defa iş değiştirdiniz?.....	66
Tablo 39: Halen çalıştığınız bu işinizi nasıl buldunuz?	66
Tablo 40: Şimdiki işinizde memnun musunuz?	66

Tablo 41: Ek gelir elde etmek için ikinci bir iş yapıyor musunuz?	66
Tablo 42: Kendinizi/Ailenizi hangi gelir grubu içinde görüyorsunuz?.....	67
Tablo 43: Aylık geliriniz ile gideriniz denk mi?	67
Tablo 44: Sizden önce Yalova'ya göç etmiş memleketinizden kişiler var mıydı?	67
Tablo 45: Yalova'ya göç etme kararınızı nasıl verdiniz?	68
Tablo 46: Tekrar memleketinize dönmek ister misiniz?	68
Tablo 47: Memleketinizden göç etmenizin nedeni nedir?	69
Tablo 48: Memleketinizden düzenli olarak haber alıyor musunuz?	70
Tablo 49: Memleketinize gitme sıklığınız nedir?	70
Tablo 50: Memleketteki akrabalarınız kente geldiklerinde sizi ziyaret etme sıklığı nedir?	70
Tablo 51: Yalova'ya geldikten sonra hayatınızda neler değişti?	71
Tablo 52: Sizce Türkiye'de başarılı olmada aşağıdakilerden hangileri etkilidir?	71
Tablo 53: Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle Kentteki İlk İş Durumları Arasındaki İlişki	72
Tablo 54: Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle İlk İş Bulma Yöntemleri Arasındaki İlişki	73
Tablo 55: Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle Göç Ettikleri Yerde Kaç Defa İş Değiştirdikleri Arasındaki İlişki	74
Tablo 56: Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle İş Memnuniyetleri Arasındaki İlişki.....	75
Tablo 57: Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle Gelir Grupları Arasındaki İlişki	76
Tablo 58: Yalova'ya Göç Edenlerin Toplam Geliri İle İkinci Bir İş Yapmaları Arasındaki İlişki.....	77
Tablo 59: Yalova'ya Göç Edenlerin Toplam Geliri İle İş Memnuniyetleri Arasındaki İlişki	78
Tablo 60: Yalova'ya Göç Edenlerin Eğitim Durumu ile Göç Sonrası Hayat Tarzlarındaki Değişim Arasındaki İlişki.....	79

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Doğu Marmara(Tr42) Bölgesinde İşgücünün Değişimi.....	48
Şekil 2: Doğu Marmara(Tr42) Bölgesinde İstihdamın Sektörel Dağılımı	49
Şekil 3: Yalova Nüfusunun Değişimi (1935-2011).....	50
Şekil 4: Yalova İli Yaş Piramidi.....	55

Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Kente Göçle Gelenlerin Sosyo-Ekonomik Yapısı: Yalova İli Örneği	
Tezin Yazarı: Fatih AKPUNAR	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Muharrem ES
Kabul Tarihi: 28/06/2012	Sayfa Sayısı: V (ön kısım) + 75 (tez) + 4 (ekler)
Anabilimdalı: Çal. Eko. ve End. İliş.	Bilimdalı: Sosyal Politika
<p>Bir değişim sürecini ifade eden kentleşme, gelişmekte olan ülkelerin ileriye dönük hedeflerini gerçekleştirmede sosyal politika konuları arasındadır. Kentleşmenin etkisiyle ortaya çıkan göç, coğrafi bir yer değiştirmeden çok daha kapsamlı ve köklü bir muhtevaya sahiptir ve sonuçları itibarıyla sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik birçok ögeyi de içinde barındırır. Kente göç eden bireylerin kente uyum sürecinde yaşadıkları problemleri en aza indirgenmesi için, karar vericiler çeşitli tedbirler almaya çalışmaktadır.</p> <p>Sanayi devrimi ile birlikte batıda etkisini gösteren kentleşmenin, 21 yüzyıla da damgasını vuracağı görülmektedir. Hızlı kentleşme süreci ile birlikte gerek bireylerin, gerekse bir bütün olarak toplum hayatını etkileyen, hızlı ve sağlıksız kentleşmenin sebeplerinden olan göç faktörünün etkisiyle işsizlik, konut, yalnızlık, yabancılaşıma gibi birçok sosyal problem ortaya çıkmıştır.</p> <p>Bu araştırma kentleşme ve göç ilişkisinden yola çıkmaktadır ve göç yoluyla kentlere gelen bireylerin kentleşme ve kentlileşme sürecinde geçirdikleri aşamalarını incelemektedir. Genel olarak bu tezin amacı, bireylerin kente uyum süreçlerinde birçok problemle karşılaştığı varsayımını ortaya koymaktır. Kentleşme sürecinde göçün bireyler üzerindeki etkisini incelemeye veri ve istatistik kaynağı olarak Yalova İli seçildi ve bir anket çalışması yapıldı. Anket çalışmasında elde edilen veriler ışığında, göçle kente gelen bireylerin nitelikleri ve kentlileşme sürecinde geçirdikleri aşamalar incelenmiştir.</p>	
Anahtar kelimeler: Kent, Kentleşme, Göç, Yalova	

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: The Social-Economics Structure of Urban Migrant: The Case of Yalova	
Thesis Author: Fatih AKPUNAR	Advisor: Assistant Prof. Dr. Muharrem ES
Date of Acceptance: 28/06/2012	Total Number of Pages: V (Pre text) + 75 (main body) + 4 (appendixes)
Department Labor Economics and Industrial Relations	Field of Study: Social Policy
<p>Urbanization as a process of transformation is one of the topics of social policy in materializing future-oriented goals of developing countries. Migration, as a result of urbanization, has a more comprehensive and rooted content rather than geographic relocation; and, with regard to its consequences, it consists of many social, economic, cultural, and psychological elements. In order to reduce problems which individuals migrating to the urban experience in their adaptation process, decision-makers try to take several steps.</p> <p>It is observed that urbanization which has influenced the West since the Industrial Revolution will also mark the 21st Century. Several social problems such as unemployment, housing, loneliness, and alienation have emerged as a result of migration which is a cause of rapid and unhealthy urbanization, and influences both individuals and society as a unity.</p> <p>This research has evolved out of the relationship between urbanization and migration, and explores the phases that individuals experience in the process of urbanization and that of becoming a city-dweller. In general, the aim of this thesis is to put forward the hypothesis that individuals face many problems in their adaptation processes to the urban. The city of Yalova was chosen as a source of data and statistics in the examination of the impact of migration on individuals in the process of urbanization, and, thus, a survey was conducted. In the light of the outcomes of the survey, the features of individuals who have migrated to the city and the phases that they have experienced in the urbanization process are examined.</p>	
Keywords: Urban, Urbanization, Migration, Yalova	

GİRİŞ

Kentleşme, genel olarak iktisadi faaliyetlere bağılı olarak, kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arasında kente özgü ilişkilerin görüldüğü nüfus birikim süreci olarak kabul edilmektedir.

Birçok kent bilimci kentleşmenin başlangıcını, uygarlığın da başlangıcı olarak kabul etmektedir. Araştırmacılar kentleşme sürecinin başlangıcı üzerinde değil, kentleşme sürecini etkileyen nitelikleri vurgulamışlardır. Bu nitelikler daha çok toplumsal ve ekonomik özellikler taşımaktadır.

Bir değişim sürecini ifade eden kentleşme, gelişmekte olan ülkelerin ileriye dönük hedeflerini gerçekleştirmede sosyal politika konuları arasındadır. Kentleşmenin etkisiyle ortaya çıkan göç, kentleşmenin en belirgin özelliklerinden biridir. Kente göç eden bireyler, daha iyi bir yaşam tarzına sahip olmak için kentlere göç ederler.

Sanayi devrimi ile birlikte batıda etkisini gösteren kentleşme, 21 yüzyıla da damgasını vuracağı görülmektedir. Hızlı kentleşme süreci ile birlikte gerek bireylerin, gerekse bir bütün olarak toplum hayatını etkileyen, hızlı ve sağlıksız kentleşmenin sebeplerinden olan göç faktörünün etkisiyle işsizlik, konut, yalnızlık, yabancılaşma gibi birçok sosyal problem ortaya çıkmıştır. Bu problemlerin en aza indirgenmesi için, ülke yöneticilerini çeşitli tedbirler almaya ve çeşitli sosyal politikalar geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye’de yaşanan hızlı değişim süreçlerinin en temel öğelerinden birisi göç olgusudur. Tarımdaki hızlı makineleşme, kırsal kesimlerde ekonomik yapıyı oluşturan toprak, nüfus dengesizliğine yol açmış, üretim dışı kalan özellikle genç işgücü, yeni geçim kaynakları bulmak üzere kentlere göç etmeye başlamışlardır. 1950’lerde başlayıp 1980’lere kadar uzanan Türkiye’deki göç hareketleri, birçok problemi de beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmamızda kentleşme ve göç ilişkisinden yola çıkarak, göç yoluyla kentlere gelen bireylerin kentleşme, kentleşme sürecinde geçirdikleri aşamaları incelemek, sosyo- ekonomik yaşantılarındaki değişimi ortaya koymaya çalıştık.

Kentleşme sürecinde göçün bireyler üzerindeki etkisini veri ve istatistik olarak, Yalova ilini seçtik ve bir anket çalışması yaptık. Anket çalışmamızdan elde ettiğimiz verilerden yararlanarak, göçle kente gelen bireylerin niteliklerini ve kentleşme sürecinde yaşadıkları problemlerin tespiti ortaya koyduk.

Çalışmanın Konusu ve Amacı

20. ve 21. yüzyılın öne çıkan önemli gelişmelerin birisi kentleşme ve kentlere olan göç olgusudur. Dünyada ve Türkiye’de göç, hali hazırda dinamizmini korumaktadır. Kentlerin kendine özgü yapıları ve işleyişleri farklı olduğundan, her bir yerleşim birimi için göç çalışmaları yapmak faydalı olacaktır.

Bu çalışmanın konusu, genel olarak kente göçle gelenlerin sosyo-ekonomik yapısını incelemek; göç ettikten sonra yaşam tarzlarındaki değişimi ortaya koymaktır. Bu nedenle Yalova İli ölçeğinde elde edilen veriler kullanılarak konunun açığa kavuşturulması amaçlanmıştır. göç eden bireylerin mevcut durumu analizini yapmak, ilerleyen süreçlerde bireylerin karşılaşılabilecekleri olumlu ya da olumsuz durumları tespit etmeye çalışmaktır.

Çalışmanın Önemi

Göç; insanların, grupların demografik, coğrafik, ekonomik ve sosyo-politik nedenlerle zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen ve eylemin bitiminden sonrada etkileri devam eden bir süreçler bütünüdür. Bu nedenle tarih boyunca önemini korumuş, toplumsal hareketliğe ve toplumsal yapıda değişimlere neden olmuştur.

Kente göç ile gelen kişilerin, kente uyum sürecinde sosyo - ekonomik yaşantılarında değişimler olduğu gibi, çeşitli problemler de yaşadıkları görülmektedir. Bu problemlerin tespiti ve çözümüne yönelik yerel ve ulusal düzeyde sosyal politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Göç üzerine yapılan çalışmalar ve istatistiklerin değerlendirilmesi, mevcut durumu göz önüne çıkarmakla beraber ilerleyen süreçlerde doğabilecek sorunların önüne de geçebilmesi açısından önemlidir.

Çalışma yürütülürken aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır?

- Kente göç eden bireylerin göç etme nedenleri nelerdir?
- Kente göç eden bireyler ekonomik durumlarından memnun mu?
- Kente göç eden bireyler kente özgü niteliklere adaptasyon sağlayabilmişler midir?
- Göç eden bireylerin kente uyum süreçlerinde hangi zorluklarla karşılaşmışlardır?
- Kente göç eden bireyler geldikleri yere göre daha iyi bir yaşam tarzına sahip olmuşlar mıdır?
- Kente göç eden bireylerin fikir, inanç, hayat tarzı vb. durumlarında bir değişiklik olmuş mudur?

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kentleşme ve göç olguları kavramsal boyutta açıklaması yapılarak, Dünyada ve Türkiye’de kentleşme ve göç eylemlerinin nedenleri, tarihsel gelişimleri ve meydana getirdiği sosyal ve ekonomik sonuçlar belirtilmiştir.

İkinci bölümde araştırmanın evrenini oluşturan Yalova İli konu edilmiştir. Yalova İli hakkında genel bilgiler verilerek, ilin demografik, işgücü, istihdam durumu ve sosyo-ekonomik yapısındaki diğer konulara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ise kente göçle gelenlerin sosyo ekonomik yapısını araştırmak için seçilen evren ve örneklem hakkında bilgi verilmiş ve araştırmanın nasıl yürütüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca konu ile ilgili 200 kişinin anket sorularına verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 1: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KENTLEŞME VE GÖÇ OLGUSU

1.1. Kavramsal Çerçeve

1.1.1. Kent, Kentleşme ve Kentleşme Kavramları

Sosyolojik, ekonomik, politik, demografik ve kültürel özellikleriyle kendinden önceki yerleşim biçimlerinden ayrılan kent, yeni ve ileri bir aşama olarak çağımıza egemen bir yerleşme biçimidir. Kentleri oluşturan demografik ve ekonomik yapıların özellikleri, her bir kenti de birbirinden ayırmaktadır (Es, 2010: 82).

Bilim dallarının veya yaklaşımların alanlarına özgü ölçütler kullanması, nitel ve nicel birçok kent tanımlamasını ortaya çıkarmıştır. Bunlar;

- Kentbilim dalları demografik özelliklerinden yola çıkarak kenti, belli nüfus büyüklüğüne erimiş yerleşmeler olarak nitelendirirler. Kent bilimciler nüfus büyüklüğüyle ilgili farklı önerilerde bulunmuşlardır. Örneğin. 3 bin, 5 bin, 10 bin gibi en az nüfus büyüklükleri saptayarak, bir yerleşim yerini bu sınırlara göre kent saymışlardır (Özer, 2004: 2).
- Özer, kent tanımlamasını yaparken şu ifadeler yer verir: “ Kent tanımlarında kullanılan ölçütlerden biri de işlevsel ya da ekonomik ölçüttür. Buna göre kent tanımlamalarında nüfusun büyüklüğünün yanı sıra nüfusun niteliği de önem taşımaktadır” (Özer, 2004: 2).
- Kent; ekonomisi tarımsal üretime dayalı köylerden farklı olarak, tarımsal hem de tarımsal olmayan üretimin dağıtım ve denetiminin gerçekleştiği; endüstri, madencilik, genel hizmetler gibi işlevlere sahip olan yerleşim birimidir (Hurma, 2003:4).
- Sosyolojik açıdan kent tanımlamasına baktığımızda, kentin diğer yerleşim birimlerinden ayıran kendine özgü niteliklerinin olduğunu görmekteyiz. Bu nitelikler, hangi yerleşim birimine kent sayılabileceğine karar verir. Bu nitelikler; heterojenlik, hareketlilik,

yarışma, anonim, ilişkiler, uzlaşma vb. şeklinde saptanabilir. Bu açıklamalar göz önüne alındığında kent; tarım dışı alanlarda yoğunlaşmış, belli bir nüfus büyüklüğüne sahip, toplumsal ve yönetsel olarak örgütlenmiş bir yerleşimdir (Özer, 2004: 4).

- Yönetsel ölçütler ve resmi verilerden yola çıkarak il ve ilçe merkezleri de idari açıdan kent olarak kabul edilmektedir. Fakat bir yerleşim biriminin il veya ilçe olması, kent özelliği taşıdığı anlamına gelmez.

(Keleş 2006: 25), kentleşmeyi, “kent sayısının ve kente yaşayan nüfusun artması” olarak tarif eder. Bu tanım dar anlamda kentleşmenin tanımıdır. Kentsel nüfus, doğumlar ve ölümler arasındaki farkın doğumlar lehine olması ve kasabadan veya köylerden gelen göçlerle artar. Bu açıdan kentleşmenin tanımı demografik özellik taşır.

Geniş anlamda kentleşme tanımı şöyle yapılabilir: Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir (Keleş, 2006: 26).

Kentleşmeyi yalnız bir nüfus hareketi olarak görülürse eksik kavratılmış olur. Çünkü kentleşme, planlı ve programlı müdahaleyi gerektiren bir değişim sürecinin bir boyutu olarak ortaya çıkmıştır. Kentleşme, üretimin, ticaretin ve hizmetlerin sürekli büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisiyle dağılım oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışında iskân edilmeleriyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanlarında özel hayatlarında, ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren değişiklikleri içerir (Es, 2010: 83).

Kentleşme, ister bir kırsal yerleşmenin kente dönüşmesi, ister doğrudan doğruya kentin büyümesi biçiminde olsun nüfusun kent yerleşmelerinde yoğunlaşması, nüfusun tarımdan endüstri hizmetlerine kayması ve buna bağlı olarak kentsel işgücü biçimlerinin ekonomik etkinlik kazanması, fiziksel çevre ve yaşama koşullarında bir

değişim sosyal değişme ve yeni bir biçimlenme süreci, bir yönetsel örgütlenme süreci olarak karşımıza çıkar (Hurma, 2003: 4).

Sonuç olarak kentleşme, bir yandan ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimlerin, diğer yandan bunlara bağlı gelişmeler sonucunda toplumun yapısında ve insanın tutum ve davranışlarında medya gelen değişimleri içeren bir olgudur.

Kentleşme, temelde insanların kentle bütünleşmesi, bir nüfus grubunun daha büyük bir nüfus grubuyla kaynaşması anlamına gelir. Kentleşme, kentleşme sürecinde oluşan toplumsal değişimin insan davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler ortaya çıkarma sürecidir (Es ve Güloğlu, 2004: 81).

Kentleşme tanımları yapılırken genelde mekân ön planı çıkarılır. Kente göç ile başlayan nüfus hareketinin kentin belli kesimlerinde yoğunlaşması ve karalılık kazanması kentleşme olarak adlandırılır. Oysa kentleşme, sadece kentte yaşama ya da kentin belli bir kesiminde yaşamaya karar kılma ile sınırlı değildir. Hatta bu süreç, kentleşmenin temel zeminini oluşturmakta ise de, asıl özellikleri kültürel-sosyal boyutlarda ortaya çıkmaktadır (Kaya, 1???)

Sosyo-kültürel açıdan kentleşme; kente göç edenlerin ve kentte yaşayanların, kent toplumun değer sistemini, düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimini benimsemesidir.

Kentleşme psikolojik, kültürel toplumsal ve ekonomik olmak üzere en az iki boyutta gerçekleştiği söylenebilir. Kentin bu boyutları kırsal yapıyla benzerlik taşıyorsa, kentleşme diğer bir ifadeyle bütünleşme süreci kolay olmaktadır. Kırsal kesimden kente göç eden ailelerin kentle uyum süreçlerini açıklamada “ ekonomik mekân” ve “sosyal mekân” kavramları kullanılabilir (Es ve Ateş, 2004: 207).

Tablo 1. Ekonomik Mekânın ve Sosyal Mekânın İçerikleri

Ekonomik Mekân	Sosyal Mekân
Kişinin Altyapısı	Kişinin Üstyapısı
Ekonomik değer elde etme ve üretme kullanma biçimleri — Tutulan işlerin türleri — Gelir türleri — Gelirin kullanma biçimleri — Varlıklanma Ekonomik Mekânın Öğeleri — Varlıklar (Kır-Kent) — Ücret Gelirleri (Kır-Kent) — Varlık gelirleri (Kır-Kent) — Karşılıklar — Yatırımlar	Benimsenen tüm sosyal ve dinsel değerler düzeni inançlar türlü konular dahil tutum ve davranışlar, — Siyasal tutum ve davranışlar — Dayanışma ve yardımlaşma konusunda benimsenen değerler — Örgütlenme biçimleri — Uyulan benimsenen gelenek ve görenekler — Eğitim ve öğretim konusunda tutum ve davranışlar — Bilgilenme biçimleri — Dini tutum ve davranışlar — Hak arama yöntemleri — Kadın ve erkekle ilgili düşünce tutum ve davranışlar — Toplumdaki tutum ve davranışları açıklama biçimleri ve gereçler

Kaynak: Kemal Kartal, Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti, yayın.todaie.gov.tr/goster.php?Dosya=MDUyMDUyMDUx, 09.06.2011

Kişinin alt yapısını oluşturan tüm ekonomik ilişki ve etkinliklerini anlatmak üzere “ekonomik mekân” kavramı, kişinin üstyapısını oluşturan benimsediği-özümlediği tüm sosyal ve tinsel değerlerini, tavır ve davranışlarını kapsamak üzere de “sosyal mekân” kavramı kullanılabilir.

Ekonomik ve sosyal mekândaki değişimler kişinin ne kadar kentleştiğinin göstergesidir. Ekonomik bakımdan kentleşme, kişinin kırdan farklı olarak geçim kaynağı olarak kente özgü işlerle uğraşması; sosyal bakımdan kentleşme ise, kente özgü davranış ve yaşama biçimlerinin kişinin hayatına yansımadır.

1.2. Tarihsel Gelişim

Tarih boyunca çeşitli kültür ve uygarlıkların doğduğu, geliştiği ve yayıldığı merkezler olan kentler, sosyo- ekonomik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim tarih içinde kentlerin yok olması ile birlikte kentlere özgü kültür ve medeniyetlerinde yok olduğu görülmektedir.

Tarihsel gelişim içinde ilk kentler M.Ö. 4000–3000 yılları arasında maden devri ile başlamıştır. Maden bilgisindeki gelişmeler, kentlerin coğrafik, ekonomik ve kültürel koşullarının oluşturmuştur. Yapılan araştırmalar ilk büyük kentlerin büyük nehirlerin geçtiği verimli ovalarda kurulduğunu göstermektedir. Nil, Fırat, Dicle, Indus nehirleri ve Akdeniz kıyılarında ilk büyük kent toplulukları kurulmuştur. Akdeniz kıyılarındaki Fenike kentleri önemli ticaret merkezleri olarak gelişmişlerdir (Ertürk ve Sam, 2009:33).

Ortaçağda kentler genelde savunma amaçlı olarak surlarla çevrili olarak kurulmuşlardır. 12.yüzyılda nüfusu 100 bini aşan kent sayısı azdır. Londra ve Brüksel'in 15. yüzyılda nüfusları 40 bin kadardı. Siyasal, ekonomik ve kültürel işlevlerin egemen olduğu ortaçağ kentleri, sanayileşme, teknoloji, ulaşım ve yönetim olanaklarına sahip kent özelliklerine sahip değillerdi (Keleş, 2006: 27).

18.yüzyılda batı Avrupa'da gerçekleşen sanayi devrimi sosyal ve ekonomik yapıda değişmelere sebep olmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte üretim seri hale geçmiştir. Kentlerde tarım dışı etkinliklerin bir çekici güç olmasını sağlayan gelişmeler, kır kesimindeki geleneksel ilişkilerin çözülmesine sebep olmuştur. Bu gelişmelere ayak uyduramayan köylüler ve işletmeciler, iş gücü gereksinimlerini karşılamak üzere kentlere yönelmişlerdir (Hurma, 2003: 11).

1.3. Kentleşme Nedenleri

Bireylerin kentlere olan hareketlerinin(Göç) temel sebebi daha iyi bir yaşam koşullarına ulaşma çabalarıdır. Kentlerdeki üretim tarzının hizmet sektöründe yoğunlaşması, kentte yaşayanların farklı bir yaşama biçimini benimsemelerine ve kentteki farklılıklarla karşılaşmasına etki eden nedenlere “kentleşme nedenleri” denilmektedir.

Kentleşme olgusu, itici ve çekici etkenler ve bu etkenlerin etkinliğini artıran iletici etkenler kapsamında gerçekleşmektedir. İtici etmenler, yerleşim yerinin (kırsal) sahip olduğu olumsuz koşulları ifade etmektedir. İtici etmenler şöyle sıralanabilir (Ertürk ve Sam, 2009: 33):

- Nüfus baskısı
- Toprak yetersizliği ev dağılımının kötülüğü
- Gizli işsizlik
- Eksik istihdam
- Düşük verimlilik
- Tarımda makineleşme
- Mevsim dışı ekonomik etkinlik yetersizliği
- Doğal afetler
- Eğitim ile artan hareketlilik
- Tarımsal politikalar
- Tarım arazisinin özellikleri, iklim koşulları ve erozyon

Kırsal nüfusu kente yönelten ve kenti cazibe merkezi haline getiren etmenler ise çekicidir. Çekici etmenler ise şöyle sıralanabilir (Türkmen, 2002: 23):

- Yeni iş olanakları
- Kır ile kent arasındaki gelir farklılığı
- Daha iyi eğitim olanakları
- Sağlık ve ulaşım hizmetleri
- Daha iyi hayat standartları

İletici etmenler ise; itici ve çekici etmenlerin işlevselliğini artıran haberleşme ve ulaşım gibi gelişmelerdir.

Yukarıda belirtilen nedenleri, birbirinden bağımsız olmayan dört temel başlık altında incelenmesi konunun daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Bunlar; ekonomik, siyasal, teknolojik ve sosyo- psikolojik nedenlerdir.

1.3.1. Ekonomik Nedenler

(Keleş, 2006: 31-32), köyünde beslenemeyen, gelecek için güvence bulamayan nüfusu köyünden iten, tarım kesimini içinde bulunduğu koşullardan kaynak alan nedenler ekonomik nedenleri oluşturduğunu belirtir. Ekonomik nedenler, itici ve çekici etmenler olmak üzere ikiye ayrılabilir.

İtici etmenler, (olumsuz göç nedenleri) köylü nüfusu yerleşim yerinden eden etmenlerdir. Bu nüfus hareketinin başlaması tarımda ürün fazlası edilmesine bağlıdır. Yani, tarımda sermaye ve teknolojik imkânların artması insan gücü miktarını azaltmaktadır. Bu koşullardan etkilenen nüfus, geçimini sağlamak için kent merkezlerine bir cazibe merkezi olarak yönelmektedir (Ertürk ve Sam, 2009: 33).

Çekici etmenler ise; genel olarak iş olanakları, yüksek ücret, ucuz ve verimli toprak, yükselme olanakları, sağlık eğitim vb. olanakların artması, gıda maddelerinin bol ve çeşitli olması, iyi konut olanağının, toplumsal huzur ve güvenin artması şeklinde sıralanabilir. Kent, insan ilişkileri açısından belirli nüfusa sahip toplumlarda karşılanması mümkün olan fizyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçların belirli düzeyde karşılandığı yer olması nedeniyle daima civar yerleşim yerlerinden daha çok çekim merkezi olmuştur (Yıldırım, 2004: 20).

Kentlerde ücret yüksekliği, iş olanaklarının, eğitim, sağlık, eğlence gibi hizmetlerin yerine getirilmesinin kırsal alanlara göre daha fazla olması ve kentlerde yüksek eğitim kurumlarının bulunması, kültürel faaliyetlerin ve bilimsel çalışmaların yapılması kentleri çekici kılmaktadır (Tezcan, 1995:195).

Bu açıklamalar doğrultusunda kentleri çekici kılan ekonomik üstünlükleri beş başlık altında toplanabilir:

- Uzmanlaşma (İçsel Biriktirmeler): Üretim maliyetinde düşme ve gelirden artış.
- Dışsal Biriktirmeler (Tasarruflar): Kentin büyüklüğü ile doğru orantılı olarak işletmelerin birbirlerinden fayda sağlaması
- Kentleşme Biriktirmeleri: Alt yapının gelişmesi, çeşitli yardımcı hizmetler, araştırma ve eğitim kolaylıkları.
- Üretim Faktörlerine Ulaşılabilirlik: Nitelikli insan gücü, girişim gücü, bankacılık hizmetleri
- Sosyal Olanaklar. Mal ve hizmetlere kolayca ulaşılabilirlik ve yaralanma (Ertürk ve Sam, 2009:33).

1.3.2. Teknolojik Nedeler

Sanayi devrimin getirdiği değişiklikler, tarıma egemen koşullar, kentleşmenin hızlanmasını teknolojik gelişmelerle birlikte sağlamışlardır. Artan üretimin kentleşmede rol oynaması, ürünün kolay ve ucuz taşınmasını sağlayacak teknolojik araçların gelişmesine bağlıdır (Keleş, 2006: 31-32).

Kentleşme sürecinde ulaşım olanaklarının artması önemli bir yer teşkil etmektedir. Ulaşım teknolojisindeki gelişmeler kentleşmeyi iki yönde etkilemiştir. İlk olarak yersiz ulaşım nedeniyle yalnızca çevresi için üretim yapan küçük sanayi kuruluşları ile yerel ticaret alanları ulaşımındaki ilerlemeler nedeniyle yalnızca çevresi için üretim yapan küçük sanayi kuruluşları ile yerel ticaret alanları ulaşımındaki ilerlemeler nedeniyle büyük üretim merkezleri haline gelmiştir. İkinci olarak, insanların hareket edebilme olanakları artmıştır. İnsanların ulaşımı kolaylaştıran araçlardan faydalanarak kendilerine daha iyi yaşam olanağı sağlayacakları yerlerde toplanmaya başladıkları ve buraların genellikle sanayi bölgeleri oldukları görülmektedir (İsbir, 1982: 30).

1.3.3. Siyasi Nedenler

Keleş, ülke yönetimlerinin yapısı, çeşitli siyasi kararlar, bazı hukuk kuramları, uluslararası ilişkiler kentleşme üzerine etki eden faktörler arasında olduğunu belirtir. Örneğin İngiltere’de 1946 yılında çıkarılan Yeni Kentler Yasası ile kentleşme Londra çevresine yayılmak istenmiştir” olduğunu belirtir. Savaşlar ve siyasal anlaşmazlıklar da, kentleşmeye etki yaparlar. II. Dünya savaşında İngiltere’de 5-6 milyon nüfus, savaş ekonomisinin isteklerini karşılamak üzere, köylerden büyük kentlere göç etmişlerdir. 1947’de Pakistan’ın, Hindistan’dan ayrılmasını izleyen yıllarda, Pakistanlı göçmenlerin çoğu, büyük Hint kentlerine yerleşerek, Hindistan’ın kentleşme oranını yükseltmişlerdir (Keleş, 2006: 35).

1.3.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler

Kentleşmenin sosyo-psikolojik nedenleri, kır ve kent arasında var olan yaşam düzeyi ve biçimi farklılıkları sonucu, kentleri çekici kılan nedenlerdir. Kentlerin sahip olduğu toplumsal kültürel olanaklar ve hizmetler kırsal kesim için çekicidir. Kentlerin

sağladığı eğitim, sağlık vb. olanaklar yanında geniş bir kümeye mensup olma duygusu, kentli olmanın gururu vb. etmenler bunlardan bazılarıdır (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

Kimi yerlerde köyden kente göç etme, bir yükseliş, aşağılık duygusundan kurtulma olarak görülmektedir. Bu yüzden bir çok köylü çocuğu öğrenimlerini tamamladıktan ve askerlik yaptıktan sonra kentlere yerleşmeyi tercih ederler (Keleş, 2006: 36).

1.4. Kentleşme Politikaları

Kentleşmenin doğurduğu ekonomik, toplumsal, siyasal ve toprak kullanışıyla ilgili sorunlara çözüm yolları bulmak; ya bu sorunları teker teker ele alıp her biri için çözümler aramakla ya da hepsinin temelini oluşturan, ülkenin genel yerleşme düzenini uzunca bir dönemde değiştirmeyi amaçlayan genel politikalar uygulamakla olur. İşte köylerden kentlere olan nüfus akımlarının hızını, biçimini, coğrafi dağılışını, ülkenin kalkınmasına yardım edecek biçimde eş güdümlü politikaların hepsine “Kentleşme Politikaları” denilmektedir (Keleş, 2006: 55-56).

Kentleşme politikaları diğer sektörel politikalarla ilişkisi bulunmaktadır. Özellikle de bu politikalardan nüfusa, kırsal kesime ve kentsel toprak kullanımına ilişkin politikalar önem kazanmaktadır. Kentleşme yönelik politikalar makro ölçekte beş grupta toplanabilir. Bunlar;

- Serbest piyasa düşüncesine dayalı politika;
- Kırsal nüfusu kırdan tutmaya yönelik politika;
- Yaygınlaştırma politikası;
- Metropol yaratma politikası: yoğun kentleşme;
- Orta yol politikası: merkezîyeti yaygınlaştırma politikalarıdır (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

1.4.1. Serbest Piyasa Düşüncesine Dayalı Politika

Bazı ülkeler, kentleşmenin hızını ve biçimini arz ve talep yasalarının etkilerine açık tutmak eğilimindedirler. Nitekim böyle bir uygulamada temel görüş olarak

kentleşmenin hızını ve biçimini etkilemenin güç ve maliyetli olduğu savunulmakta ve kentleşme sürecine müdahale edilmemesi öne sürülmektedir.

Günümüzde, birçok toplumsal ve ekonomik politikalar alanında olduğu gibi, kentleşme konusunda da "bırakınız yapsınlar" felsefesi artık geçerli değildir. Nitekim kamu otoriteleri kentleşme sürecine çeşitli araçlarla müdahale ederek, sürecin ekonomik yararlarını arttırma ve toplumsal sakıncalarını giderme yollarını aramaktadırlar (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

1.4.2. Nüfusu Kırdan Tutmaya Yönelik Politika

Bazı ülkeler kentleşme hızını kesmeyi ve kentlere akın eden nüfusun bir kısmını köylere geri çevirmeyi denemişlerse de bu çabalar başarısız olmuştur. Bunun yerine köy kalkınması toprak ve tarım reformu gibi önlemlerle köylünün köyde kalmasına çalışan ülkelerde bulunmaktadır.

Toprak ve tarım reformu, geniş anlamda toprak ile onu işleyenler arasındaki tüm ilişkileri iyileştirmek amacıyla devletçe alınan her türlü önlem ve yapılan uygulamalardır. Bu önlem ve uygulamalar, köylerde yaşayanların sosyo-ekonomik değişimler yolu ile refah düzeylerinin arttırılmasını kapsamaktadır. Bu nedenle, kırsal nüfusun belirli bir tarım alanının sahibi yapılarak yaşam güvencelerinin sağlanmasının yanı sıra, bu kesimin konut, sağlık, eğitim, ulaşım, vb. gereksinmelerinin uygun bir düzeyde karşılanması önem kazanmaktadır.

Kırsal nüfusun kentlere göçünün durdurulabilmesi için, tarıma dayalı sanayilerin gelişmesinin teşvik edilmesi, emek yoğun sanayilerin kırsal kesimde kurulmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kırsal kesimde el sanatlarının geliştirilmesiyle gelir getirici projelerin desteklenmesi yoluna gidilebilir. Böylece kırsal kesimde tarım dışındaki alanlarda da iş bulabilen fazla nüfus için kırsal iticiliği azalacağından kente yönelik azalabilecektir (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

1.4.3. Yaygınlaştırma Politikası

Bu politika, nüfusun bir veya bir kaç büyük kentte yığılması yerine bütün yurt düzeyine dağılmasını ve yerleşme yapısına dengeli bir biçim vermeyi amaçlayan bir politikadır. Bu politika ile ekonomik ve insan kaynaklarının bütün coğrafi bölgelere

dağılmasına çalışılmaktadır. Köy, kasaba ve küçük kentlerin sanayileştirilmesi; büyük metropollerin yeni sanayilere kapatılması, hatta bazılarının buralardan uzaklaştırılması bu politika uygulamasının örneklerindedir. Hindistan, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin bu yönde kentleşme politikaları uygulamışlardır.

Kentlerin, büyümesinin yarattığı yaşam zorluklarının azaltılması ve hizmet maliyetlerini düşürmek amacıyla "Bahçe Kentler" düşüncesi öne sürülmüştür. Ebenezer Howard'ın bahçe kentler düşüncesi İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere'de "Yeni Kent" adıyla uygulamaya konulmuştur. 1940 lı yıllarda nüfusu 10 milyonu bulan Londra'ya olan göçü önlemeyi amaçlayan ve sayıları 10'u bulan yeni kentler Londra'nın civarında kurulmuştur. Bugün sayıları 40'a yaklaşan ve çoğunda nüfusun 100 bin kişiyi aşmadığı (ortalama 40-50 bin kişilik) kentlerde; kentlerin teknik ve ekonomik olanakları ile kırsal huzuru, sessizliği, yeşilliği, vb. olanakları bir araya getirilmiştir. Günümüzde ayrıca "genişletilmiş kentler" uygulamasına da geçilmiştir. Bu uygulama ile büyük kentler çevresindeki köy veya küçük yerleşme merkezleri geliştirilerek, büyük kentlere nüfus akımının durdurulması amaçlanmaktadır. Yeni kentlere benzer bir diğer uygulama ise "uydu kent" veya "yatakhane kentlerdir. Bu kentlerde yaşayanlar, çalışma ve alışveriş etkinlikleri için ana kente bağımlıdırlar. Yatakhane (uydu) kent ise oturma işlevi için kullanılmaktadır (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

1.4.4. Metropol Yaratma Politikası

Bu politika da, yaygınlaştırma politikasının tersine, kentleşme büyük kentlere yöneltilerek büyük metropoller yaratılması amaçlanmaktadır. Nitekim böyle bir politikanın uygulandığı az gelişmiş ülkelerde, kentleşme süreci birkaç büyük kentin ülkenin tüm kaynaklarını ve nüfusun büyük bir kısmını bünyesinde toplamasına yol açmaktadır. Tek Büyük Kent Yasası'na uygun olarak oluşan bu kentleşme biçimi, kalkınmanın ilk aşamasında (kalkış aşamasında) bazı ekonomik üstünlükler sağlamakla birlikte, daha sonraki aşamalarda bölgesel dengesizlikleri arttırabilmekle ve toplumsal sorunlar yaratabilmektedir (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

1.4.5. Orta Yol Politikası (Merkeziyetçi Yaygınlaştırma)

Son yıllarda bazı ülkelerde, kentleşme sürecinde yaygınlaştırma ve merkezileştirme (metropolitenleşme) arasında üçüncü bir yol izlenmektedir. Orta yol politikası ile, bir yandan ekonomik rasyonellik sağlanmaya çalışılırken, diğer yandan toplumsal adalet ilkeleri yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda da, yaygınlaştırma gereği benimsenmekle birlikte, kalkınma için büyük kentlerin varlığı da zorunlu kabul edilmektedir. Böylece de ekonomik etkinliklerin ve nüfusun, en büyük kent dışındaki bazı kent merkezlerinde yoğunlaştırılmasına çalışılmaktadır. Lloyd Rodvvin'in "Merkeziyetçi Yaygınlaştırma" adını verdiği politika; ekonomik ve toplumsal kalkınmada kentleşmeden yararlanmayı olanaklı kılacak çekim veya büyüme merkezleri düşüncesiyle benzer bir düşünceyi taşımaktadır.

Herhangi bir ülkede uygulanacak kentleşme politikasının hangisi olacağı kuşkusuz o ülkenin kendi özel koşullarına bağlıdır. Nitekim bu konuda her ülke için ve her zaman geçerli reçeteler sunmak olanağı yoktur. Ancak az gelişmiş ülkelerde; tüketime dayalı kentleşmenin yarattığı dev kentlerin yerleşme yapısında çarpık ve dengesiz bir biçim verdiği söylenebilir. Nitekim bu ülkeler için, çeşitli büyüklüklerde kentlerden oluşan ve ülkenin tüm üretim güçlerini harekete geçirebilecek dengeli kentsel kademelenmeyi yaratabilecek bir kentleşme politikasının gereksinimleri daha iyi karşılayan ve uygun bir politika olacağı söylenebilir (Ertürk ve Sam, 2009: 22).

1.5. Küreselleşme ve Kent

XXI. yüzyılın kavramı küreselleşme, siyasetten ekonomiye, sosyal politikadan kültüre hemen hemen her alandaki değişimi ifade etmektedir. İlk olarak 1960'lı yıllarda ortaya çıkan küreselleşme kavramı, 1980'lerde sıkça kullanılmaya başlanmış, 1990'lı yıllarda ise anahtar sözcük haline gelmiştir. Dünyanın tek bir yer olduğu, "küresel köy" haline geldiği söylemleri gittikçe daha çok kullanılır hale gelmiştir. Dünyanın politik sınırları olsa bile ekolojik olarak birbirinden ayrılamayacağı belirlenerek, küresel bir dünyadan söz edilmektedir (Sarioğlu, 2005: 12).

XX. yüzyılın son dönemlerinde geleneksel siyasi blokların ortadan kalkmasıyla, her alanda liberal politikalar önem kazanmış, bütün dünyayı etkisi altına alan teknolojik ve sanayi devrimi ile iletişimdeki atılımlar, ülkeler, devletler ve insanlar arasındaki

yakınlaşmaya katkıda bulunmuş, siyasi sınırların önemi görelî olarak azalmıştır (Keleş, 2001: 564).

Ekonomik düzlemdeki dönüşüm kentlerin, uluslararası ilişkilerin içine girmesini mümkün kılmaktadır. Bu süreç içinde, birbirine bağılı üretim kompleksleri küresel bir ağı oluşturmakta ve farklı derecede gelişmiş bölgeler, kentler ve mahaller ortaya çıkmaktadır. Küresel ölçekte ivme kazanan bütünleşme, kentlerde parçalanma ve dağılma süreçlerini doğurmaktadır. Kentin bütünü değil, yalnızca belli merkezler sınırları net olarak çizilmiş, toplumsal, ekonomik ve mekânsal kesimleri küresel toplumun bir parçası haline gelmektedir

Küresel süreçler, kentlerin konumları ve üstlendikleri fonksiyonları yanında kentsel mekânda da değişikliğe neden olmaktadır. Küreselleşme sürecinde sadece ulus devlet içindeki kentler farklılaşmamış, kentler içindeki mekânlar da farklılaşmıştır. Kentlerdeki nüfus ve ekonomik faaliyetlerin artışına bağılı olarak, kentsel mekânda farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip olan kişilerin yaşam alanları birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır ve kentte mekânsal ayrımlaşma belirginlik kazanmıştır. Kentlerde tanık olunan mekânsal ayrımlaşma sürecine paralel olarak bu kişilerin sosyal ve kültürel yaşamları da birbirinden ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır (Ertürk ve Tosun, 2009: 38)

1.6. Kentleşme ve Göç İlişkisi

Kentleşme, göçlerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bu nedenle kentleşmenin nedenini göçler demek mümkündür. Bu nedenle göçlerin nedenleri üzerinde durmak faydalı olacaktır. Göçler dünyanın her yöresinde, değişik ölçüde ve değişik nedenlerden ötürü varlığı kabul edilen bir olgudur. Fakat bu olgu “iticilik-çekicilik” ilişkisi içerisinde gerçekleşmektedir (Yıldırım, 2004: 29).

Sanayi devriminden bu yana mekânsal gelişmeler açısından ortaya çıkan genel eğilim doğrultusunda göç sürecinde göçü alan birim olarak kentler öne çıkmaktadır. Göçün yoğun ve kontrolsüz biçimde yaşandığı dönemlerde kentin ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik yaşamına damgasını vuran bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Göçün yoğun ve kontrolsüz biçimde yaşanması, bu olgunun kentler üzerindeki etkisini arttıran önemli bir unsurdur. Göç ve kentsel gelişmeler arasındaki ilişkiler üzerine

yapılan çalışmalar kentsel sistemde göçün yarattığı etkilerin başlıca beş boyutta ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunlar; göçün istihdam ve kentsel işgücü, ücretler, kent mekânı, kent yönetimi ve kentin kültürel yapısı üzerindeki etkileridir (Yenigül, 2005: 281).

1.6.1. Göç Olgusu ve Tarihsel Gelişimi

Göç insanlık tarihinin bütün dönemleri boyunca var olan bir olgudur. Göç kavramı genellikle yerleşmek amacıyla bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemidir (Keleş, 1998: 38).

Göç coğrafi bir yer değiştirmeden çok daha kapsamlı ve köklü bir muhtevaya sahiptir. Sonuçları itibariyle sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik birçok öğeyi içinde barındırır.

Göç, coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir (Özer, 2004: 11).

Göçler, doğrudan doğruya ülkelerin veya daha küçük toplulukların nüfusunun azalmasını veya artmasını etkileyen önemli faktörlerden olup, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişmeye yol açar ve bu değişimler göç alan ve veren yerlerde birbirine zıt biçimde gerçekleşir (Demir, 2008: 14).

Nedenleri ve sonuçları ile birlikte algılanan göç, dinamik bir süreci içermektedir. Bu sürecin, belli bir zaman dilimi içerisinde nedenleri ve sonuçları ile birlikte ele alınması, göç olgusunun tanımlanmasını, çözümlenmesini ve yorumlanmasını kuramsal anlamda karmaşık hale getirmektedir. Göç kavramı, bu karmaşıklıkta içinde bir yandan uzun sürecin farklılaşan birimlerini içermekte, diğer yandan da belirli tiplerinde çözümlenmeye çalışılmaktadır (Hurma, 2003: 68).

Göçler doğrudan doğruya ülkelerin veya daha küçük toplulukların nüfusunu, gelişmesini, artışı veya azalmasını etkileyen önemli faktörlerden biri olmakla beraber aynı zamanda nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında da değişime sebep olmaktadır. Bu değişimlerin göç alan ve göç veren çevrelerde birbirine zıt bir şekilde gerçekleştiği görülür. Göç hareketine katılan kitlenin cinsiyet ve yaş gruplarına bağlı olarak göç alan yörelerde bu özelliklerinden dolayı yığılmalar, göç veren yörelerde de azalma söz

konusudur. Ayrıca, nüfusun niteleyici yapısında meydana gelen değişimler toplumun yapısını, kültürünü, ekonomik, politik vb. bütün kurumlarını kısa zamanda etkileyecektir. Ayrıca, göç hareketleri, geniş üyeli grupların yaşamında önemli değişiklikler yaratarak, mesleki uğraşı ve saygınlıklarda da farklılıklara yol açmaktadır (Abadan vd. 1976:11).

Göç olgusu, insan türü ile sınırlanamayacak kadar geniştir. Bazı hayvanlar, beslenme ve doğal koşullar gereği göçebe bir hayat yaşamaktadır. Bu doğrultuda düşünersek insanlık tarihi ile göç, birbiriyle paralel giden bir varoluş içinde olmuşlardır. Avcılık ve toplayıcılık ile geçinen ilkel dönem insanları da bir bölgede yiyecek bulma ve yaşama olanakları daralınca başka mekânlara göç etme çabası içinde olmuşlardır. Tarih öncesi dönemde, göçlerin yoğun bir şekilde yaşandığı söylenebilir. Bazı araştırmacılara göre insanlık, ilk önce Afrika'da ortaya çıkmış ve oradan da göç hareketleri neticesinde dünyanın diğer alanlarına yayılmıştır.

Bir mekâna bağlılığı, o mekândaki beslenme ve barınma olanaklarıyla ilişkili olan avcı-toplayıcı dönem insanların göç hareketleri, ondan sonra gelen ve mekâna bağlılığın daha fazla olduğu toplumsal formasyonlara göre daha yoğun yaşanmıştır denilebilir.

Tarımcı toplumlarda ise doğanın işlenmesi ve tarımsal üretimin başlaması ile mekâna bağlılığın arttığı görülmektedir. Bu dönemden sonra insanlar, avcı toplayıcılıkta olduğu gibi doğadaki besinleri tüketen, besinler tükenince de göç eden bir pozisyondan, doğayı işleyen ve besleneceği ürünü kendisi üreten toprağa ve mekâna bağımlı bir hale gelmiştir. İnsanların göç etmemek için nedenleri artmıştır. Tarımcı toplumlarda göç, çoğunlukla savaşlar, kıtlıklar, salgın hastalıklar ve kolonizasyon faaliyetleri ile beraber yaşanmıştır (Küyük, 2011: 25).

Tarihsel perspektifte göç irdelenirken önemli sayılabilecek bir aşama da coğrafi keşifler sonrası dönemdir. Bu dönemden sonra yeni keşfedilen yerlere yoğun bir göç dalgası yaşanmıştır. Örneğin 19. yüzyılda Avrupa nüfusundaki yıllık artış %0,8 iken coğrafi keşifler sonrası Avrupalıların yerleştiği Birleşik Devletlerde %2,4, Kanada'da %1,6 ve Avustralya'da %4,4 ve Yeni Zelanda'da %6,8'e ulaşmıştır (Tanili, 1997: 317). Avrupa'ya oranla yeni yerleşime açılan bölgelerdeki nüfus artışında ana sebebin

göç olduğu söylenebilir. 1830 ile 1930 arasında yalnız Kuzey Amerika'ya Avrupa'dan 60 milyon dolayında insan göç etmiştir.

Sanayileşme ile birlikte göçün arttığı görülmektedir. 18. yüzyılda Batı Avrupa'da başlayan "sanayi devrimi" sosyal yapıda kökten değişmelere neden olmuştur. Sanayi devrimi ile teknolojideki gelişmelere koşut olarak makineli seri fabrika üretimine geçilmiştir. Şehirlerdeki sanayi tesisleri, üretimin merkezini evden, kitlesel üretimin yapıldığı fabrikalara yönlendirmiştir. Bunlara bağlı olarak kentlerde göç olgusu artmış, kentleşmeyle birlikte geleneksel geniş aile kentsel çekirdek aileye dönüşmüş, iş bölümü artmış, eğitim ve öğretimin önemi artarak, eğitimle statü elde edilmesi önem kazanmış orta sınıf artmış, ulaşım ve haberleşme araçları gelişmiş, dolayısıyla sosyal hareketlilik hızlanmıştır.

Göç olgusuna birey açısından yaklaşım, diğer bir tanımlayıcı açıklama biçimidir. Bireylerin toplumda yaşarken güdülerini gerçekleştirmek için başvuracağı yollardan biri de göç ederek yaşam yerlerini değiştirmektir. Birey açısından yer değiştirmenin çok yönlü işlevleri bulunmaktadır. Bireyler yeni yerlere giderek öncelikle yararlanabilecekleri fırsatların sayısını artırmaktadır. Yer değiştiren birey mesleki ve sosyal hareketlilik sağlayabilmektedir. Göç ederek yeni bir yaşam biçimi seçebilmektedir (Hurma. 2003: 71).

1.6.2. Göçün Nedenleri

Göç ilk bakışta basit bir coğrafi mekân değiştirme süreci olarak görülmekle birlikte, nedenleri ve sonuçlarının bireylerin ve toplumun üzerinde büyük değişiklikler yarattığı bir gerçektir. Toplumun ekonomik, politik ve kültürel yapılarında ve bu yapılar içindeki ilişkiler sisteminde yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç, söz konusu yapılarda önemli dönüşümlere yol açmaktadır (Yenigül, 2005: 276).

Bu bağlamda göç nedenlerini, ekonomik, teknolojik, siyasi ve sosyo-psikolojik nedenler olarak sıralayabiliriz.

1.6.2.1. Ekonomik Nedenler

Göçün ekonomik nedenleri üzerinde kırsal iticiliği ve kentin çekiciliği etkili olmaktadır. Kentleşme sürecinde, sanayileşmeye koşut olarak yaşanan kırsal alandaki yapı dönüşümleri göçün temel kaynakları olarak görülmekte ve "kırsal iticiliğini" ifade

etmektedir. Kırdan göçler, bir yandan aşırı nüfus artışı diğer yandan tarımsal üretimde kullanılan yeni tekniklerin, bu sektörde çalışanları üretim sürecinin dışına itmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Tarımsal üretimde insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçilmesi, tarım topraklarının mülkiyetindeki dengesizlik ve büyük tarımsal işletmelerin artışı sonucunda ortaya çıkan işsizlik ve topraksızlaşma, kırsal nüfusa hareketlilik kazandırmıştır (Tekeli ve Erder, 1978: 14).

Ekonomik nedenler göçü ortaya çıkaran etmenler arasında önemli bir yere sahiptir. Kır kent arasındaki fırsatların tartılması sadece iş ve gelir-ücret açısından yapılmayıp aynı zamanda kentsel refah ve olanakları da içermektedir. Özellikle kırsal bölgelerde okulların açılmasıyla birlikte, kırdan yaşayan daha genç kesimler arasında bir grup eğitimlerini ilerletmek ve becerilerini geliştirmek için göçe karar verirken, diğerleri de kırsal yaşam tarzının sunduğu olanaklardan tatmin olmadıkları için göç etmektedir. Tüm bunlar kentleri çekici hale getiren faktörlerdir (Yenigül, 2005: 273).

1.6.2.2. Teknolojik Nedenler

Sanayi devrimi ile birlikte, teknolojinin gelişmesi ve tarımda modernleşme, tarımsal yapının çözülmesine, büyük köylü kitlelerinin kente göç etmeye hazır hale gelmesine yol açmıştır. Elektriğin sanayide yoğun kullanımı, ulaşım olanaklarının gelişmesi, yerleşim alanlarının kent içi ve kent dışı olarak ayrılması, teknolojiye bağlı göç nedenlerini oluşturmaktadır (Hurma, 2003: 80).

Sanayi, teknoloji, ulaşım, iletişim ve tarımdaki gelişmeler, kırdan yaşayanları “dışarıdaki yaşam” konusunda bilgi sahibi yapmakta ve ulaşım sistemindeki gelişmeler de aynı şekilde kırdaki nüfusun hareketliliğini arttırmaktadır.

1.6.2.3. Siyasi Nedenler

Kırdan kente göçü arttıran faktörlerden biri de devlet politikalarıdır. Bazı zamanlarda devlet bir baskı mekanizması olarak toplumda gönüllü olmayan yer değiştirmelere (zorunlu göç) neden olabilmektedir. Devlet bu müdahaleyi belirli politik çıkarlar doğrultusunda ya da savaş durumlarında gerçekleştirmiştir.

1.6.2.4. Sosyo- Psikolojik Nedenler

Bir birey göç kararı verirken hem içinde bulunduğu toplumsal sistemin koşullarını, hem de gideceği yerin özelliklerini dikkate almaktadır. Toplumsal sistemin içerisinde mekânsal eşitsizliklerin ya da dengesizliklerin varlığı, bireyleri göç kararı almalarına neden olmaktadır. Bu eşitsizlikler, ücret düzeylerindeki, işsizlik oranlarındaki, çevre göstergelerindeki vb. farklılıklar ile ifade edilebilmektedir. Toplumsal sistem, gelişmesi sırasında sürekli dengesizlikler oluşturmakta; bireyler bu dengesizlikleri algılayarak başka yerde var olduğunu öğrendikleri fırsatlardan yararlanmak, yaşam kalitesini geliştirmek için göç kararı vermektedir.

Kentin özgür havası, kentli olmanın gururunu paylaşma, kentte var olan toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler kenti çekici kılmaktadır. Kimi yerlerde kente göç etmeye "yükseliş" gözüyle bakılması kentli olmayı, kentte yaşamayı beraberinde getirmektedir. Eğitim, sağlık vb. imkânlar, kırsal kesimlerde rastlanılan kapalı toplum yaşamının kentlerde olan açık toplum yaşamına olan özlemi doğurması, göç olayının sosyo-psikolojik nedenleri arasındadır (Yıldız, 2007: 13).

1.7. Göç Çeşitleri

Göçün, demografik bir olgu olarak görülmesi ve bu doğrultuda tanımlar geliştirilmesi göçü açıklamada yetersiz kalmaktadır. Zira göç, toplumların ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yapısında önemli değişikliklere neden olmaktadır.(Demir, 2008: 19)

Göçün nedenleri, içerdiği mekanizmalar, farklı göç türlerini doğurmaktadır. Sebepler, mesafe, göç etme biçimi ve doğrultu gibi değişkenler, göç türlerinde farklı gruplandırmaların yapılmasına neden olmuştur (Gişi, 2007: 14). Tüm bu faktörler, göç sürecini, anlayabilmenin en iyi yoludur.

Göçün niteliği ve gerçekleşme şekli üzerine, alınan mesafe ve yönetsel değişimler açısından göçler (iç göç ve dış göç); süreye bağlı göçler (mevsimlik ve sürekli göçler) ve göç kararının alınışına göre göçler (Serbest göç ve zorunlu/istemsiz) olmak üzere üç farklı yaklaşım mevcuttur.

1.7.1. Alınan Mesafe ve Yönetimsel Değişimler Açısından Göçler

Göçler (Özer, 2004: 11)'in ifadesine göre, iç göçler (internal migration) ve dış göçler (external migration) olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir: İç göçler; ülke içindeki yerleşim birimleri arasında sürekli yerleşmek amacıyla yapılan yer değiştirme hareketleridir ve belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanların kendi iradeleriyle yaşam yerlerini değiştirme eylemleridir. Dış göçler ise uzun süre kalmak, çalışmak ve yerleşmek için bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan nüfus hareketidir.

İçgöç olgusu neticesinde, kentsel yerleşim birimlerinin nüfus oranları artarken, kırsal yerleşim birimlerinin nüfus oranları azalmaktadır. İçgöç olgusu çeşitli yönlere (göç yollarına) sahiptir. Bunlar:

- Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan içgöç,
- Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan içgöç,
- Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan içgöç,
- Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan içgöç,

Dış göç olgusunun gerçekleşmesinde gelinen ülkedeki itici faktörler önemli bir yer tutar. Göç eyleminin gerçekleştirileceği ülkenin çekici faktörlerinden ziyade, göç için terk edilen ülkenin itici faktörleri daha çok önemlidir. İtici faktörler olarak sosyo-ekonomik denge, istihdam ve eğitimi söyleyebiliriz.

İç göç olgusuna, kırdan kente gelip gecekondulaşma; dış göç olgusuna, Almanya'ya işçi göçü örnek verilebilir.

1.7.2. Süreye Bağlı Göçler

Süreye bağlı göçler, mevsimlik ve sürekli göçler olmak üzere ikiye ayrılır. (Keleş, 1998: 97), mevsimlik göçü; “yaptıkları işin niteliğine göre belli mevsimlerde bir yere göçen ve o mevsimin sonunda eski yerlerine dönen kimselerin nüfus hareketi” olarak tanımlar.

Sürekli göç ise, göç eden kişinin göç ettiği yerlerdekini referans almadığı kendini kente ait hissetmediği bir göç çeşididir (Akkayan, 1979: 24)

1.7.3. Göç Kararının Alınışına göre Göçler

Zorunlu göçün insanların içinde yaşadığı koşullar gereği bir bölgeden ötekine olan göçtür. Kişilerin kendi istekleri dışında baskı ile bir yerden ötekine göç ettirilmelerine ise zorlama ile göç demektedir. Zorunlu göçler, insanların buldukları coğrafyada yaşayabilmeleri için gerekli temel ve hayati şartların ortadan kalkması hâlinde istem dışı gerçekleşen göçlerdir. Zorunlu göç kapsamına alınabilecek terimlerden biri olan sürgün ise, sistemli bir şekilde tehir ve yerleştirme işlemidir (Sepetçioğlu, 2011: 51)

Serbest göç ise; göç edenlerin, göç etme kararını kendilerinin verdiği, daha çok bireysel arayışlardan doğan göç etme eylemidir. Serbest göçte belirleyici faktör, bireylerin kendi içyapılarından ortaya çıkmakta ve göç kararı vermeleri ile sonuçlanmaktadır (Özmir, 2008: 20).

1.8. Göçün Kent Mekânı Üzerine Etkileri

Uzun bir sanayileşme sürecinde mekânsal kalıpların değişmesine neden olan temel faktör olarak değerlendirilen göçlerin, kent mekanı üzerindeki en önemli etkisi kentlerin dağınık büyümesidir. Yoğun göçlerin doğurduğu konut talebi kentlerde “yetersiz bir konut sorunu” nu ortaya çıkarmaktadır. Nüfusun hızla artmaya devam etmesi, yükselen bir konut talebine paralel olarak arsa spekülasyonunu yaratmakta ve sınırlı olanaklara sahip çok sayıdaki göçmeni kentin dış bölgelerine ya da düşük standartlı alanlara yerleşmeye zorlamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde bu durumun sonucu olarak kentsel hizmetlerden yoksun durumdaki bölgelere itilen göçmenler kendi emekleriyle izinsiz ve düşük standartlı konutlar (gecekondu) inşa ederek kısa bir süre sonra kendi yaşam alanlarını kurmakta, böylece göç olgusu bir yandan kentin kontrolsüz biçimde yayılmasına neden olurken diğer yandan da kentteki mekânsal ayrışmalar üzerinde de etkili olmuştur. Göç kentteki mekânsal ayrışmaları derinleştiren etkilerde bulunurken yoksulluğun mekânsal olarak yoğunlaşmasına ve belli kesimlerin kentsel hizmetlerden ve altyapıdan yoksun kalmasına neden olmaktadır. Çünkü kentte göçmenlerin çoğunlukta olduğu bölgeler, kozmopolit ve devingen yapılarıyla kente yeni göç edenleri çekmekte ve kent içinde belli mekânların göçmen mahalleleri olarak belirmesine yol açarak yoksulluğun mekânsal olarak yoğunlaşmasına etkide bulunmaktadır (Yenigül, 2005: 281).

1.9. Dünyada ve Türkiye’de Kentleşme ve Göç Olgusu

1.9.1. Dünyada Kentleşme ve Göç

20. Yüzyılın ayırt edici özelliklerinden biri kuşkusuz kentleşmedir. Sanayi Devrimi ile üretimde, ulaşımda, tarımsal alandaki gelişmeler, kentleşmeyi hızlandırmış ve etkileyen unsurlar haline gelmiştir. Gelişmiş olsun, gelişmekte olsun kapitalist olsun, sosyalist olsun bütün ülkeler, kentleşme olayının ve sonuçlarının etkileriyle karşı karşıya kalmışlardır. Dünya nüfusu 1880’de 990 milyon iken, 1990’de 1 milyara, 1960’da 3.3 milyara yükselmiştir. 21. Yüzyılın başında da 7 milyarı bulduğu tahmin ediliyor. Buna koşut olarak kentleşmenin çok daha hızla ilerlediği görülmektedir. Nüfusu 100 bini aşan kentlerde, 1800 yılında dünya nüfusunun %1.7’si yaşarken, bu oran 1900’de %5.5’e, 1970 ise %22’ye yükselmiştir. 1800 yılında 15 milyon olan kentli nüfus, 1980’lerde 800 milyona yükselmiş bulunmaktadır. Birleşmiş Milletlerin kestirimlerine göre 1980’lerde sayıları 35 olan 5 milyondan kalabalık kentlerin 21. Yüzyılın başında 60’ı geçmiştir (Keleş, 2006 : 28).

Tablo 2. Kıtalarda Kentsel Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı

Kıtalar	1950	1980	2000	2005	2010	2025	2050
Afrika	14.4	27.8	35.6	37.3	39.2	45.3	57.7
Asya	17.5	27.1	37.4	40.9	44.6	53.1	64.4
Avrupa	51.3	67.3	70.8	71.6	72.7	76.1	82.2
Latin Amerika ve Karaipler	41.4	64.3	75.5	77.3	78.3	82.5	86.6
Kuzey Amerika	63.9	73.9	79.1	80.7	82.0	85.0	88.6
Okyanusya	62.4	71.3	70.4	70.4	70.7	71.1	73.0
DÜNYA	29.4	39.4	46.7	49.1	51.6	58.0	67.2

Kaynak: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Urbanization Prospects: The 2011 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM/Urban-Rural-Population.htm>, 11.08.2011

Yukarıda Tablo 2 de Afrika ve Asya kıtalarının diğer kıtalara göre kentleşme oranlarının düşük olduğu ve yıllar itibariyle dünya ortalamasının altında seyrettiği görülmektedir. En az gelişmiş Afrika kıtasında kentleşme oranının 2010 yılı itibariyle

%40 a ulaşması, kentleşmeye olan ilginin arttığı göstermektedir. 2025 ve 2050 yıllarındaki tahmini oranlar, dünyada var olan büyük kentlerin büyümesine ve yeni büyük kentlerin meydana geleceğini de göstermektedir.

Tablo 3. 2011 Yılı İtibariyle Kıtalardaki Nüfus Sayısı

Kıtalar	Nüfus(Milyar)			Kentleşme Oranı
	Kentsel	Kırsal	Toplam	
DÜNYA	3.632.457	3.341.579	6.974.036	52,1
Afrika	413.880	632.043	1.045.923	39,6
Asya	1.895.307	2.312.140	4.207.448	45,0
Avrupa	539.010	200.289	739.299	72,9
Latin Amerika ve Karaipler	472.175	124.454	596.629	79,1
Kuzey Amerika	285.805	61.758	347.563	82,2
Okyanusya	26.280	10.895	37.175	70,7

Kaynak: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Population of Urban and Rural Areas and Percentage Urban, 2011, World Urbanization Prospects: The 2011 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM/Urban-Rural-Population.htm>, 11.08.2011

Yukarıda Tablo 3 de 2011 yılı itibariyle kıtalardaki nüfus sayısı verilmektedir. Dünya da kentleşme oranının %50 dolaylarında olması Afrika ve Asya kıtalarındaki Kentleşme oranlarının düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Aşağıda yer alan, Tablo 4'ü incelediğimizde ise, büyük kentlerde yıllar itibariyle nüfus hareketliğinin olduğunu ve göç aldıklarını göstermektedir. Tabloda ki sıralamaların yıllar itibariyle değişiklik göstermesi bazı kentlerdeki nüfus hareketlerinin durağan, bazılarında ise nüfus sayılarının sürekli artmasından kaynaklanmaktadır.

New York kenti 1950 yılında nüfus itibariyle dünyanın en büyük kenti, 1980 yılında yerini tokyo kentine bırakmıştır. İstatistiki çalışmalar 2025 yılına gelindiğinde, New York kentinin 6. sıraya kadar gerileteceğini göstermektedir.

Tokyo kenti sahip olduğu nüfus birikimi ve diğer kentlere göre nüfus oranının yüksek olması uzun yıllar dünyanın en büyük kenti olacağını göstermektedir.

Tablo 4. En Büyük 30 Kent

Sıra No	1950		1980		2011		2025	
	KENT	Nüfus (milyon)	KENT	Nüfus (milyon)	KENT	Nüfus (milyon)	KENT	Nüfus (milyon)
1	New York	12,34	Tokyo	28,55	Tokyo	37,22	Tokyo	38,66
2	Tokyo	11,27	New York	15,60	Delhi	22,65	Delhi	32,94
3	London	8,36	Mexico City	13,01	Mexico City	20,45	Shanghai	28,40
4	Paris	6,28	Sao Paulo	12,09	New York	20,35	Mumbai	26,56
5	Moskova	5,36	Osaka-Kobe	9,99	Shanghai	20,21	Mexico City	24,58
6	Buenos Aires	5,10	Los Angeles	9,51	Sao Paulo	19,92	New York	23,57
7	Chiago	5,00	Buenos Aires	9,42	Mumbai	19,74	Sao Paulo	23,17
8	Kolkata	4,51	Kolkata	9,03	Beijing	15,59	Dhaka	22,91
9	Shanghai	4,30	Paris	8,67	Dhaka	15,39	Beijing	22,63
10	Osaka-Kobe	4,15	Mumbai	8,66	Kolkata	14,40	Karachi	20,19
11	Los Angeles	4,05	Rio de Janeiro	8,58	Karachi	13,88	Lagos	18,86
12	Berlin	3,34	Seoul	8,26	Buenos Aires	13,53	Kolkata	18,71
13	Philadelphia	3,13	Moskva	8,14	Los Angeles	13,40	Manila	16,28
14	Rio de Janeiro	2,95	London	7,66	Rio de Janeiro	11,96	Los Angeles	15,69
15	Sankt Peterburg	2,90	Al-Qahirah	7,35	Manila	11,86	Shenzhen	15,54
16	Mexico City	2,88	Chiago	7,22	Moskva	11,62	Buenos Aires	15,52
17	Mumbai	2,86	Jakarta	5,98	Osaka-Kobe	11,49	Guangzhou	15,47
18	Detroit	2,77	Shanghai	5,97	İstanbul	11,25	İstanbul	14,90
19	Boston	2,55	Manila	5,95	Lagos	11,22	Al-Qahirah	14,74
20	Al-Qahirah	2,49	Delhi	5,56	Al-Qahirah	11,17	Kinshasa	14,54
21	Tanjın	2,47	Beijing	5,37	Guangzhou,	10,85	Chongqing	13,63
22	Manchester	2,42	Tehran	5,08	Shenzhen	10,63	Rio de Janeiro	13,62
23	Sao Paulo	2,33	Karachi	5,05	Paris	10,62	Bangalore	13,19
24	Birmingham	2,23	Krung Thep	4,72	Chongqing	9,98	Jakarta	12,82
25	Shenyang	2,15	Sankt Peterburg	4,64	Jakarta	9,77	Chennai	12,81
26	Roma (Rome)	1,88	Hongkong	4,62	Seoul	9,74	Wuhan	12,73
27	Milano(Milan)	1,88	Philadelphia	4,54	Chiago	9,68	Moskva	12,58
28	San Francisco	1,86	Lima	4,44	Wuhan	9,16	Paris	12,16
29	Barcelona	1,81	İstanbul	4,40	Lima	9,13	Osaka-Kobe	12,03
30	Glasgow	1,76	Madrid	4,25	London	9,01	Tianjin	11,93

Kaynak: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, The 30 Largest Urban Agglomerations Ranked by Population Size at each point in time, 1950-2025, World Urbanization Prospects: The 2011 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM/Urban-Agglomerations.html>, 12.08.2011

1.9.2. Türkiye'de Kentleşme ve Nedenleri

Kentleşme, toplumsal değişme sürecini önemli ölçüde etkileyen ve bazı toplumlarda da hızlandıran bir olgudur. Yani kentleşme, yalnızca bir sonuç olarak kalmamaktadır. Kentleşme görece olarak yüksek bir hıza ve dereceye ulaştıktan sonra, ülkenin ekonomik, teknolojik, toplumsal ve siyasi yapısını değiştirmeye zorlayan temel öğelerden birisi olmaktadır (Kartal, 1978: 4).

Ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik boyutları olan kentleşme, bu özellikleriyle evrensel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özellikleriyle bağımlı bir değişken niteliği taşıyan kentleşme, öte yandan toplumun ekonomik, sosyal ve siyasi yapısını, insanın tutum ve davranışlarını etkileyen bir süreç olması bakımından da bağımsız değişken özelliği taşımaktadır. Bu bağımlı ve bağımsız özellikler, kentleşmenin sadece kırdan kente bir nüfus hareketi olmadığını ortaya koymaktadır (Hurma, 2003:30).

19. yüzyıldan günümüze kadar, dünya üzerindeki ülkeleri etkisi altında bulandıran kentleşme, özellikle, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Türkiye'yi de etkisi altına almıştır. Ancak hemen belirtilmelidir ki, Türkiye'deki kentleşme, gelişmiş ülkelerdeki kentleşmeden farklı, tamamen az gelişmiş ülkelere özgü özelliklere sahiptir. Nitekim, Türkiye'de sanayileşmeye dayanmayan kentleşme, köyden kente göç eden kitlelerin kent kesimi istihdamında sanayi dışı sektörlerin ağırlık kazanmaları ve enformel bir sektörün oluşmasına sebep olmuştur. Bu sektör üretici olmayan bir takım serbest iş alanlarını (işportacılık, hamallık, ayakkabı boyacılığı, piyango satıcılığı, kapıcılık, temizlikçilik, yazıhane ve büro işleri gibi) kapsamaktadır. Türkiye'deki kentleşme hareketi gelişmiş ülkelere ayırt eden önemli bir özellik bu noktada ortaya çıkmaktadır. Batıda kentleşme, kalkınma ile birlikte yürümüştür. Oysa Türkiye'de ekonomik büyüme hızı, kentleşme hızından (bir kaç yıl dışında) her zaman düşük olmuştur. Batıda kentlere göç edenler genellikle iş olanakları bulabilmiş iken, ülkemizde köylerden göçenler içinde işsizlerin, gizli işsizlerin veya kayıt dışı sektörde çalışanların sayısı bir hayli kabarıktır (Yıldırım, 2004: 24).

10.000 'den fazla nüfuslu yerlere kent adı verilirse, Türkiye'nin kentleşme düzeyinin 1997'de %64.6, 2000 yılında ise %65.01 olduğu görülür. Kentlerde yaşayan nüfus miktarı ise 44 milyon dolayındadır. Bu kentleşme düzeylerinin her ikisi de az gelişmiş

ülkelerin birçoğunun kentleşme düzeyinden yüksek, bununla birlikte sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerin kentleşme düzeylerinin altındadır (Keleş, 2006: 61).

Tablo 5. Yıllar İtibariyle Kentli Nüfus Sayısı ve Oranları

Kentli Nüfus			Kentli Nüfus		
Yıllar	10.000+Yerler	%	Yıllar	İl ve İlçe Özellikleri	%
1927	2236085	16,4	1927	3305789	24,2
1935	2684197	16,40	1935	3802642	23,5
1940	3214197	18,0	1940	4346249	24,4
1945	3441471	18,3	1945	4687102	24,9
1950	4883865	18,5	1950	5244337	25,0
1955	5328846	22,1	1955	6927343	28,9
1960	6967024	25,1	1960	8859731	31,9
1965	9343006	29,8	1965	10805817	34,4
1970	11845423	33,3	1970	13691101	38,5
1975	16713696	41,4	1975	16869068	41,8
1980	20330265	45,4	1980	19645007	43,9
1985	25789000	50,9	1985	26855757	53,0
1990	31468877	55,4	1990	33656375	58,4
2000	41713716	61,7	2000	44006274	64,9

Kaynak: DPT, Yerleşme ve Şehirleşme,1995; Nüfusu 20.000'den yukarı olan yerler

1.9.2.1.İtici Nedenler

Tarım kesimindeki ekonomik koşullarında yer alan değişimler, tarımla uğraşan kitlenin yer değiştirme kararları üzerinde etkili olur. Türkiye'de tarım kesimine egemen olan koşullarda, son elli yılda büyük değişimler olmuş, bu değişimler köylüyü tarımdan dışarı itmiştir (Keleş, 2006:70) .

Türkiye'de tarımda kullanılan makineleşmenin hız kazanması, özellikle traktör sayısında olduğu kadar, traktörle işlenen tarım alanında da önemli önemli artışa sebep olmuştur. 1945 yılında 1.156 olan traktör sayısı, 1950'de 16.585'e, 1960'da 42.136'ya, 1970'de 105.865'e, 1980'de 436.369' a ulaşmıştır. Traktörle işlenen alan ise 1940'da 78 bin hektar iken, 1977'de 19.500.000 hektara çıkmıştır. Bu değişimler toprak mülkiyeti ve buna bağlı olarak toprak birikimi üzerinde etkili olmuştur. Tarımsal teknolojiye sahip işletmeler, bazı köylülerin mülksüzleşerek tarım işçisi olmasına veya tarımdan ayrılmasına sebep olmuştur (Özer, 2004: 56).

Tarımda makineleşmenin, kentleşmeyi hızlandıran, kentleşmeyi belirleyen en önemli etkenlerden biri olduğunu kabul etmek gerekir. Türkiye’de tarımda görülen bu yapısal değişiklikler, kentlerde nüfus yığılmalarına neden olmuştur.

1.9.2.2. İletici Nedenler

Kentleşme sürecinde aktif rol oynayan etmenler arasında bir diğeri de iletici etmenlerdir. İletici etmenler derken, ulaşım ve haberleşme alanındaki gelişmeler anlatılmak istenmektedir. Ulaşım alanındaki gelişmeler kentleşmeyi iki yönde etkiler. Birinci olarak taşıma araçlarının ve karayollarının gelişimi, insanların kolay yer değiştirme olanaklarının artmasıdır. İkinci olarak ise, ekonomik açıdan pazara açılmayı kolaylaştırıcı bir nitelik taşımasıdır (Özer, 2004: 59).

Köyden kente gelişi teşvik eden nedenler arasında sayılan ulaşım ve haberleşme imkânlarının artması, kırsal nüfusun kent yaşamı konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamakta ve gelecekle ilgili bir takım düşüncelerini gerçekleştirme fırsatlarını kolaylaştırmaktadır. Buna bağlı olarak bugün kente göç edenler kent yaşamına daha rahat uyum göstermektedirler. Bu bağlamda ulaşım ve haberleşmede getirilen her yenilik, her ne kadar ayrı bir göç niteliği taşıyor gibi görünse de iletici etmenlerin işbirliğini artıran ve dolayısıyla kentleşme sürecini hızlandıran bir etkiye sahip olmaktadır (Kasapoğlu, 1997: 68).

1.9.2.3. Çekici Nedenler

Nüfusun köylük alanlardan, şehirlere doğru akın etmesini, yalnızca köylerin itmesiyle açıklamak mümkün değildir. Başka bir ifadeyle, kente doğru göçler için, köylük alanlarda itici faktörler gerekli bir şart olmakla beraber yeterli değildir. Bunun için Türkiye’de köylerden, şehirlere doğru gelişen hareketlenmeyi, itici faktörlerin yanı sıra, şehirlerdeki çekici faktörler açısından da değerlendirmek gerekir (Keleş, 1???)

Türkiye’de nüfusun yer değiştirmesi kırdan, kente göç her ne kadar köylerin ve kırsal kesimdeki elverişsiz yaşam koşulları itici güçler olarak görünse de, şehirlerin çekiciliği de önemli bir işleve sahiptir. Bu gelişmeyle beraber, şehirde yaşama düzeyi gün geçtikçe kırdan şehre gocun başlamasıyla kötüleşmektedir.

Kentin çekiciliği, çalışma ve yaşama şartlarının elverişli olması yanında, kültür, tüketim, eğlence ve eğitim kaynaklarının çeşitlilik ve zenginliğine bağlı olarak

belirmektedir. Kente çekicilik özelliği kazandıran bu özelliklerden ilkinin, şehirleşmeye daha yaygın bir katkıda bulunduğunu ifade etmek mümkündür.

Kentteki iş imkânları, işgücü arzının altında seyretmiş olsa da, genel olarak şehirde ortalama gelirin yüksekliği ve özellikle sanayide ücretlerin yüksek olması, önemli bir çekicilik unsurudur. DPT'nin yaptığı bir araştırmaya göre üç büyük şehirde -Ankara, İstanbul, İzmir çalışan kişi başına düşen gelir, Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bir sıralama yapılacak olursa, çalışan kişi başına en yüksek gelir sanayileşmiş bölgelerde, en düşük gelir ise köylük bölgelerdedir. 1973 başında tarımda çalışan kişi başına harcanabilir gelir 100 kabul edilirse, bu indeks sanayileşmemiş şehirlerde 103, orta derecede sanayileşmiş şehirlerde 120, sanayileşmiş şehirlerde 155; üç büyük kentten, İstanbul'da 241, İzmir'de 233, Ankara'da 195 olmaktadır. Yine aynı çalışma sonuçlarına göre, gelirin sosyal gruplar itibariyle dağılımı tarım sektöründe izafi olarak daha bozuktur (Keleş, 1??).

1.9.3. Türkiye’de İç Göç

Göç olgusu Türkiye’de yaşanan hızlı değişim sürecinin en temel öğelerinden birisidir. Kırdan kente, doğudan batıya, yurt içine ve yurt dışına olan göç hem konu olan kitlelerin, hem de göç hedef olan bölgelerin yaşamını, hem de Türk toplumunu yakından etkilemiştir. Tarımdaki hızlı makineleşme, kırsal kesimlerde ekonomik yapıyı oluşturan toprak, nüfus dengesizliğine yol açmış, üretim dışı kalan özellikle genç işgücü, yeni geçim kaynakları bulmak üzere kentlere göç etmeye başlamışlardır. (Apan, 2006: 26-33).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye’de kırsal alanda yapısal bir değişimin olduğu ve bu değişime paralel olarak kırsal alandan kentlere göçün arttığı ve kentleşmenin hızlandığı bilinen bir olgudur. Bu olgunun ortaya çıkışında iki önemli bağımsız değişkenin etkili olduğu kabul edilmektedir. Biri Türkiye’de nüfus artış hızının çoğalması, diğeri tarımsal kesimde hızlı bir mekanizasyona gidilmesidir. Bu iki bağımsız değişken bir diğerrinin etkisini artırarak kırsal alandaki daha önceki dengenin bozulmasına neden olmuş ve yapısal bir değişimi başlatmıştır (Yenigül,2005: 277).

1.9.4. Türkiye’de İç Göç Olgusunun Sebepleri

1.9.4.1. Nüfus Artışı

Türkiye de Gelişen sağlık koşulları, yüksek doğurganlık ve artan yaşam umudunun etkisiyle oluşan nüfus artışının ilk etkileri 1950’lerden sonra algılanmaya başlamıştır. Türkiye’de 1950’li yıllarda kalkınma faaliyetleriyle birlikte bölgeler arası farklılıklar ortaya çıkmış ve nüfus artışıyla birlikte göç olgusu hızlanmaya başlamıştır (Özcan, 1998: 78).

Göç olgusunun en başta gelen sebeplerinden biri olan nüfus artışı, göçün sebebi olmakla birlikte, göçü teşvik eden diğer sosyo-ekonomik sebeplerin de oluşmasını sağlayarak bir taraftan göçü hızlandırırken diğer taraftan göçün diğer sebeplerini ortaya çıkarmaktadır. Mesela hızlı nüfus artışı sonucunda tarımsal gelir yetersiz kalmış, tarımdaki işgücü fazlası iş bulmak, kendinin ve ailesinin refahını yükseltmek ve kendinden sonra gelen nesle daha iyi bir ortam hazırlamak isteğiyle büyük kentlere göç etmiştir (Yıldırım; 2004: 43).

Tablo 6. Nüfus, Yıllık Nüfus Artış Hızı Ve Yoğunluğu.1927-2010

Sayım Yılı	Nüfus	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%0)	Nüfus Yoğunluğu
1927	13 648 270	-	18
1935	16 158 018	21.10	21
1940	17 820 950	17.03	23
1945	18 790 174	10.59	24
1950	20 947 188	21.73	27
1955	24 064 763	27.75	31
1960	27 754 820	28.53	36
1965	31 391 421	24.62	41
1970	35 605 176	25.19	46
1975	40 347 719	25.00	52
1980	44 736 957	20.65	58
1985	50 664 458	24.88	65
1990	56 473 035	21.71	73
2000	67 803 927	18.28	88
2007	70 586 256	-	92
2008	71 517 100	13.10	93
2009	72 561 312	14.50	94
2010	73 722 988	15.88	96

Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı(2010)

TÜİK verilerine göre Türkiye'de iç göç veya kentleşme dolayısıyla 1927den günümüze kadar köy ve şehir nüfuslarının yüzdeler halinde şu şekilde bir değişim geçirdiğini görüyoruz; 1927 yılında Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 kişidir. Bunun 3.305.879 kişisi şehirlerde yaşarken, köy nüfusu 10.342.391 dir ve köy nüfusu toplam nüfusun % 75.78'ini oluştururken şehirlerin oranı % 24.22'ye tekabül etmektedir. Bu durum dönem itibariyle Türk toplumunun büyük bir kısmının köylerde yaşamakta olduğunu göstermektedir. 2010 yılına geldiğimizde Türkiye nüfusunun 73 722 988 olmasına karşın köy ve belde nüfusları toplamı 8 766 306 dır. Köy ve belde nüfusları toplam nüfusun %11.9 oluşturmaktadır (TÜİK 2010).

Tablo 7. Yerleşim Yerleri Ve İller Arası Göç Eden Nüfus

Sayım Yılı	Daimi ikametgâh Nüfusu	Dönem	Yerleşim Yerleri Arasında Göç Eden Nüfus		İller Arası Göç eden Nüfus	
			Sayı	%	Sayı	%
1980	38 395 730	1975-1980	3 584 421	9.34	2 700 977	7.03
1985	44 078 033	1980-1985	3 819 910	8.67	2 885 873	6.55
1990	49 986 117	1985-1990	5 402 690	10.81	4 065 173	8.13
2000	60 752 995	1995-2000	6 692 263	11.02	4 788 193	7.88

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2010

1935 yılından itibaren ülkemizde yapılan genel nüfus sayımları Türkiye'nin nüfus artış hızını ve kırsal ve şehir nüfuslarının genel nüfus içerisindeki payını vermektedir. Buna göre belli başlı tarihleri alarak bu oranları verdiğimizde şu şekilde bir tablonun ortaya çıktığını görmekteyiz. 1935 yılında nüfusumuzun % 23.53'ü şehirlerde,% 76.47 si kırsal kesimde yaşamaktadır. 1950'de şehirler % 25.04, kırsal % 74.96, 1960'da şehir nüfusunun genel nüfusa oranı % 31.92, kırsal nüfusunun oranı % 68.08'dir. 1970 yılında ise şehir nüfus oranı % 38.45, kırsalın oranı % 61.55'tir. 1980 de ise şehirlerin nüfus

oranı % 43.91 'e yükselirken, kır oranı % 56.19'a inmiştir. 1990'da şehir nüfus oranı % 59.01, kır oranı ise % 40.99'dur. 2000 yılında ise şehir kapsamına giren yerleşim yerlerinin toplam nüfusa oranı daha da artarak % 64.90'a ulaşmıştır. Kırların oranı ise % 35.10'dur.2011 yılı sonu itibariyle kentli nüfus toplam nüfusun %78'ini oluştururken, kır nüfusu ise %22'dir (TÜİK 2010)

1.9.4.2. Ekonomik Sebepler

Türkiye'de tarımsal kesimde küçük tarım işletmelerinin yaygın bir şekilde varlığını sürdürmesi ve büyük işletmelerle rekabet imkânlarının güçlüğü, tarım giderlerinin pahalılaşması, tarımsal üretimin hala pazar garantisine kavuşamaması, sonuç olarak tarımsal reel gelirin giderek erozyona uğraması göç olgusunun nedenleri arasındadır. (Zengin, 1997:26) Ayrıca tarımsal etkinliklerin düşük ekonomik verimliliği, mevcut üretimin makineleşmesi, artan nüfus ile birlikte toprakların sınırlarının daralmasında kırsal iticiliğinin, dolayısıyla göç olgusunun nedenleri arasında sayılabilir. Göç olgusunun kendini hissettirdiği 1955'lerden sonra, özellikle 1963-1970 arası modern teknolojinin girişiyle tarımın doğal şartlara bağımlılığında bir azalma görülmüş, bir taraftan hayvanla işlenen arazi miktarı azalmaya başlamış ve dolayısıyla işgücü açığa çıkmış, diğer taraftan kullanılan girdiler artmaya başlamıştır. Bu olgularda kırsal iticiliğini arttırarak göçü hızlandırmıştır.

Yapılan araştırmalara göre hane reislerinin göç etme nedenlerinin en önemlisi ekonomik nedenlerdir. Nüfusun artması, kırsal kesimin en önemli ekonomik faaliyeti olan tarım sektöründeki gelişmeler beraberinde kırsal alanda istihdam darlığını meydana getirerek insanların daha rahat para kazanabilecekleri bölgelere göç etmelerine sebep olmuştur. Zaten ekonomisi gelişmiş olan Marmara Bölgesi'nin en fazla nüfusu çektiği ve dolayısıyla buralara göç eden insanların büyük bir kısmının ekonomik sebeplerle göç ettiği açıkça anlaşılmaktadır (Yıldırım, 2004: 36).

1.9.4.3. Eğitim, Kültür ve Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma

Göç edenler sadece nüfus artışı, tarım sektöründeki değişimler ve ekonomik sebeplerle göç etmemişlerdir. İnsanlar diğer sosyo-kültürel sebeplerle de göç etmektedirler. Özellikle İstanbul gibi, sosyal alt yapısı güçlü olan kentlere eğitim, kültür ve sağlık hizmetlerinden yararlanma isteği de göçün sebepleri arasında yer almaktadır. Köyde okul çağına altın ve okul çağında olan çocuk ve genç nüfusun, kente göç

durumunda eğitim imkânlarından daha fazla yararlanma imkanı vardır. Dolayısıyla aileler hem kendi ekonomik durumları açısından, hem de çocuklarının eğitim ve diğer sosyo-kültürel imkânları açısından daha iyi gördükleri kent merkezlerine göç ettikleri görülmektedir. Üniversite bulunan merkezler de belli bir oranda göç çekmektedir. Bu durumda özellikle yükseköğrenim kurumlarının ülkenin değişik yörelerinde hizmete başlaması, göç dokusunun gelecekte göstereceği değişimlerde, yatırımlar ve sosyo-ekonomik gelişme kadar çekicilik yönünden etkin olacaktır. Ayrıca kırsal alanlarda tiyatro, sinema, kütüphane gibi kültürel ihtiyaçlar yeterince karşılanamadığından genç kuşak için üniversite kentleri cazibe merkezleri haline gelmekte, bu mekanların çekiciliği artmaktadır. Kent kültürünün ayrı bir kimliği vardır. Bu da kente ayrı bir özellik katmaktadır. Kent kültürü evrensel değerleri içerdiği gibi, kentlerin doğal, sosyal ve ekonomik çevrelerinin yarattığı değerleri de kapsamaktadır (Tekeli, 1998: 8).

1.9.4.4. Ulaşım, Haberleşme ve Enformasyon Ağının Gelişmesi

Türkiye’de “iletici” etkenlerle açıklanan göç olgusu, iletişim ve ulaşım koşullarının gelişimindeki süreklilikle birlikte yeni bir boyut kazanarak yükseliş trendi göstermektedir. Kentlerde nelerin olup bittiğini gelişen teknolojik haberleşme araçlarıyla istenilen bilgi ve haberleri çok rahat öğrenen insanlar buralardaki mekânları kendilerine daha uygun gördüklerinde, ulaşım ağının da gelişmesiyle artık bu mekânlara göç etmekte tereddüt etmeyeceklerdir.

Türkiye’de hızlı nüfus artışı sonucunda beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarla birlikte enformasyon ağının gelişmesi de kenti çekici kılmıştır. Kırdan kente olan göçler, kırlarda geçim şartlarının güçlüğüne karşılık kentsel yerleşmelerin cazibelerinden ileri gelir. Her geçen gün artan nüfusu besleyebilecek kaynakların ve götürülen hizmetlerin yetersizliği kıyı itici duruma getirirken; eğitim, sağlık veya yüksek bir yaşam düzeyinin nimetlerinden ve kentlerdeki iş bulabilmeyeyle geçim imkânlarından faydalanma isteği de kenti çekici duruma getirmektedir (Yıldırım, 2004: 46).

1.9.4.5. Kültürel ve Diğer Nedenler

İçgöç olgusu incelenirken dikkat çeken bir içgöç nedeni, iklim, yer şekilleri ve doğal afetlerdir. Zor iklim koşullarında ikamet eden bireylerin, iklim şartlarını ve yer şekillerini yaşamaya daha elverişli olan merkezlere doğru içgöç eylemini

gerçekleştirdiği görülmektedir. Doğal afetler sonucu göç faaliyeti görülmektedir. Doğal afetlere (deprem, sel, heyelan, çığ, vb.) maruz kalmış veya doğal afet bölgesinde yaşayan halk, afet kaygısı düşünmeden rahat yaşayacağı yerlere göç etmektedir.

Zorunlu göç hareketlerinin, 1980’li yılların ortalarından itibaren Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşanan terör ortamının neden olduğu güvenlik sorunlarından kaynaklanan yeni bir itici faktör ortaya çıkarak, oldukça büyük bir nüfus grubunun yaşadıkları yerleşim yerlerini terk etmesine neden olmuştur (TGYONA, 2004: 46).

Terör nedeniyle buldukları merkezlerden zorunlu göç edenler değerlendirildiğinde terör olaylarının bölge itibariyle önemli bir itici güç olduğu görülmüştür. Terör olaylarını ve olaylara bağlı olarak zorunlu göç etmek mecburiyetinde kalanlar için çeşitli araştırmalar yapılmış ve raporlar hazırlanmıştır. Kabul edilen bir diğer olguda zorunlu göç ile yerlerinde olmuş göç edenlerin sayısındaki değişimlerdir. Araştırmalar ve raporların buldukları sayıların da üzerinde zorunlu göç yaşandığını kabul etmektedirler.

1.9.5. Türkiye’de İç Göçün Etki ve Sonuçları

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar günümüzde hayli tartışma konusu olmuştur. Yerleşme sorunları, yalnızca nüfusun yer değiştirmesi sorunu olarak ele alınamaz. Kentli nüfusun sosyo-ekonomik faaliyetlerinin incelenmesi de gerekir. Gelişmekte olan toplumlarda hızlı bir kır-kent göçü yaşanarak kentleşmenin gerçekleşmesi, bazı kent merkezlerinin aşırı kentleşmeye sahne olmasına yol açmakta, bu merkezlerde konut, istihdam, alt yapı, sektörler arası dengesizlik gibi sorunların yanı sıra, farklı kentleşme derecesinde tabaka ve grupların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Kentte bulunan grupların her biri konumları, tabakalarının farklılığına ilaveten, farklı yaşam biçimi, davranış ve ilişkileri sergilemektedirler (Özen, 1996:13).

Türkiye’de göç edenlerin varış noktalarında istihdam, sınıfsal farklılaşma, gerginlik ve barınma gibi birçok problem ortaya çıkmaktadır. Ayrıca göç, illerin homojen dağılımını daha fazla bozmuş ve belli merkezlere yöneldiği için bu yerlerde sosyo-kültürel yapı değişikliklerine neden olmuştur. Gelir ve eğitim düzeyleri, meslekleri,

kültürel değer ve alışkanlıkları açısından görülen farklılıkların kentle bütünleşme açısından kimi farklı durumların ortaya çıkmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır.

1.9.5.1. Türkiye’de İç Göçle Oluşan Sosyo- Ekonomik Sorunlar

Göçün etkileri ve sonuçları üzerine durulurken, genelde ekonomik nedenler ön plana çıkmaktadır. Ekonomik nedenler çeşitlilik arz etmekle beraber, öne çıkan ekonomik konular işsizlik ve istihdamdır. Göçle kente gelenler ekonomik problemlerin yanı sıra, uyum, yalnızlık, yabancılaşma gibi sorunlarda yaşamaktadır.

A. Ekonomik Sorunlar

İşsiz, çalışma isteği ve gücüne sahip olup da piyasa şartlarındaki geçerli ücret üzerinden ve bununla birlikte kanun veya örf-adetle belirlenmiş saatler zarfında, bir iş aradığı halde bulamayan kimseye; işsizlik ise, bu sürecin toplum içinde yaşanmasına denir. İşsizlik evrensel bir sorun olup, etkisini geliştirmekte olan ülkelerde daha çok gösterir (Zaim, 1997: 45).

Gerek gelişmiş gerekse geliştirmekte olan ülkelerde yaşanan evrensel bir problem olan işsizlik, gelişmiş ülkelerde yaşanan ekonomik konjüktüre paralel olarak azalır çöğalırken, bizim gibi geliştirmekte olan ülkelerde, hızlı nüfus artışı, kırsal alandan kente göç, yatırımların yetersizliği, enflasyon, nitelikli işgücü yetiştirilmesinde karşılaşılan güçlükler gibi nedenlerden dolayı işsizliği yapısal ve kronik bir hale getirmektedir (Yıldırım, 2004: 70).

Türkiye’de kentleşmenin sanayiye dayanmayıp, sanayi hızından daha hızlı artması, kent istihdam yapısının açık ve gizli işsizlikte karşılanmasına neden olmuştur. Hızlı kentleşme endüstriyel gelişimin ve ilerlemenin bir itici gücü olarak düşünülürken, göç ile iş talep eğrisindeki hızlı artışın yaratılan iş arzı eğrisinin altında seyretmesi, kentlerde işsizlik problemini meydana getirmiştir. Özellikle kırsal alandan kente gelen endüstriyel çalışma disiplini ve tecrübesi olmayan, eğitim düzeyi düşük işgücü, kentin gerçek manada ihtiyaç hissettiği elemanı karşılayamamaktadır (Şenyapılı, 1982: 109).

İç göçün etkin bir şekilde ülkemizde yaşanmasıyla kırsal alandan kente gelenler, nerede çalışacaklarını, çalışıp çalışmayacaklarını bilmeden gelip, kamuca kurulmuş bir “işe yerleştirme”, “iş bulma” kurumunun aracılığı olmadan tanıdıkları yardımıyla buldukları işlerde çalışmaya başlarlar ya da işsiz kalırlar. (Yıldırım: 2004: 73)

Türkiye’ de kentleşme kalkınmanın bir göstergesi olmak yerine, açık kent işsizliğine sebebiyet vermiştir. İşsizler marjinal bir istihdam türü oluşturmuşlardır. Birçok sosyal probleme de kaynaklık eden bu durum, kente göçle gelen bireylerin kentleşememelerinden kaynaklanmaktadır (Es; 2010: 116).

2011 Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) yıllık sonuçlarına göre Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı %49.9, erkeklerde %71.7, kadınlarda ise %28.8 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran kentlerde %47.6, erkeklerde %71, kadınlarda ise %24.8’dir (TÜİK, 2012).

Tablo 8. Yerleşim Yerleri ve İller Arası Göç Eden Nüfus

Yıllar	Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus	İşgücü	İstihdam edilenler	İşsiz	İşgücüne katılma oranı %	İşsizlik oranı %	İstihdam oranı %	İşgücüne dâhil olmayan nüfus
2011	53.593	26.725	24.110	2.615	49,9	9,8	45	26.867
2010	52.541	25.641	22.594	3.046	48,8	11,9	43	26.901
2009	51.686	24.748	21.277	3.471	47,9	14	41,2	26.938
2008	50.772	23.805	21.194	2.611	46,9	11	41,7	26.967
2007	49.994	23.114	20.738	2.377	46,2	10,3	41,5	26.879
2006	49.174	22.751	20.423	2.328	46,3	10,2	41,5	26.423
2005	48.358	22.454	20.066	2.388	46,4	10,6	41,5	25.904
2004	47.544	22.016	19.632	2.385	46,3	10,8	41,3	25.527
2003	48.912	23.640	21.147	2.493	48,3	10,5	43,2	25.272
2002	48.041	23.818	21.354	2.464	49,6	10,3	44,4	24.223
2001	47.158	23.491	21.524	1.967	49,8	8,4	45,6	23.667
2000	46.211	23.078	21.581	1.497	49,9	6,5	46,7	23.133

Kaynak: TÜİK 2012

Yukarıda tabloyu değerlendirdiğimizde, 2003 yılından itibaren işgücüne dâhil olmayan nüfusun, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusun önüne geçtiği görülmektedir. Ayrıca istihdam oranları dikkate alındığında yıllar itibariyle işgücü piyasasında dikkate değer bir iyileşme görülmemektedir. İstihdam ve ekonomik büyüme verilerine baktığımızda, çalışma çağındaki nüfusa yetecek kadar istihdam yaratılmadığı görülür.

B. Sosyal Sorunlar

Hızlı kentleşme ve göçlere bağlı olarak, birçok sosyal problem ortaya çıkar. Hızlı ve sağlıksız kentleşmenin görüldüğü kentlerde bu problemler daha belirgin olarak yaşanır. Ülkemiz de hızlı ve sağlıksız kentleşmenin görüldüğü ve etkilerinin yaşandığı bir ülkedir.

Türkiye’de bölgeler arası coğrafi ve ekonomik dengesizlikler, iç göç hareketini başlatmış, kırlardan- kentlere, kentlerden- kentlere doğru nüfus hareketleri olmuştur. Bu göç hareketlerinin hızlı ve sağlıksız yaşanması kentlerde ekonomik problemlerin yanı sıra yalnızlık, uyum, anomi, yabancılaşma ve kentle bütünleşememe gibi birçok sosyal problemi de beraberinde getirmiştir (Es, 2010: 122).

1.9.6. Türkiye’de İç Göçün Kent Mekânında Çıkardığı Sorunlar

1.9.6.1. Alt Yapı ve Ulaşım Sorunu

Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme kısa bir zaman dilimine sığdırıldığından (Batı’da bu süreç, 200–300 yıl iken ülkemizde, 50–60 yıldır) kent, kentsel işlevlerinden soyutlanmış, aşırı nüfus yığılmalarının ortaya çıktığı bir mekân haline gelmiştir. Bu durumda kentin, temel maddi özellikleri olan, yol, kanalizasyon, su, gaz, elektrik, haberleşme gibi alt yapı hizmetleri yerine getirilememekte, getirilse bile her hizmeti sunan birim farklı olduğundan, birinin kazıp gömdüğü yeri birkaç gün sonra diğer kurum, ardından bir diğer kurum kazmaktadır. Dolayısıyla bu şehirlerde sokakta yürümek bile halk için çile haline gelmiştir. Buradaki sorun, bu kurumlar arasındaki iletişim ve koordinasyon eksikliğinden veya yetki paylaşımı konusundan kaynaklanmaktadır (Özer; 2004: 68).

Altyapı yetersizliklerinin başlıca nedeni kaynak yetersizliğidir. Kentli nüfusun üretken ve ulusal geliri artıran niteliği ağır basmadığı bu durumda, kentte oturanlar çok pahalı

su, elektrik, doğalgaz ve pahalı hizmetler tükettiklerinden kentleşmenin kaynak maliyeti de ekonomik gelişmeyi sınırlayıcı ölçüde artmaktadır (Özer; 2004:68).

Kentleşmeyle birlikte kent içi ulaşım da önemli bir sorun haline gelmiştir. Belediyelerin bu konuda yaptıkları tek yön uygulamaları, bazı kavşaklara üst geçit yapmaları soruna yeterli çare olmamıştır. Özel araçların artan trafik hacmi içinde önemli bir yer tutmaya başlaması yalnızca trafiği bozmakla kalmamış, ulusal ekonomi açısından da büyük kayıplara yol açmıştır.

1.9.6.2. Arsa Sorunu

Her türlü kentsel işlev toprak üzerinde gerçekleştirilmektedir. Değişik kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinin gerekliliği toprak talebini artırır. En kıt kaynakların başında gelen toprağın kullanımı da bu açıdan en önemli sorunların başında gelmektedir. Toprağın kıt olması ve kullandığı seçenek bolluğu toprak değerinin hızla yükselmesine neden olmaktadır. Toprağın tarımsal kullanımdan kentsel kullanıma geçmesi, yani arsa olarak kullanılması, kentsel kullanım için toprak üzerinde alt yapı yatırımlarının yapılması, yol, yeşil alan gibi kamusal hizmetlerin sunulması arsa değerini artırmaktadır.

Ülkenin yapısal sorunları da toprak değer artışını körükleyen bir etki yapar. Yapısal enflasyonun yüksekliği ve piyasanın istikrarsızlığı, paranın satın alma gücüne olan güveni sarstığı için kişiler arsaya, dövize yatırım yaparak ya da sermayeyi yurt dışına çıkararak yatırım yapmaya başlarlar. Arsanın gelir elde etmek için alınması ve satılması eylemi spekülasyondur. Spekülasyonun kaynağı olan rant, gerek spekülasyoncuların kendi girişimleriyle, gerek kamunun aldığı kararlarla kentlerde yaratılan en önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır. Kentlerdeki arsa spekülasyonunun nedeni olarak, kente göç edenler arasındaki katmanlaşmanın ilk boyutunu geçekondü topraklarının değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu noktada tüm gelenlerin kentlerin büyüme etkisinin farklı olmasından ötürü, toprak rantından eş zamanlı-eş düzeyli yararlanmaları söz konusu olmadığı için göçmenlerin sosyal sistemde katmanlaşması da farklı olmaktadır (Peker vd, 1997: 5).

1.9.6.3. Konut ve Barınma

Türkiye’de, kentlerde konut sorunun boyutları oldukça büyümüştür. Kentlerdeki konut açıkları giderek büyümekte ve insanlar barınma ihtiyaçlarını gidermek için kent merkezlerinin çevrelerinde gecekondulaşma diye tabir edilen mahalleler oluşturmaktadırlar. Hiçbir altyapı imkânına sağlıklı olarak sahip olmayan bu yerleşim alanlarının büyümesi, barınma koşullarını da gün geçtikçe kötüleştirmektedir

2011 yılında Türkiye nüfus 75 milyon civarındadır ve bu nüfusun %78’ i kentlerde yaşamaktadır. Bu nedenle kentlerde konut açıklarının meydana geldiği görülmektedir. Konut açıklarının kapatılmasına yönelik ve gecekondulaşma sürecinin önüne geçilebilmesi için son yıllarda Toplu Konut Projeleri geliştirilmiş ve dar gelirli ailelerinde bu konutlardan faydalanabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır.

1.9.6.4. Gecekondulaşma Sorunu

Keleş gecekondulaşma kavramını şöyle tanımlamıştır:

“bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak iyesinin istenç ve bilgisi dışında, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanamayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türü” (Keleş, 1998: 53).

Türkiye’de kentleşmenin mekân ve sosyal yapı açısından en önemli özelliklerinden birisi, 1950’lerden sonra hızla artan köyden şehre göçün neden olduğu gecekondulaşma olarak belirginleşmektedir. Başlangıçta, yapı malzemesi ve yapım özellikleriyle fizikî bir mekân tanımı olarak kullanılan gecekondulaşma kavramı, zamanla bir yaşam biçimini nitelendiren içeriğiyle, sosyolojik bir anlam kazanmıştır (Karaman, 2003: 112).

1945-1950 dönemindeki gecekondulaşma olgusu motorlu taşıt kullanımının artması ile birlikte köy-kent arasındaki her türlü ilişkinin yoğunluk kazanmasıyla ilgilidir. 1950-1960 döneminde ise, uygulanan ekonomik politikaların sonucu, sermaye gelişimi hızlanmış kentlerdeki küçük ve orta boy işletmelerin sayısı artmış bu gelişme de doğrudan gecekondulaşmayı etkilemiştir. 1960’a değin gecekondulaşma, yoksul ailelerin barınma gereksinimlerini kendi olanaklarıyla karşılama çabalarını ifade eden bir

dönemdir. Fakat 1960-1970 arasında yapılan gecekonduların kiraya verilme oranı artmıştır. 1980 sonrasında ise kentleşmeye ilişkin tüm faktörlerin yanında, güvenlik nedeniyle köy boşaltmalar kentleşme olgusunu farklı bir boyuta taşımış, gecekondulaşma ticarileşmiştir. Özetle günümüzde gecekonduların barınacak yer bulmanın ötesinde kentte oluşan rant mücadelesinin bir aracı haline gelmiştir.

Göç – kent ilişkisi sadece bir nüfus hareketi değil, göçmenin kalkış (kırsal) ve varış (kent) noktasındaki üretim etkinliğine katılımı ile bir uyum süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Önceleri masum bir göç hareketinin sonucu olan gecekondulaşmanın sonradan kitlesel hale dönüştüğü görülür. Konut politikalarının yozlaştırılması, gecekonduculuk, kira vurgunları ve arsa fiyatlarının her an yükselebileceği korkusu, kent insanının hayata bağlılık duygusunu zedelemekte ve olumsuz psikolojik etkilere yol açtığı gibi, alt gelir grubundaki insanların ekonomik olarak hem sağlıksız hem de içinde oturduğu binanın imkanlarına göre pahalı yerlerde yaşama zorlamaktadır (Hurma, 2003: 50).

Tablo 9. Yıllar İtibariyle Gecekondular, Gecekondulu Nüfus ve Oranları

Yıllar	Gecekondular	Gecekondulu Nüfus	Kentsel Nüfustaki Payı %
1955	50000	250000	4,7
1960	240000	1200000	16,4
1965	430000	2150000	22,9
1970	600000	3000000	23,6
1980	1150000	5750000	26,1
1990	1750000	8750000	33,9
1995	2000000	10000000	35
2002	2200000	11000000	27

Kaynak: Ruşen Keleş, Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara, 2006, s.583

Ülkemizde 1980 yılında kentli nüfusun %26,1'i gecekondularda yaşarken bu oran 1990'da %33,9 olmuş 1995'te ise %35,0 seviyesine yükselmiştir. 2002 yılına gelindiğinde gecekondular ve gecekondulu nüfusun artmasına rağmen genel nüfus içindeki kentsel nüfusun artması nedeniyle gecekonduların kentsel nüfustaki payı %27'dir. Kentleşme biçiminin tek yönlü olması, nüfus yığılımlarının belli merkezlerde toplanması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle gecekonduların dörtte üçü büyük kentlerde toplanmıştır. Gecekondular araştırmalarında, nitelikli olarak belirtilen işçilerin çoğunun, ayakkabı tamircisi, garson, aşçı, yapı ustası, terzi kalfası, şoför, tezgâhtar olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumda nitelikli işçi sayılabileceklerin oranı çok azdır

ve bunların çoğu büyük şirketlerde sigortalı olarak çalışan mavi yakalılardır. Düz işçiler ise, ayakkabı boyacısı, taşıyıcı, sürücü yardımcısı, yapı işçileri ve belediye işçileridir. Bu durumda, kentlerimizdeki gecekondu nüfusu, modern sanayi işçilerinin oluşturduğu görüşü doğrulanmaz. Çünkü ülkemizde sanayi kapitalistleşme süreci 1960'ların ortasından sonra yani gecekondulaşmanın başlamasından 20 yıl sonra hızlanmaya başlamıştır. Bu nedenle gecekondularda işçi olarak bilinenlerin modern sanayide değil geleneksel zanaatlarda ve küçük sanat dallarında çalıştıkları görülür. Bu durumda görünen odur ki, böyle bir kentleşmeyle, tarımdaki gizli işsizlik, kentlere, gecekondu alanlarına taşınmaktadır. Bunun bir başka anlamı da, kırsal yoksulluğun, kentsel yoksulluğa dönüşmesidir. (Keleş, 2006: 583).

BÖLÜM 2: YALOVA İLİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI ve DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

2.1. Coğrafi Konumu, Bitki Örtüsü ve İklimi

Armutlu Yarımadası'nın kuzey kıyısı ile Samanlı Dağları'nın kuzey eteklerine kurulmuş olan Yalova, Türkiye'nin Kuzeybatısında ve Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kesiminde yer almaktadır. Kuzeyinde ve batısında Marmara Denizi, doğusunda Kocaeli, güneyinde Bursa ili ile Gemlik Körfezi yer almaktadır. İlin denizden yüksekliği 2 metre, ve yüzölçümü 847 km²'dir. Yalova, doğu kıyılarındaki düzlükler dışında dağlık bir araziye sahiptir. Bölgenin güneyi; batıdan doğuya doğru İzmit-Sapanca arasında Kocaeli Sıradağları ile birleşen Samanlı Dağlarıyla kaplanmış durumdadır. Birçok tepenin bulunduğu bu dağlık arazide en yüksek tepe ise (926 m.) Beşpınar Tepesidir.

İlin bitki örtüsünü makiler ve ormanlar oluşturmaktadır. Yalova'nın güneyindeki dik yamaçlar tümüyle gür bir orman örtüsüyle kaplıdır. Geniş yapraklı ağaçların hakim olduğu bu kısımda, iğne yapraklı ağaçlar oldukça azdır. Bu ormanlar il yüzölçümünün % 55'ini kaplamaktadır. Ormanlık alanlarda genellikle kayın, meşe, gürgen, kızılçak, kestane ve ıhlamur ağaçları görülmektedir. Yalova'daki ormanlardan, çevrenin odun ve kereste ihtiyacı da karşılanmaktadır.

Yalova ilinin iklimi, Makro-klima tipi olarak, Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş niteliği taşır. Kimi dönemlerde de karasal iklim özelliklerini yansıtmaktadır. İlde yazlar kurak ve sıcak, kışlar ılık ve bol yağışlıdır. 30 yıllık rasat bilgilerine göre, Yalova'da yıllık ortalama sıcaklık 14,6 C'dir. En soğuk ay ortalama sıcaklığı 6,5 C, en sıcak ay ortalama sıcaklığı 23,7 C, yıllık ortalama yağış miktarı da 727,5 mm'dir. Kar yağışlı günlerin ortalama sayısı, 10,6, karla örtülü günlerin ortalama sayısı da 5,2'dir. İlde deniz suyu sıcaklığı, en yüksek olduğu Ağustos ayında 22,9 °C, en düşük olduğu Şubat ayında da 7,4 °C'dir. Yine 1975–2008 yılları ortalamasına göre yıllık ortalama yağış miktarı 726,5 mm. olarak tespit edilmiştir (www.yalova.gov.tr., 25.04. 2012).

2.2. Tarihçesi

Yörede yerleşimin Neolitik Çağda (M.Ö.8000–5.500) başladığı tahmin edilmektedir. Yalova'nın kuruluşu ile ilgili kesin bilgiler olmamakla beraber, M.Ö. 7. yüzyılda Trakya'dan Küçük Asya'ya geçerek Marmara Denizi'nin doğusunda bir krallık kuran Bithynialılar (Bitinyalılar) tarafından bir yerleşim yeri olarak kurulduğu tahmin edilmektedir. M.Ö. 74'te Roma İmparatorluğu yönetimine giren yöre, M.S. 395 yılında Roma ikiye ayrılınca Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu sınırları içinde kalmıştır. Bugünkü Yalova Kaplıcaları'nın tarih içinde önemli bir yeri bulunmaktadır. M.Ö. 1200 yıllarında bir yer sarsıntısı ile meydana geldiği tahmin edilen Termal ilçesindeki Kurşunlu Hamamı'nın dış duvarlarında kuvvet tanrısı Herakles (Herkül), sağlık tanrısı Asklepios, sıcak su ve sağlık perileri olan Nemfler'in kabartmaları görülmektedir. Termal'in Bizans döneminde imparatorların dinlenme ve tedavi yeri olarak büyük üne sahip olduğu bilinmektedir. Bizans döneminden sonra Selçukluların yönetimine giren bölge, Haçlı Seferleri sırasında yakılıp yıkılmıştır.

Yalova, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Kara Yalovaç, Kâtip Çelebi'de ise Yalakabad ve Yalova adlarıyla bahsedilmektedir. O dönemlerde Yalova isminin verildiği de görülmektedir. Bu isimler 19. yüzyılda, yörede kırk gün kalıp tetkiklerde bulunan ünlü tarihçi Hammer tarafından da doğrulanmaktadır. Friglerden Bizanslılara kadar çeşitli milletlerin yaşamış olduğu Yalova bölgesi, 1326 yılında Osmanlı Devleti Komutanı Gazi Abdurrahman tarafından fethedilerek Osmanlı Devletine katılmıştır.

Yalova, 1867 yılında Bursa Merkez Sancağı'na bağlı bir kaza iken, 1901'de bağımsız İzmit Sancağı'na bağlanmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında Yunan askeri birliklerince işgal edilen Yalova, verdiği büyük mücadele ile 19 Temmuz 1921 tarihinde düşman işgalinden kurtulmuştur. 2 Haziran 1929'da çıkarılan bir kanun gereğince, ilçe yapılarak İstanbul İli'ne bağlanmıştır.1995 yılında ise İstanbul ilinden ayrılarak il yapılmıştır. Bursa'nın Gemlik ilçesine bağlı Armutlu Beldesi ile Kocaeli'nin Karamürsel ilçesine bağlı Altınova Beldesi ilçe yapılmak suretiyle il sınırları içerisine alınmıştır (www.yalova.gov.tr. 25.04.2012).

2.3. Genel Ekonomik Durumu

Yalova İli'nin ekonomisi temel olarak tarım sektöründe çiçekçilik ve seracılık, sanayi sektöründe ulaşım araçları imalatı, tekstil, kimya ve kağıt gibi alanlar ile hizmet sektöründe toptan-perakende ticaret, sosyal hizmetler ve turizm sektörüne dayanmaktadır. İlde plastik, tekstil, elyaf, kimya, dondurulmuş gıda, kağıt ürünleri, ambalaj ve otomotiv yedek parçası konusunda üretim yapan sanayi kuruluşları faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ekonomik gelirlerin önemli bir kısmını tarım ve turizm sektöründen elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Seracılık ve süs bitkileri üretimi; kapsadığı alan bakımından küçük paya sahip olmakla birlikte; tarımsal üretimde sağladığı ekonomik girdi bakımından yüksek bir paya sahiptir. Ülke kesme çiçek üretiminin yaklaşık % 25'lik bölümü Yalova tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan üretim sadece yurt içi pazarlarda tüketilmemekte, aynı zamanda ihracat yapılmaktadır (www.yalova.gov.tr. 25.04.2012).

2.4. İş gücü ve İstihdam

Yalova ili şehirleşme oranı ve tarım kolunda çalışanların toplam istihdama oranı bakımından Türkiye ortalamasının altındadır. Yıllık nüfus artış hızı, kişi başına gayri safi milli hâsıla ve sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdamı oranı ise Türkiye ortalamasının üstündedir.

Yalova ilinin ekonomisi temel olarak tarım sektöründe çiçekçilik ve seracılık, sanayi sektöründe tekstil, kimya ve kâğıt gibi alanlar ile turizm sektörüne dayanmaktadır. Ülke kesme çiçek üretiminin yaklaşık %20'lik bölümü Yalova tarafından gerçekleştirilmektedir.

Yazlık turizminin önem taşıdığı Yalova'da özellikle Armutlu, Çınarcık, Termal ilçelerinde turizm önemli bir gelir kaynağıdır. İlde plastik, tekstil, elyaf, kimya, dondurulmuş gıda, kağıt ürünleri, ambalaj ve otomotiv yedek parçası alanında üretim yapan sanayi kuruluşları mevcuttur (Güloğlu vd., 2011: 34).

Tablo 10. Yalova İli Toplam İşgücü Miktarı (2008)

İşgücünün Niteliği	Kişi	Oran (%)	Erkek İşgücü	Kadın İşgücü
Yaşlı İşgücü	30.001	22.7	14.903	15.098
Orta Yaşlı İşgücü	43.738	33.1	21.757	21.981
Genç İşgücü	48.125	36.5	24.618	23.507
Diğer	10.136	7.7	5.136	5.000
Toplam İşgücü	132.000	100	66.414	65.536

Kaynak: Ertan Danışman. 2009. Yalova Mevcut Durum Analiz Raporu, Yalova: Yalova Valiliği Yayını, s. 78.

İşgücünün önemli bir kısmı Yalova’da orta ve yaşlı kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca ilde kadın ve erkek işgücü birbirine yakın sayıdadır.

Yalova genelinde bulunan çalışma çağındaki genç nüfusunun (18-29 yaşları arası) tahmini durumuna baktığımızda; bu grubun istihdam ve girişimcilik açılarından en önemli grup olduğu bilinmektedir. Tablo 11’den de görüleceği üzere, ilde çalışma çağındaki genç nüfusta işsizlik oranlarının % 30 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çalışma çağındaki gençlerin toplam sayısının 34.000 civarında olduğu ve bunlardan kayıtlı olarak 2.000 civarında nüfusun çalıştığı, bunların 750 kadarının kadın ve 1.250 kadarının da erkek çalışan olduğu kayıtlarda belirtilmiştir. Kayıt-dışı çalışanların sayısının bu rakamların iki katına yakın olduğu tahmin edilmektedir. Bu hesaplamalara göre genç nüfusta işsizlik oranının % 60’ın üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Tablo 11. Yalova İli Çalışma Çağındaki Genç Nüfus Bilgileri (2008)

Çalışma çağındaki genç nüfus (18-29 yaş arası)	Oran (%)
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı	30
Genç Erkek Nüfusta İşsizlik Oranı	25
Genç Erkek Nüfusta Eğitim Almışların İşsizlik Oranı	18
Genç Erkek Nüfusta Mesleki Özelliği Olanlarda İşsizlik Oranı	16
Genç Erkek Nüfusta Mesleksiz ve Eğitim Almamışların İşsizlik Oranı	32
Genç Kadın Nüfusta İşsizlik Oranı	35
Genç Kadın Nüfusta Eğitim Almışların İşsizlik Oranı	30
Genç Kadın Nüfusta Mesleki Özelliği Olanlarda İşsizlik Oranı	35
Genç Kadın Nüfusta Mesleksiz ve Eğitim Almamışların İşsizlik Oranı	40

Kaynak: Türkiye İş Kurumu Yalova İl Müdürlüğü Brifing Raporu 2011

Yalova ilinin de dâhil olduğu TR42 bölgesi toplam işgücünün %4,6'sını teşkil etmektedir.

Tablo 12. Doğu Marmara (TR42) Bölgesinde İşgücüne Katılma Oranı

	Nüfus	İşgücü	İşgücüne Katılma Oranı (%)
Türkiye			
2008	69.724	23.805	46.9
2009	70.542	24.748	47.9
TR42			
2008	3.045	1.082	47.5
2009	3.128	1.151	49.2

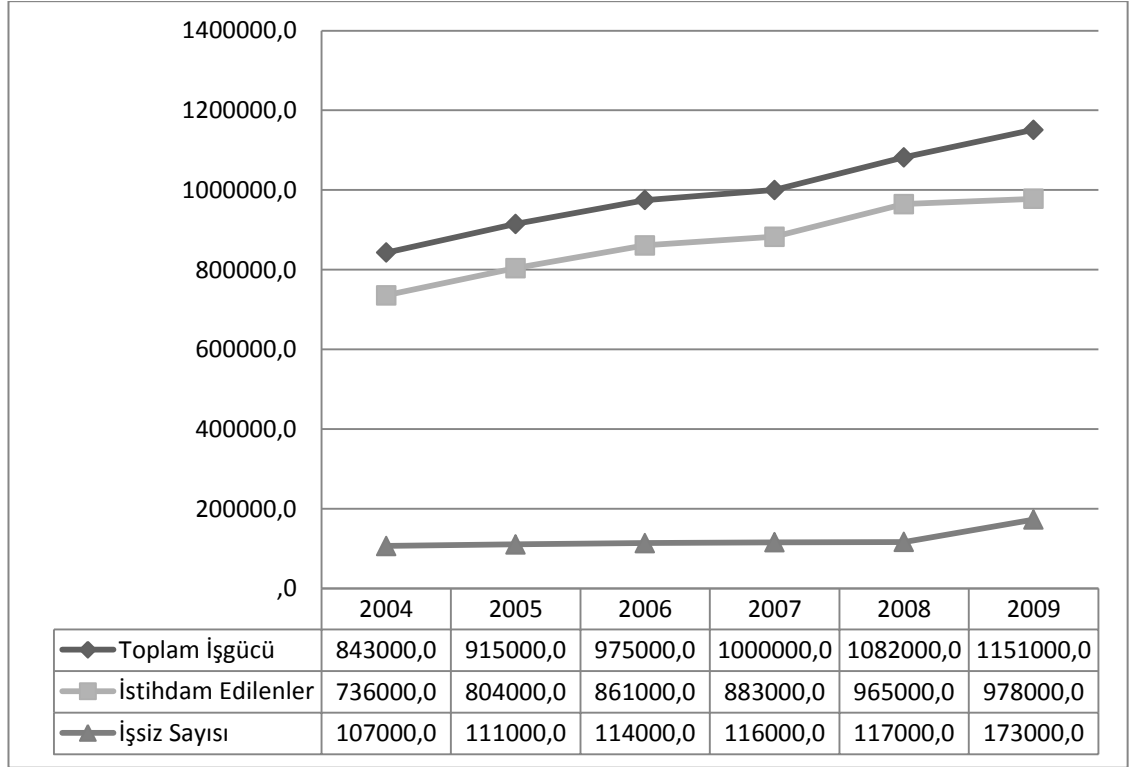
Kaynak: TÜİK. 2010. Bölgesel Göstergeler TR42, Ankara. TÜİK Yayını

*TR42 Bölgesi Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce ve Yalova illerinden oluşan Doğu Marmara Bölgesidir.

Yalova'nın da dâhil olduğu TR42 bölgesinde işgücüne katılma oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Yalova bölgede işgücüne katılımın en düşük olduğu il

durumundadır. İşgücüne katılma oranı Kocaeli’nde % 46.3, Sakarya’da %51.1, Düzce’de %49 ve Bolu’da 46.4 iken Yalova’da bu oran %45.1’dir (Marka, 2010: 17).

Şekil 1. Doğu Marmara(Tr42) Bölgesinde İşgücünün Değişimi

Kaynak: MARKA. 2010. TR42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010–2013, S. 18.

Yıllar itibariyle bölgede işgücüne katılımda artış olduğu görülmektedir. 2004 yılında toplam işgücüne katılan kişi sayısı 843.000 iken bu sayı 2009 yılı itibariyle 1.151.000 kişiye ulaşmıştır (Güloğlu, 2011: 35).

Yalova ilinde kayıtlı istihdamın toplam nüfusa oranı %24.16’dır. 2010 Aralık ayı SGK verilerine göre toplam istihdam 48.935 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 13. Yalova’da İstihdam

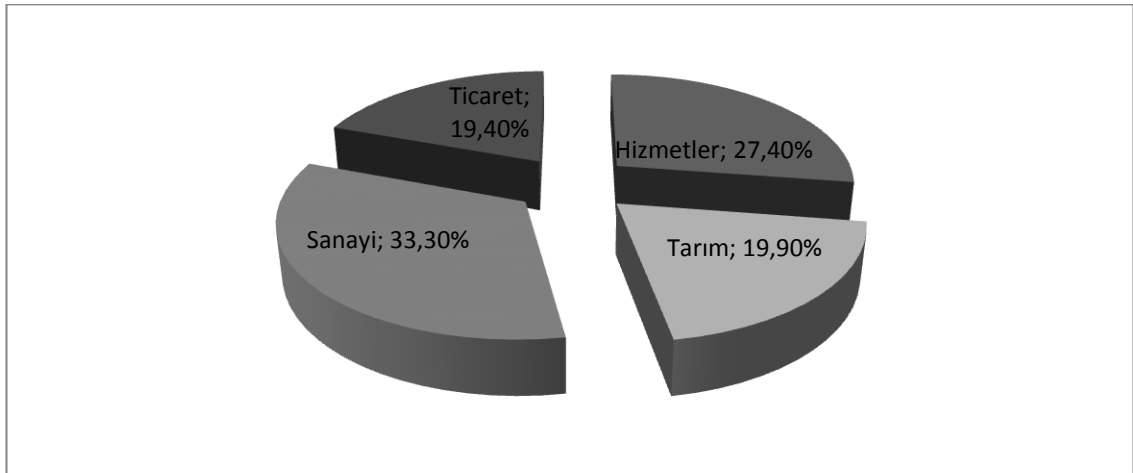
Nüfus	202.531
İstihdam/Nüfus (%)	24.16
İstihdam	48.935

Kaynak: SGK. 2010. 2010 Aralık Aylık İstatistik Bülteni, No:2, Ankara: SGK Yayını.

Toplam istihdamın 30.427 kişisi 4/a kapsamında sigortalı, 10.591’i 4/b kapsamında sigortalı ve 7917 kişisi ise 4/c kapsamında sigortalı olanlardan oluşmaktadır (SGK, 2010: 35).

Yalova ilinde imalat, inşaat, toptan ve perakende ticaret önemli ekonomik faaliyet alanlarıdır. Ayrıca tekstil ve tekstil ürünleri imalatı ile kimyasal maddeler ve suni elyaf imalatı da önemli sayıda istihdam sağlamaktadır (Bayraktar, 2010;119). Toplam çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımı incelendiğinde; ilde çalışanların büyük bölümünün imalat sanayi ile inşaat ve bayındırlık sektörlerinde çalıştığı görülmektedir. Hizmet sektörü de ilde oldukça yoğun bir şekilde istihdamın bulunduğu bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarım sektöründe de yoğun bir nüfus bulunmakla beraber, bu nüfus daha çok ücretsiz aile işçisi olarak ve sosyal güvenceden yoksun olarak çalışmaktadır (Güloğlu vd., 2011: 36).

Şekil 2. Doğu Marmara(Tr42) Bölgesinde İstihdamın Sektörel Dağılımı

Kaynak: MARKA 2010, TR42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010–2013, s.45.

Yalova'nın da dâhil olduğu TR42 bölgesinde istihdam içinde sanayide çalışanların oranı ilk sırada gelmektedir. Sanayi sektörünü hizmetler, tarım ve ticaret takip etmektedir.

Tablo 14. Yalova'da İstihdam Ve İşgücüne Katılma

	Kocaeli	Sakarya	Bolu	Düzce	Yalova
İstihdam Oranı (%)	40.9	46.8	41	44	39.6
İşgücüne Katılma Oranı (%)	46.3	51.1	46.4	49	45.1

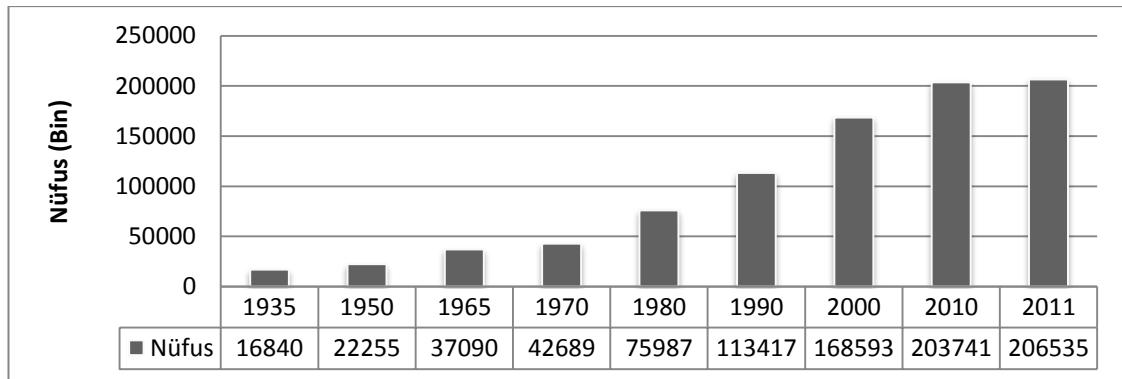
Kaynak: MARKA. 2010. TR42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010–2013, s.17

Yalova ilinde toplam istihdam oranı ve işgücüne katılma oranı diğer Doğu Marmara(TR42) bölgesi illerine göre daha düşüktür. İşgücüne katılım ve istihdam açısından Sakarya ilk sırada gelmektedir.

2.5. Yalova İlinin Demografik Göstergeleri

Yalova'nın nüfusu 1927–2011 yılları arasında yapılan bütün nüfus sayımlarında kesintisiz olarak artmıştır. Bununla birlikte ilde nüfus artış hızının istikrarlı olduğu söylenemez. Yalova'nın nüfusu bir süreliğine 17 Ağustos 1999 Doğu Marmara Depremi'nden etkilenmiş ve nüfus artış hızı azalmıştır. Ancak bu durum fazla uzun sürmemiştir. Yalova nüfusunun 1935-2011 yılları arasındaki değişimi Şekil 1'de görülmektedir. Yalova'nın nüfusu 1935-2011 yılları arasında yaklaşık 12 kat artmıştır.

Şekil 3. Yalova Nüfusunun Değişimi (1935-2011)

Kaynak : Başbakanlık TÜİK ADNKS Sonuçları, 2011

TÜİK verilerine göre, 2011 yılı itibariyle Yalova İli nüfus yoğunluğu 243 kişi/km²'dir. Yalova Merkez İlçesi, bağlı ilçeler içerisinde yüzölçümü bakımından 3. sırada yer almasına karşın nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu açısından diğer ilçelerin büyük farkla önüne geçmektedir. Bu durum, ilde kentin dinamiklerini oluşturan ekonomik ve sosyal işlevlerin çoğunun bu alanda gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır.

Aşağıdaki Tablo 9'da görüldüğü gibi 2011 yılında nüfus yoğunluğu 725 kişi/km² olan Merkez İlçeyi; 238 kişi/km² ile Altınova, 236 kişi/km² ile Çiftlikköy, 130 kişi/km² ile Çınarcık, 108 kişi/km² ile Termal ve 32 kişi/km² ile Armutlu İlçesi izlemektedir.

Tablo 15. Yalova İli ve İlçelerinin Nüfus Dağılımı (2000-2011)

İlçe	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus (2000)	Nüfus Yoğunluğu	Nüfus (2011)	Nüfus Yoğunluğu	Kent Nüfusu 2000 %	Kent Nüfusu 2011 %
Merkez ilçe	164	86.091	525	118.998	725	81,5	84,7
Altınova	95	22.801	240	22.686	238	14,2	20,4
Armutlu	238	7.858	33	7.823	32	53,7	66,4
Çınarcık	188	21.650	115	24.488	130	41,3	47,2
Çiftlikköy	117	24.789	212	27.640	236	38,8	67,0
Termal	45	5.404	120	4.900	108	46,6	42,4
TOPLAM	847	168.593	199	206.535	243	58,5	69,1

Kaynak : Türkiye İstatistik Enstitüsü, ADNKS,2012

İl geneli yıllık nüfus artış oranlarının son 40 yıllık seyri aşağıdaki tabloda 20 yıllık süreçlerde incelenmiştir.

Tablodan da açıkça görüldüğü gibi, son 20 yıllık süreçteki nüfus artış hızı 1970 – 1990 dönemine göre çok daha yavaş gerçekleşmiş, nüfus gelişimi bu dönemde sabit bir hızla seyretmiştir. Bu göstergelerin şekillenmesinde daha önce belirtildiği gibi göç olgusunun yavaşlamış olmasının yanı sıra 1999 yılında meydana gelen Marmara depreminin de etkisi bulunmaktadır.

Tablo 16. Yalova İli İlçeleri Nüfus ve Nüfus Artış Hızı

		Nüfus (1970)	Nüfus (1990)	Nüfus (2010)	Nüfus Artış Hızı (1970-1990)	Nüfus Artış Hızı (1990-2010)
Merkez	Kent	17.698	65.823	98.347	6,57	2,01
	Kır	7.276	11.314	18.124	2,21	2,36
	Toplam	24.974	77.137	116.471	5,64	2,06
Altınova	Kent	835	2.176	4.988	4,79	4,15
	Kır	6.111	13.512	18.183	3,97	1,48
	Toplam	6.946	15.688	23.171	4,07	1,95
Armutlu	Kent	1.845	3.201	5.134	2,75	2,36
	Kır	2.100	2.815	2.692	1,47	-0,22
	Toplam	3.945	6.016	7.826	2,11	1,32
Çınarcık	Kent	2.067	7.629	11.211	6,53	1,92
	Kır	4.674	9.661	13.277	3,63	1,59
	Toplam	6.741	17.290	24.488	4,71	1,74
Çiftlikköy	Kent	1.408	5.750	17.520	7,04	5,57
	Kır	6.103	8.922	9.249	1,90	0,18
	Toplam	7.511	14.672	26.769	3,35	3,01
Termal	Kent	1.079	2.453	2.188	4,11	-0,57
	Kır	1.533	1.865	2.828	0,98	2,08
	Toplam	2.612	4.318	5.016	2,51	0,75
TOPLAM	Kent	24.932	87.032	139.388	6,25	2,35
	Kır	27.797	48.089	64.353	2,74	1,46
	Toplam	52.729	135.121	203.741	4,71	2,05

Kaynak: TÜİK (Tablo Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden derlenerek oluşturulmuştur.) 2011

2000 yılı itibariyle ilin aldığı göç 22.774 kişi, verdiği göç 22.260 kişi, net göç +514 kişi ve net göç hızı da ‰ 3,47 olarak hesaplandığı halde, 2007–2008 döneminde, toplam 16.656 adet göç almış, 6.542 adet de göç vermiştir. Aynı yıllar arasında net göç +10.114 kişi olarak, net göç hızı da ‰ 52,58 olarak belirlenmiştir. Başka bir deyişle, 2007–2008 döneminde 16.656 kişi, yani Yalova İl nüfusunun % 8,4'üne karşılık gelen

sayıda kişi Yalova İli'ne göç etmiştir. Bu sayı Yalova İli için oldukça yüksek bir sayıdır. 2010-2011 döneminde ise net göç +485 ve net göç hızı % 2,35'dir. (TUIK, 2011)

Tablo 17. Yalova İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı (2007-2011)

Dönem	Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2007-2008	197.412	16.656	6.542	10.114	52,58
2008-2009	202.531	12.269	10.233	2.036	10,1
2009-2010	203.741	10.455	10.984	-529	-2,59
2010-2011	206.535	10.267	9.782	485	2,35

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2011

Tablo 18. Yalova İlinin İllerden Aldığı Göç (2010-2011)

	Türkiye	Yalova
Türkiye	2.420.181	10.267
Ankara	137.385	374
Antalya	62.875	171
Balıkesir	36.638	195
Bursa	58.258	965
Diyarbakır	46.834	150
Erzurum	33.599	284
İstanbul	328.663	3.070
Kocaeli	50.070	765
Konya	54.533	108
Kütahya	20.655	67
Muğla	29.604	122
Muş	18.663	132
Sakarya	24.633	124
Samsun	43.408	106
Siirt	14.228	100
Trabzon	38.446	158
Van	72.273	371
Zonguldak	23.658	152
Diğer İller	1.325.758	2.853

Kaynak : Türkiye İstatistik Kurumu 2011

Tablo 17'yi incelediğimizde Yalova iline diğer illerden göç eden bireylerin daha çok çevre iller olan İstanbul, Bursa ve Kocaeli olduğu görülmektedir.

İldeki nüfusun yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde; ülke ve bölge ortalamalarında olduğu gibi genç nüfus dağılımının yüksek, 60 üstü yaş dağılımının düşük olduğu görülmektedir. Yalova'da nüfusun önemli bir kısmı 0–20 yaş grubu arasındadır. 0–20 yaş grubu arasındaki erkek nüfusu kadın nüfusa göre, 60 ve üzeri yaşlarda ise kadın nüfus erkek nüfusa göre daha fazladır.

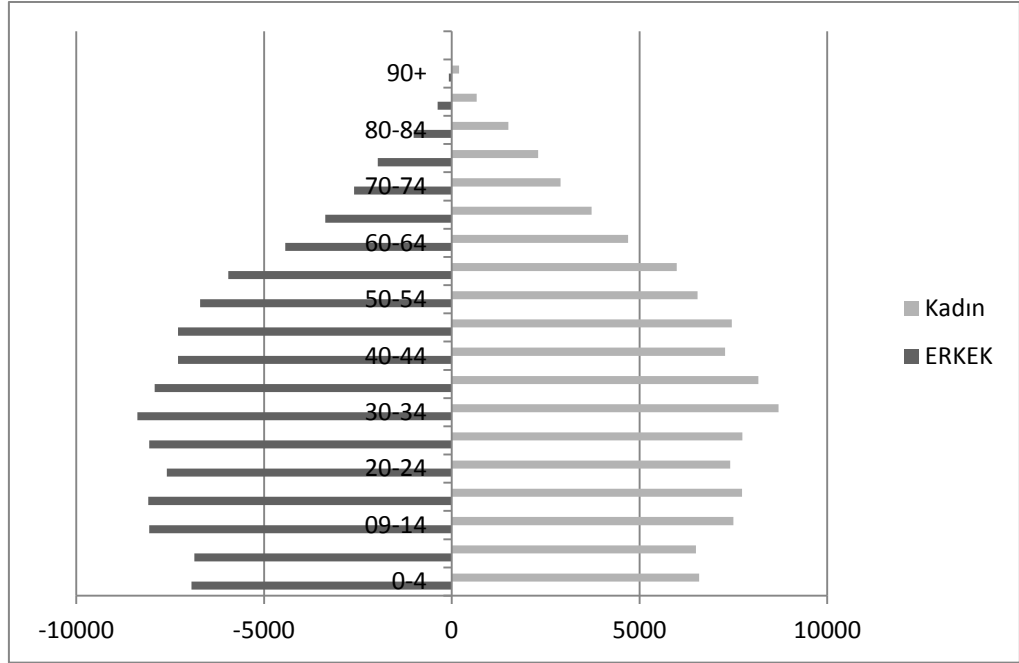
Yalova'da cinsiyete göre toplam nüfusun % 49,8'i erkek, % 50,2'i ise kadındır. Genç nüfusun fazla oluşu kentte çalışan nüfusun fazla olduğunun bir göstergesidir.

Tablo 19. Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	13.518	6.931	6.587
05-09	13.356	6.857	6.499
09-14	15.560	8.058	7.502
15-19	15.814	8.080	7.734
20-24	15.007	7.590	7.417
25-29	15.791	8.054	7.737
30-34	17.075	8.374	8.701
35-39	16.080	7.915	8.165
40-44	14.570	7.292	7.278
45-49	14.744	7.289	7.455
50-54	13.250	6.702	6.548
55-59	11.945	5.955	5.990
60-64	9.129	4.430	4.699
65-69	7.092	3.366	3.726
70-74	5.492	2.599	2.893
75-79	4.275	1.972	2.303
80-84	2.521	1.015	1.506
85-89	1.042	380	662
90+	274	76	198
Toplam	206.535	102.935	103.600

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2012

Şekil 4. Yalova İli Yaş Piramidi

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu 2012

İldeki diğer nüfus göstergeleri incelendiğinde; faal nüfusun yüksek bir oran arz ettiği görülmektedir. Bu durum genç nüfusun yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. İldeki kadın-erkek nüfus oranı da normal seviyelerde bulunmaktadır.

Tablo 20. Nüfus Projeksiyonu

	Türkiye	Kocaeli	Sakarya	Düzce	Bolu	Yalova
2010 yılı nüfusu	72.561.312	1.522.408	861.570	335.156	271.545	202.531
2013 yılı Tahmini	75.348.076	1.699.004	908.937	349.642	266.035	256.136
2018 yılı Tahmini	78.632.151	1.908.939	962.535	369.165	259.305	315.925
2023 yılı Tahmini	81.267.965	2.116.643	1.011.504	386.540	248.705	375.978

Kaynak: MARKA 2010, TR42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010–2013

Yıllar itibariyle yapılan projeksiyonlarda Yalova nüfusunun 2018 yılında 300 bini aşacağı ve 2023 yılında da 400 bine yaklaşacağı tahmin edilmektedir (Güloğlu vd., 2011: 33).

Körfez Geçişi Projesi ile ülke içi göçün beklenenin üzerinde artması yapılan projeksiyonu etkileyebilecek faktörlerden biridir. Körfez Geçişi sonrası özellikle Yalova'nın nüfusunun 2018 yılında 500.000'in üzerine çıkması tahmin edilmektedir.

BÖLÜM 3: YALOVA'DA GÖÇÜN SOSYO- EKONOMİK YAPIYA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Göç olgusu çeşitli itici ve çekici nedenlere bağlı olarak gelişir. Bu nedenler olgunlaştıkça birey. Bir karar alma sürecine girer ve sonunda göç etmeye karar verir. Göç olgusu ve onu başlatan nedenleri yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın bu kısmında göç olgusuna örnek olarak Yalova ili örnek olmuştur. Yalova'ya göç edenler hakkında bilgi edinmek, göç edenlerin Yalova'ya göç etme nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın esas konusu göç eyleminin dayandığı nedenlere ulaşmak ve ulaşılan nedenleri tutarlı kanıtlarla desteklemektir.

Araştırmanın amacı ise Yalova iline göç eden bireylerin yaşamları hakkında fikir edinmek, göç edenlerin daha iyi bir yaşama tarzına sahip olmak için göç ettiklerini kanıtlamak ve buna bağlı olarak göç edenlerin birçok nedenden dolayı göç etme kararı aldıklarını, yapılan araştırmaya ait bulgularla desteklemek.

3.2. Araştırmanın Varsayımları

- Göç eden bireyler daha iyi bir yaşam tarzına sahip olmak için göç etmişlerdir.
- Göç edenlerin sosyo-ekonomik yaşantılarında değişiklikler olmuştur.
- Göç eden bireyler göç etme kararlarını verirken çevreden etkilenmişlerdir.
- Göç eden bireylerin memleketleri ile olan bağlantıları devam etmektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Yalova iline göç eden bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise Yalova ilinin merkez ilçesi ve diğer ilçelerine göç eden tesadüfi olarak seçilmiş 109'u kadın, 91'i erkek toplam 200 bireyden oluşmaktadır. 2011 verilerine baktığımızda Yalova iline göç eden bireylerin sayısı 10.267 dir. Örneklem grubu bu sayının yaklaşık % 2 'sini oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada anket tekniği yöntemi kullanılmıştır. Anket çalışması Yalova İlinin Merkez ve diğer ilçelerine gidilerek, çalışmaya konu olan örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada yapılmış alan araştırması için Yalova'ya göç etmiş 200 bireyle yüz yüze görüşülerek, 34 çoktan seçmeli sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

Anket verileri SPSS programına girilerek, veriler tablolaştırılmış ve anlamlı sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca anketteki sorulara verilen cevaplara göre, çapraz tablolar oluşturularak çalışma derinleştirilmiştir.

3.5. Anket Bulgularının Analizi

3.5.1. Yalova'ya Göç Eden Bireyler Hakkında Genel Bilgiler

Ankete katılanların %45,5'i erkeklerden, %54,5'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Anket eşit sayıda kadın ve erkeğe yapılmaya çalışılmıştır. Anket sorularını cevaplama noktasında kadınlar erkeklerden daha istekli olmuşlardır. Eğitim düzeyi düşük olan bireyler, eğitim düzeyi yüksek olanlara göre daha çekimser davranmışlardır.

Tablo 21. Oturduğunuz İlçe Hangisidir?

İlçe	Kişi Sayısı	Yüzde
Merkez	97	48,5
Çiftlikköy	27	13,5
Altınova	14	7
Çınarcık	28	14
Armutlu	17	8,5
Termal	17	8,5
TOPLAM	200	100

Katılımcıların %48,5'i Merkez ilçede ikamet etmektedir.2011 yılı sonu itibariyle Yalova ilinin merkez ilçesinin nüfusu, toplam nüfusun % 57'sini oluşturduğuna göre, katılımcıların bu oranı %8,5 daha azdır.

Tablo 22. Doğum tarihiniz?

Yıl	Kişi Sayısı	Yüzde
1930-1940	1	0,5
1941-1950	4	2,0
1951-1960	8	4,0
1961-1970	20	10,0
1971-1980	27	13,5
1981-1990	43	21,5
1991-2000	97	48,5
TOPLAM	200	100,0

Göç eden bireylerin %21.5' i 1981-1990, ve %48,5'i ise 1991-2000 yılları arasında doğmuşlardır.

Tablo 23. Kente İlk Geldiğiniz Yıl?

Yıl	Kişi Sayısı	Yüzde
1971-1980	1	0,5
1981-1990	12	6,0
1991-2000	51	25,5
2001-2010	90	45,0
2011	46	23,0
TOPLAM	200	100,0

Tablo 24. Kente Tamamen Yerleştiğiniz Yıl?

Yıl	Kişi Sayısı	Yüzde
1971-1980	1	0,5
1981-1990	11	5,5
1991-2000	51	25,5
2001-2010	91	45,5
2011	46	23
TOPLAM	200	100,0

Tablo 23 ve 24'ü beraber incelediğimizde sayısal verilerin eşit olduğu görülmektedir. Ankete katılan bireylerin kente ilk geldikleri yıl ile göç ettikleri yıl arasında büyük farklar bulunmamaktadır. Genelde geldikleri yıl aynı zamanda göç ettikleri yıldır.

Tablo 25. Aslen Nerelisiniz?

Memleket	Kişi Sayısı	Yüzde
İstanbul	15	7,5
Burdur	4	2,0
Bursa	11	5,5
Kocaeli	4	2,0
İzmir	7	3,5
Erzurum	7	3,5
Batman	4	2,0
Aydın	1	0,5
Sinop	2	1,0
Elâzığ	3	1,5
Antalya	1	0,5
Ankara	11	5,5
Malatya	4	2,0
Afyon	1	0,5
Sivas	8	4,0
Konya	5	2,5
Tokat	6	3,0
Amasya	1	0,5
Erzincan	1	0,5
Balıkesir	7	3,5
Hatay	2	1,0
Artvin	1	0,5
Adana	1	0,5
Zonguldak	3	1,5
Manisa	3	1,5
Yozgat	1	0,5
Ardahan	4	2,0
Şanlıurfa	1	0,5
Sakarya	2	1,0
Muş	4	2,0
Giresun	2	1,0

Tablo 25'in devamı		
Trabzon	4	2,0
Bingöl	2	1,0
Bartın	2	1,0
Rize	9	4,5
Kars	1	0,5
Mersin	2	1,0
Diyarbakır	3	1,5
Adıyaman	2	1,0
Mardin	4	2,0
Gümüşhane	2	1,0
Kastamonu	2	1,0
Kayseri	3	1,5
Tunceli	4	2,0
Samsun	9	4,5
Muğla	2	1,0
Ağrı	1	0,5
Karabük	2	1,0
Tekirdağ	2	1,0
Bilecik	2	1,0
Van	1	0,5
Ordu	1	0,5
Eskişehir	1	0,5
Çorum	4	2,0
Kırıkkale	1	0,5
Yurtdışı	7	3,5
TOPLAM	200	100,0

Tablo 25'i incelediğimizde İstanbul'dan 15 Bursa'dan 11 ve Kocaeli'nden 4 kişinin Yalova İline göç ettiği görülür. Bu kişiler göç eden bireylerin %15'ini oluşturmaktadır.

Tablo 26. İdari Açından Doğum Yeriniz Neresidir?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
İl	72	36
İlçe	74	37
Köy	54	27
Toplam	200	100

Ankette katılımcıların doğum yerini, il, ilçe veya köy olarak belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların, % 73'ü il ve ilçe merkezlerinde, %27'si ise köyde doğduğunu belirtmektedir. Doğum yeri faktörü göz önüne alınarak katılımcıların çoğunluğunun kent kökenli olduğu söylenebilir. Ancak doğum yeri faktörü bu yargıya varmak için tek başına yeterli olmayacaktır. Doğum yeri faktörünün yanında, kentte yaşama süresi de dikkate alınmalıdır. Tablo 21' de kente ilk gelinen yıllar verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere katılımcıların %24,5'i 1991 yılında gelmiştir.

Tablo 27. Yaşınız Kaç?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
15-18	2	1
18-24	102	51
25-34	40	20
45-54	43	21,5
55-64	13	6,5
Toplam	200	100

Katılımcıların yaş dağılımına baktığımızda, %71 oranında çoğunluğun 18-45 yaşları arasında bulunduğu gözlenmektedir. Ancak yerleşim yerlerine göre bu oran değişmektedir.

Tablo 28. Cinsiyetiniz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Erkek	91	45,5
Kadın	109	54,5
Toplam	200	100

Ankete katılanların %45,5'i erkeklerden, %54,5'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Anket formunu doldurma konusunda kadınlar erkeklerden daha istekli olmuştur.

Tablo 29. Eğitim Durumunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Okur -Yazar Değil	3	1,5
Okur -Yazar	12	6
İlkokul	34	17
Orta/Dengi okul	24	12
Lise/Dengi okul	38	19
Meslek Lisesi	34	17
Yüksekokul/Fakülte	55	27,5
Toplam	200	100

Katılımcıların %27,5'i yükseköğrenim eğitimi almış bireylerden oluşmaktadır. Anket formunun doldurulmasında yükseköğrenim mezunları daha istekli olmuşlardır. Göç edenlerin eğitim durumuna bakıldığında, kenti çeşitli eğitim düzeylerine sahip bireylerin tercih edebildikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 30. Medeni Durumunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Bekar	72	36
Evli	113	56,5
Eşi Ölmüş	5	2,5
Boşanmış	4	2
Ayrı Yaşıyor	6	3
Toplam	200	100

Katılımcıların %36'sı bekâr, %56,5'i evli,%7,5' i ise boşanmış, eşi vefat etmiş veya ayrı yaşayan bireylerden oluşmaktadır.

3.5.2. Yalova'ya Göç Edenlerin Sosyo- Ekonomik Özellikleri

Tablo 31. Mensup Olduğunuz Sosyal Güvenlik Kurumu hangisidir?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Yok	31	15,5
SSK	128	64
Emekli Sandığı	16	8
Özel Sigorta	10	5
Bağ-Kur	13	6,5
Yurtdışı Emeklilik	1	0,5
Vakıf/Yard. San.	1	0,5
Toplam	200	100

Katılımcıların %84,5'nin sosyal güvencelerini kamu ve diğer kuruluşlardan karşılarken, %15,5'inin sosyal güvencesi bulunmamaktadır.

Tablo 32. Mesleğiniz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Geçici İşçi	16	8
İşçi	56	28
Esnaf, zanaatkâr	21	10,5
Temizlik Hizmetlisi	4	2
Seyyar Satıcı	9	4,5
Çiftçi	7	3,5
Memur	34	17
Çocuk Bakımı	4	2
Şoför	3	1,5
Ev hanımı	15	7,5
İşsiz	10	5
Emekli	15	7,5
Tüccar	6	3
Toplam	200	100

Katılımcıların meslek dağılımı incelendiğinde %28'sinin mensup oldukları mesleği işçi olarak belirttikleri görülmektedir. Meslek grupları arasında ikinci sırada %17 ile memurlar yer alırken, % 55'i ise diğer meslek gruplarındandır.

Tablo 33. Ailenizin aylık toplam geliri (TL)

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
0-500	6	3
501-1.000	34	17
1.001-1.500	49	24,5
1.501-2.000	57	28,5
2.001 üstü	37	18,5
Cevapsız	17	8,5
Toplam	200	100

Tablo 33'ü incelediğimizde katılımcıların çoğunun orta ve alt gelir grubunda olduğu söylenebilir.

Tablo 34. Kaç Çocuğunuz Vardır?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
1-2	36	18
3-4	35	17,5
5-6	1	0,5
6'dan fazla	7	3,5
Yok	121	60,5
Toplam	200	100

Katılımcıların %60,5'nin çocuğı varken,%39,5'nin çocuğı bulunmamaktadır.

Tablo 35. Yalova'ya gelmeden önce ne iş yapıyordunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Çalışmıyordum	67	33,5
Zanaatkârdım	5	2,5
Çiftçiydim	19	9,5
Memurdum	12	6
İşçiydim	97	48,5
Toplam	200	100

Katılımcılardan %34'ünün Yalova'ya göç etmeden önce işsiz oldukları görülmektedir.

Tablo 36. Yalova'ya geldiğiniz ilk günlerde iş durumunuz nasıldı?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
İşim yoktu	72	36
Kısa süreli işlerde çalıştım	38	19
Devamlı bir işim vardı	19	9,5
Emekliyim	6	3
Diğer	65	32,5
Toplam	200	100

Tablo 37. Yalova'da ilk işinizi nasıl buldunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Akrabalarım yardım etti	25	12,5
Tanıdıklarım yardım etti	31	15,5
Kendi işimi kurdum	25	12,5
İş Bulma Kurumu aracılığı ile buldum	2	1
Kimsemin yardımını olmadı	21	10,5
Diğer	96	48
Toplam	200	100

Tablo 38. Yalova'ya ilk gelişinizden bu yana kaç defa iş değiştirdiniz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Hiç değiştirmedim	66	33
Bir defa	24	12
İki defa	22	11
Üç defa	19	9,5
Diğer	69	34,5
Toplam	200	100

Tablo 38'de katılımcıların %33'ü hiç iş değiştirmeyenken, üç den fazla iş değiştirenlerin oranının %34,5 olduğu görülmektedir.

Tablo 39. Halen çalıştığınız bu işinizi nasıl buldunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Akrabalarım yardım etti	16	8
Tanıdıklarım yardım etti	26	13
Kendi işimi kurdum	17	8,5
İş Bulma Kurumu aracılığı ile buldum	5	2,5
Kimsenin yardımını olmadı	34	17
Diğer	102	51
Toplam	200	100

Tablo 40. Şimdiki işinizde memnun musunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Memnunum	116	58
Kararsızım, elimden başka bir iş gelmiyor	46	23
Kararsızım, daha iyi bir iş arıyorum	15	7,5
Memnun değilim	8	4
Memnun değilim başka bir iş arıyorum	15	7,5
Toplam	200	100

Tablo 41. Ek gelir elde etmek için ikinci bir iş yapıyor musunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	13	6,5
Hayır	156	78
Bazen	31	15,5
Toplam	200	100

Tablo 42. Kendinizi/Ailenizi hangi gelir grubu içinde görüyorsunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Yoksul	9	4,5
Ortanın altı	18	9
Orta	131	65,5
Ortanın üstü	36	18
Zengin	6	3
Toplam	200	100

Ankete katılan 131 kişi kendini orta gelir grubu olarak belirtmektedir. Yoksul olarak kabul eden bireyler ise toplam katılımcıların %4,5'ini oluşturmaktadır. Katılımcılardan, “Aylık geliriniz ile gideriniz denk mi?” sorusuna %35,5'i Evet, %29.5' ise hayır cevabını vermiştir. Aylık gelirleri düşük olmasına karşın, katılımcılardan bazıları kendilerini yoksul olarak görmemektedir.

Tablo 43. Aylık geliriniz ile gideriniz denk mi?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	69	34,5
Hayır, borçlanıyorum	58	29
Çok az tasarruf yapabiliyorum	61	30,5
Büyük bir kısmını tasarruf edebiliyorum	12	6
Toplam	200	100

3.5.3. Yalova'ya Göç Edenlerin Göç Etme Nedenleri ve Memleketleri ile İlişkileri

Tablo 44. Sizden önce Yalova'ya göç etmiş memleketinizden kişiler var mıydı?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Evet, akrabam vardı	47	23,5
Evet, tanıdıklarım vardı	32	16
Evet, hemşerim vardı	30	15
Evet, arkadaşlarım vardı	15	7,5
Hayır	76	38
Toplam	200	100

Kente göç eden bireylerin %38'inin göç ettikleri kentte akrabası tanıdığı, hemşerisi bulunmamaktadır. %62'sinin ise kentte tanıdığı, akrabası veya arkadaşları

bulunmaktadır. Bu verilere baktığımızda Kente göç eden bireylerin kente göç etme kararlarında akrabaları, hemşerileri veya arkadaşları etkili olmuşlardır.

Tablo 45. Yalova'ya göç etme kararınızı nasıl verdiniz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Hane halkına danıştıktan sonra	25	12,5
Akrabalarımaya danıştıktan sonra	24	12
Hiç kimseye danışmadan	33	16,5
Memlekette daha önce göç etmiş kişilere danışarak	22	11
Diğer	96	48
Toplam	200	100

Katılımcıların %16,5'i hiç kimseye danışmadan kente göç ettiğini belirtirken, diğer seçeneklerdeki oranlarda birbirine yakındır. Oranlara baktığımızda kente göç etme nedenlerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 46. Tekrar memleketinize dönmek ister misiniz?

	Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	Memleketime, kentteki yaşam pahalı olduğu için dönmek istiyorum	24	12
	Memleketime, kent yaşamına alışamadığım için dönmek istiyorum	21	10,5
	Diğer	61	30,5
Toplam		106	53

Tablo 46'nın devamı			
	Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Hayır	Kentte, daha fazla kazanç sağlamaktayım	31	15,5
	Kentte, daha iyi yükselme olanağım olduğu için	42	21
	Kentte, çocuklarım daha iyi eğitim görmekteler	16	8
	Çevrenin "kentte başarısız oldu" demesinde çekindiğim için	5	2,5
Toplam		94	47

Tablo 46'yı incelediğimizde katılımcılardan 106 kişi "Tekrar memleketinize dönmek iste misiniz?" sorusuna evet derken 91 kişi hayır demiştir. 2 katılımcı ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Katılımcılar memleketlerine dönme veya kalma konusunda birden fazla neden belirten bireyler olmuştur.

Tablo 47. Memleketinizden göç etmenizin nedeni nedir?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Daha iyi bir yaşam	79	39,5
Çocukların eğitimi	20	10
Topraksızlık	6	3
Sağlık	4	2
Tabii afetler	2	1
Yurtdışından kesin dönüş	1	0,5
Siyasi Vaatler	3	1,5
Diğer	79	39,5
İşsizlik	4	2
Terör/Güvenlik	2	1
Toplam	200	100

Tablo 47’yi incelediğimizde katılımcıların %39,5’i daha iyi bir yaşam umuduyla göç ettikleri belirtmişlerdir. Bu oranın yüksek olması göç etmenin temel sebebi olan daha iyi bir yaşam umudu olduğunu göstermiştir.

Tablo 48. Memleketinizden düzenli olarak haber alıyor musunuz?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Evet, telefonla	131	65,5
Evet, mektupla	2	1
Evet, Her ikisi ile	36	18
Evet, Gelen-gidenle	14	7
Hayır	17	8,5
Toplam	200	100

Tablo 49. Memleketinize gitme sıklığınız nedir?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Ara sıra	76	38
Her tatilde	74	37
Düğün ve Bayramlarda	33	16,5
Ekin ve hasat zamanı	3	1,5
Hiç gitmem	14	7
Toplam	200	100

Tablo 48 ve 49’u beraber incelediğimizde kente göç eden bireylerin memleketleri ile bağlantılarını koparmadıkları, memlekette olan yakın ve arkadaşları ile çeşitli yollar iletişime geçtikleri görülmektedir.

Tablo 50. Memleketteki akrabalarınız kente geldiklerinde sizi ziyaret etme sıklığı nedir?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde
Genellikler ziyaret ederler	76	38
Bazen ziyaret ederler	68	34
Nadiren ziyaret ederler	40	20
Hiçbir zaman ziyaret etmezler	16	8
Toplam	200	100

Göç eden bireylerin memlekette olan akrabaları göç eden bireyleri göç ettikleri yerde ziyaret ettikleri, ilişkileri koparmadıkları görülür. Göç eden bireylerin %8’inin ise akrabaları onları ziyaret etmemektedir.

3.5.4. Yalova’ya Göç Edenlerin Göç Sonrası Yaşamındaki Değişiklikler

Tablo 51. Yalova’ya geldikten sonra hayatınızda neler değişti?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
	Evet		Biraz		Hayır	
Fikirler	56	28	102	51	42	21
Hayat Tarzım	98	49	61	30,5	41	20,5
Siyasi görüşüm	33	16,5	38	19	129	64,5
Konuşmam-Şivem	36	18	50	25	114	57
Ekonomik Durumum	82	41	53	26,5	65	32,5
İnançlarım	17	8,5	14	7	169	84,5

Katılımcılar, “Yalova’ya geldikten sonra hayatınızda neler değişti?” sorusuna birden fazla seçenek işaretleyerek cevaplamışlardır. Göç edenlerin %52.5’i hayatlarının olumlu yönde değiştiğini,%41’inin ise ekonomik durumlarının arttığı görülmüştür.

Tablo 52. Sizce Türkiye’de başarılı olmada aşağıdakilerden hangileri etkilidir?

Seçenekler	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde	Kişi sayısı	Yüzde
Başarı Kriteri	Önemli değil		Önemli		Çok Önemli	
Babadan miras kalması	54	27	76	38	70	35
Kanun dışı yollara başvurmak	130	65	37	18,5	33	16,5
Ticaretle uğraşmak	35	17,5	105	52,5	59	29,5
Dindar olmak	73	36,5	81	40,5	46	23
Dürüst olarak çalışmak ve kazanmak	21	10,5	42	21	136	68

Katılımcıların %68’i Türkiye’de başarılı olmada dürüst olarak çalışmanın ve kazanmanın çok önemli olduğu belirtmişlerdir.

3.6. Anket Bulgularının Çapraz Tablolar Yardımıyla İncelenmesi

Bu kısımda Yalova İlinde yapılan anket çalışmasından elde edilen çeşitli verilerin, birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi için çeşitli çapraz tablolar düzenlenmiştir. Bu tabloların sonuçları aşağıdaki gibi yorumlanmıştır.

Tablo 53. Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle Kentteki İlk İş Durumları Arasındaki İlişki

		Göç ettiğiniz ilk günlerdeki iş durumunuz neydi?					Toplam
		İşim yoktu	Kısa süreli işlerde çalıştım	Devamlı bir işim vardı	Emekliyim	Diğer	
Yaş	15-18	1	1	0	0	0	2
	%	1,4%	2,6%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	18-24	42	7	1	1	51	102
	%	58,3%	18,4%	5,3%	16,7%	78,5%	51,0%
	25-34	13	13	7	0	6	39
	%	18,1%	34,2%	36,8%	,0%	9,2%	19,5%
	45-54	13	15	8	2	7	45
	%	18,1%	39,5%	42,1%	33,3%	10,8%	22,5%
	55-64	2	2	2	1	1	8
	%	2,8%	5,3%	10,5%	16,7%	1,5%	4,0%
65+	1	0	1	2	0	4	
%	1,4%	,0%	5,3%	33,3%	,0%	2,0%	
Toplam		72	38	19	6	65	200
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Göç eden bireylerin çoğunluğunun 18-24 yaş arasında olduğu görülmektedir. Kente göç eden 18-24 yaş grubunda bulunan bireylerden, kente göç ettiklerinde işi olmayanların oranı ise %58,3 dür. Bu oran oldukça yüksektir.

Tablo 54. Yalova’ya Göç Edenlerin Yaşı İle İlk İş Bulma Yöntemleri Arasındaki İlişki

		Göç ettikten sonra ilk işinizi nasıl buldunuz?						Toplam
		Akrabalarım yardım etti	Tanıdıklarım yardım etti	Kendi işimi kurdum	İşçi bulma kurumu aracılığıyla	Kimsenin yardımı olmadı	Diğer	
Yaş	15-18	0	1	0	0	0	1	2
	%	,0%	3,2%	,0%	,0%	,0%	1,0%	1,0%
	18-24	6	8	9	2	8	69	102
	%	24,0%	25,8%	36,0%	100,0%	38,1%	71,9%	51,0%
	25-34	6	9	10	0	7	7	39
	%	24,0%	29,0%	40,0%	,0%	33,3%	7,3%	19,5%
	45-54	11	11	5	0	4	14	45
	%	44,0%	35,5%	20,0%	,0%	19,0%	14,6%	22,5%
	55-64	1	2	0	0	1	4	8
	%	4,0%	6,5%	,0%	,0%	4,8%	4,2%	4,0%
	65+	1	0	1	0	1	1	4
	%	4,0%	,0%	4,0%	,0%	4,8%	1,0%	2,0%
Toplam		25	31	25	2	21	96	200
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kente göç eden 15-24 yaş grubu arasındaki bireyler toplam katılımcıların %52’sini oluşturmaktadır. Bu yaş grubu arasındaki bireylerden %24’ü ilk işlerini akrabaları yardımıyla, %29’u tanıdıkları yardımıyla bulduklarını belirtmişlerdir. İşçi bulma kurumu aracılığıyla iş bulan birey sayısı da toplam katılımcıların % 1’ini oluşturmaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında katılımcılar ya iş bulma kurumundan yeterli derecede haberleri yok ya da iş bulma kurumu tarafından kendilerine uygun bir bulunamadığı sonucu çıkarılabilir.

Tablo 55. Yalova’ya Göç Edenlerin Yaşı İle Göç Ettikleri Yerde Kaç Defa İş Değiştirdikleri Arasındaki İlişki

		Göç ettikten bu yana kaç defa iş değiştirdiniz?					Toplam	
		Hiç değiştirmedim	Bir defa	İki defa	Üç defa	Diğer		
Yaş	15-18	2	0	0	0	0	2	
	%	3,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%	
	18-24	31	5	6	7	53	102	
	%	47,0%	20,8%	27,3%	36,8%	76,8%	51,0%	
	25-34	14	9	7	4	5	39	
	%	21,2%	37,5%	31,8%	21,1%	7,2%	19,5%	
	45-54	15	8	9	6	7	45	
	%	22,7%	33,3%	40,9%	31,6%	10,1%	22,5%	
	55-64	2	2	0	2	2	8	
	%	3,0%	8,3%	,0%	10,5%	2,9%	4,0%	
	65+	2	0	0	0	2	4	
	%	3,0%	,0%	,0%	,0%	2,9%	2,0%	
	Toplam		66	24	22	19	69	200
			100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Göç eden bireyler arasında çalışma çağında (15-64 Yaş) olanlar, toplam göç edenlerin %98’ini oluşturmaktadır. Bu grup içerisinde 15-24 arası yaşlarda bulunan bireylerden %76.8 ‘i göç ettikten bu yana üçten fazla iş değiştirmişlerdir. Bu da 15-24 arası yaşta bulunan bireylerin kentte kendilerine uygun ve işte devamlılık sağlayabileceği bir iş bulamadıklarını göstermektedir.

Kente göç eden bireylerin %33’ü kente göç ettikten bu yana hiç iş değiştirmediklerini belirtmiştir. Bu bireylerin kente göç etmelerinin nedenlerinden biri olarak, bir iş bulabildikleri söylenebilir.

Tablo 56. Yalova'ya Göç Edenlerin Yaşı İle İş Memnuniyetleri Arasındaki İlişki

		Şimdiki işinizden memnun musunuz?					Toplam
		Memnunum	Kararsızım elimden başka iş gelmiyor	Kararsızım daha iyi bir iş arıyorum	Memnun değilim başka iş bilmiyorum	Memnun değilim başka iş arıyorum	
Yaş	15-18	2	0	0	0	0	2
	%	1,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	1,0%
	18-24	47	29	9	5	12	102
	%	40,5%	63,0%	60,0%	62,5%	80,0%	51,0%
	25-34	28	8	2	1	0	39
	%	24,1%	17,4%	13,3%	12,5%	,0%	19,5%
	45-54	31	5	4	2	3	45
	%	26,7%	10,9%	26,7%	25,0%	20,0%	22,5%
	55-64	7	1	0	0	0	8
	%	6,0%	2,2%	,0%	,0%	,0%	4,0%
65+	1	3	0	0	0	4	
%	,9%	6,5%	,0%	,0%	,0%	2,0%	
Toplam		116	46	15	8	15	200
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloyu incelediğimizde katılımcıların %58'i çalıştıkları işten memnun olduklarını, %7,5'i ise memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. 15-24 yaş grubunda bulunan iş durumundan memnun olan bireylerin %42,2'sini oluşturmaktadır. Bu sonuç bize bu yaş grubu arasında bulunan bireylerin kendilerine uygun işi bulabildikleri göstermektedir.

Kente göç eden 55-65+ yaş grubunda bulunan bireyler, çalıştıkları işin dışında yeniden bir iş aramadıklarını ve çalıştıkları işten memnun oldukları belirtmişlerdir. Bu da belirtilen yaş grubunda bulunan bireylerin yaptıkları işi benimsediklerini ve buldukları yaşları gözeterek yeni bir iş aramadıklarını gösterir.

Tablo 57. Yalova’ya Göç Edenlerin Yaşı İle Gelir Grupları Arasındaki İlişki

		Kendinizi/ailenizi hangi gelir grubunda görüyorsunuz?					Toplam
		Yoksul	Ortanın altı	Orta	Ortanın üstü	Zengin	
Yaş	15-18	0	0	1	0	1	2
	%	,0%	,0%	,8%	,0%	16,7%	1,0%
	18-24	4	13	67	15	3	102
	%	44,4%	72,2%	51,1%	41,7%	50,0%	51,0%
	25-34	2	1	24	11	1	39
	%	22,2%	5,6%	18,3%	30,6%	16,7%	19,5%
	45-54	2	4	31	7	1	45
	%	22,2%	22,2%	23,7%	19,4%	16,7%	22,5%
	55-64	0	0	5	3	0	8
	%	,0%	,0%	3,8%	8,3%	,0%	4,0%
65+	1	0	3	0	0	4	
%	11,1%	,0%	2,3%	,0%	,0%	2,0%	
Toplam		9	18	131	36	6	200
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kente göç eden çalışma çağındaki bireylerden %64’ü kendilerini/ailelerini orta, %12’si ise ortanın üstü gelir grubunda olduklarını belirtmişlerdir. 15-65+ yaş gurubu arasında bulunan bireylerden % 4,5’u sadece kendini yoksul olarak tanımlamıştır. Yaş gruplarındaki kişilerin kendilerini daha çok orta ve ortanın üstü gelir grubunda olduklarını belirtmeleri, yaşamlarını geçirebilecekleri yeterli bir gelire sahip oldukları veya kendilerini yoksul olarak nitelemek istemediklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 58. Yalova'ya Göç Edenlerin Toplam Geliri İle İkinci Bir İş Yapmaları Arasındaki İlişki

		Ek gelir elde etmek için ikinci bir iş yapıyor musunuz?			Toplam
		Evet	Hayır	Bazen	
Toplam Gelir	0-500 TL	1 7,7%	1 ,6%	4 12,9%	6 3,0%
	501-1.000 TL	4 30,8%	26 16,7%	4 12,9%	34 17,0%
	1.001-1.500 TL	1 7,7%	39 25,0%	9 29,0%	49 24,5%
	1.501-2.000 TL	4 30,8%	44 28,2%	9 29,0%	57 28,5%
	2.001TL ve üstü	2 15,4%	31 19,9%	3 9,7%	36 18,0%
	Cevapsız	1 7,7%	15 9,6%	2 6,5%	18 9,0%
	Toplam	13 100,0%	156 100,0%	31 100,0%	200 100,0%

Tablo 58'i incelediğimizde gelir gruplarında bulunan bireylerin %78'i ek gelir elde etmek için ikinci bir iş yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ek iş yapmayan ve gelirlerini yeterli bulan bireyler, 1000- 2000+ TL gelir guruplarında olduğu görülür. Bu da gelir guruplarında bulunan bireylerin kazançlarını, hayatlarını idame etmeleri açısından yeterli buldukları veya ikinci bir iş yapacak kadar zamana sahip olmadıkları sonucunu çıkarır.2000 TL'den daha yüksek gelire sahip olan bireyler, toplam göç edenlerin %18'ini oluşturmaktadır. Bu bireylerden %1,2'si ek gelir elde etmek için ikinci bir iş bazen yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu bireylerin kendilerinin veya ailelerinin giderlerinin fazla olduğu sonucu çıkarılabilir.

Tablo 59. Yalova’ya Göç Edenlerin Toplam Geliri İle İş Memnuniyetleri Arasındaki İlişki

		Şimdiki işinizden memnun musunuz?					Toplam
		Memnunum	Kararsızım elimden başka iş gelmiyor	Kararsızım daha iyi bir iş arıyorum	Memnun değilim başka iş bilmiyorum	Memnun değilim başka iş arıyorum	
Toplam gelir	0-500 TL	3	1	1	0	1	6
		2,6%	2,2%	6,7%	,0%	6,7%	3,0%
	501-1.000 TL	19	8	1	2	4	34
		16,4%	17,4%	6,7%	25,0%	26,7%	17,0%
	1.001-1.500TL	27	13	4	3	2	49
		23,3%	28,3%	26,7%	37,5%	13,3%	24,5%
	1.501-2.000TL	28	14	6	3	6	57
		24,1%	30,4%	40,0%	37,5%	40,0%	28,5%
2.001 TL ve üstü	28	5	2	0	1	36	
	24,1%	10,9%	13,3%	,0%	6,7%	18,0%	
cevapsız	11	5	1	0	1	18	
	9,5%	10,9%	6,7%	,0%	6,7%	9,0%	
Toplam		116	46	15	8	15	200
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 59’u incelediğimizde gelir gruplarında bulunan bireylerin, yaptıkları işten memnun oldukları, yaptıkları işten elde ettikleri geliri yeterli gördükleri sonucu çıkarılabilir. İşinden memnun olmayan ve 1000 TL altında bir gelire sahip olan bireyler, toplam katılımcıların %20’sini oluşturmaktadır. Bu orana baktığımızda elde ettikleri gelir kendilerinin veya ailelerinin geçimine yetmediği veya yaptıkları işin iş koşullarını beğenmedikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 60. Yalova'ya Göç Edenlerin Eğitim Durumu ile Göç Sonrası Hayat Tarzlarındaki Değişim Arasındaki İlişki

		Göç ettikten sonra hayat tarzınız değişti mi?			Toplam
		Evet	Biraz	Hayır	
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	2	1	0	3
		2,1%	1,6%	,0%	1,5%
	Okur-yazar	6	2	4	12
		6,3%	3,3%	9,1%	6,0%
	İlkokul	14	12	8	34
		14,7%	19,7%	18,2%	17%
	Ortaokul	16	4	4	24
		16,8%	6,6%	9,1%	12%
	Lise	20	8	10	38
		21,1%	13,1%	22,8%	19%
Meslek lisesi	23	11	0	34	
	24,2%	18%	,0%	17%	
Yüksekokul/ Fakülte	14	23	18	55	
	14,7%	37,7%	40,1%	27,5,0%	
Toplam	95	61	44	200	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Kentlere göç eden bireylerin göç ettikleri kentin özelliklerine bağlı olarak hayat tarzlarında da değişimler olur. Yukarıdaki Tablo 60'ı incelediğimizde eğitim düzeyleri ne olursa olsun, kente göç eden bireylerin %47,5'inin hayat tarzının değiştiğini, %30,5'inin ise kısmen hayat tarzlarının değiştiği görülür. Tablodan çıkarılabilecek çarpıcı sonuç ise yüksekokul/fakülte mezunlarının %32,7'sinin hayat tarzlarında değişimlerinin olmadığıdır.

SONUÇ

Kentler, içinde yaşayan insanların değer yargılarını yansıtan, çevresindeki diğer yerleşim birimlerinden, kendine has sosyal örüntüleriyle ve yaşam biçimleriyle ayrılan yerleşim alanlarıdır. Kentlerin kendine has mozağının şekillenmesinde en önemli faktör ise insandır.

Tarihsel süreç içerisinde medeniyetlerin ve kentlerin oluşmasını sağlayan en temel öğelerden biri göç olgusudur. Tarihin belli dönemlerinde varlığını kaybetmeyen ve hız kazanan ve bir nüfus hareketi olarak kaşımıza çıkan göç, bundan sonraki dönemlerde de dinamizmini sürdürecektir.

Kentlere iyi bir yaşam umuduyla göç eden insanlar bulunmaktadır. Kente göç eden bireyler, kente uyum sürecinde işsizlik, barınma, yalnızlık, vb. problemler yaşayabileceği gibi, göç ettiği yere göre de daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilir.

Kentlere göç eden insanlar, içinde yaşadıkları kümelerin yaşam biçimlerine adapte olmaya çalışırken, sahip olduğu özellikleri değişime uğrar ve yeni fikir, inanç ve yaklaşımlar da kazanır.

Dünyada 20. yüzyılda etkinliğini gösteren göç hareketleri, 21. yüzyıla da damgasını vuracaktır. En büyük kentler arasında az gelişmiş olarak kabul ettiğimiz ülkelere ait kentler de girecektir. Özellikle üretim biçiminin hizmet sektörlerinde yoğunlaşması sonucu, kentlerin cazibesi de süreklilik arz edecektir.

Dünya kentlileşme oranı sürekli artmaktadır. Bu artış, kentlerde yeni problemleri de beraberinde getirecektir. Göç faktörünün oluşturacağı bu problemlerin çözümü konusunda, mevcut sosyal politikalar yetersiz kalacaktır. Ülke yönetimleri, yerel yönetimler ve STK'lar yeni projelere ihtiyaç duyacaklardır.

Ülkemizde 1950'lerden itibaren kentleşme ve göç hareketleri hızlanmıştır. Yaşanan bu göç hareketleri bireylerin fizyolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını artırmıştır. Bu artışlara neden olan en büyük etken ise kırsal iticiliği ve kentin çekiciliğidir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise kentler arası göç hareketleri de hızlanmıştır. Bu hareketler ilerleyen dönemlerde de devam edecek ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerin yanına, ön plana çıkacak yeni kentler de olacaktır.

Kentleşme ve göç olgusu üzerine alan araştırması yaptığımız çalışmaya 200 kişi katılmıştır. Bunların 109'u kadın 91'i ise erkektir. Katılımcılar çeşitli eğitim düzeylerine sahip bireylerden oluşmaktadır.

Yalova iline göç eden bireylerin, göç ettikleri yere göre daha iyi bir yaşam ve ekonomik koşullara sahip oldukları görülür. Kendilerini gelir grupları içerisinde orta düzeyde görmeleri, gelir ve giderlerinin denk veya denge yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Gelir durumlarındaki bu denge ortalama bir gelire sahip olmaları ve ailedeki birey sayısının yüksek olmamasından doğmaktadır.

Göç eden bireylerin yaşam tarzlarında değişiklikler olmuştur. Bu değişimler olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bu değişimlerin olumlu ve memnun edici düzeyde olması, bireylerin, kentin sosyal örüntülerine uyum sağlama süreçlerinde sıkıntı yaşamadıklarını gösterir.

Yalova ili bir sanayi kenti değildir. Daha çok tarım ve hizmet sektörünün yoğunlaştığı bir ildir. Göç eden bireyler bu sektörler içerisinde ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan bir ücretle çalışabilecekleri işler bulmuşlardır. Göç eden bireylerin çoğu mevcut işlerinde çalışmayı sürdürürken, işlerini kaybeden diğer bireyler ise başka bir iş edinmişlerdir. Ancak İş Bulma Kurumu Yalova'ya göç eden bireylere ulaşmada ve yeni bir iş edinmelerini sağlamada etkili olmadığı görülür.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Kentler belli dönemlerde göç eden insanların daha iyi bir yaşam tarzına sahip olmaları konusunda iyi olanaklara sahip olabilir. Ancak, değişen yaşam koşulları, üretim tarzındaki değişim ve devlet politikaları bu olanakları etkileyebilir. Bu nedenle ülke yönetimleri, yerel yönetimler, göç ve göçe bağlı olarak çıkabilecek sorunlar üzerinde önlemler almalı ve bu doğrultuda sosyal politikalar üretmelidirler.
- Göç eden bireylerin kente uyum sağlama sürecinde olumlu aşamalardan geçebilmesi için, kentte bulunan kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yaparak, mevcut durumun analizini yapmalı ve bu konuda projeksiyonlara sahip olmalıdırlar.

- Kente göç eden bireylerin, sosyal ve ekonomik yönden yaşayabileceği sıkıntılarının tespiti ve bu sorunların çözümü doğrultusunda, kentte bulunan ilgili kurum ve kuruluşlar aktif çalışmalıdır. Ayrıca ilgili kişilerin bu kurumların varlığından haberdar olmaları konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

AKKAYAN, Taylan; (1979), *Göç ve Değişme*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:2573, İstanbul

APAN, Ahmet; (2006), “Türkiye’ de İç Göç Olgusu: Nedenler ve Sonuçlar” *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, Cilt:11, Sayı:5, Mayıs, s. 26-33

DANIŞMAN, Ertan; (2009), *Yalova Mevcut Durum Analiz Raporu*, Yalova Valiliği Yayını, Yalova

DEMİR, Turhan Eray; (2008), *Göç ve Sosyo-Kültürel Değişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

DPT(Devlet Planlama Teşkilatı);(1995), *Yerleşme ve Şehirleşme*

ERTÜRK, Hasan ve Elif Karakut Tosun; (2009), “Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekansal, Sosyal ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği” *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:10, Sayı: 16, s. 38

ERTÜRK, Hasan ve Neslihan Sam; (2009), *Kent Ekonomisi*, Güncellenmiş 3. Baskı, Ekin Yayıncılık, Bursa

ES, Muharrem ; (2010), *Mekân, Kültür ve Yönetim Perspektifinde 21.Yüzyıl Kentleri*, Ekin Yayıncılık, Bursa

ES, Muharrem ve Hamza Ateş; (2004), “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri” *Sosyal Siyaset Konferansları*, Sayı:48, s. 205-248

ES, Muharrem ve Tuncay Güloğlu; (2004) “Bilgi Toplumuna Geçişte Kentlileşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği”, *Bilgi Dergisi*, Sayı: 1, s. 88

GİŞİ, İrfan; (2007), *Göksun İlçesinde Yaşanan Göç Hareketlerinin Sosyo-Ekonomik Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÜLOĞLU, T, H,Ateş, vd; (2011), *Yalova İli İşgücü Piyasası Araştırması ve Analiz Çalışması*, AREDA Yayınları, Kocaeli

HURMA, Hüseyin; (2003), *Türkiye’de Kentleşme ve Göç Olgusunun Siyasal Katılıma Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

HÜNEE (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü); (2006), *Türkiye’de Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması (TGYONA 2006)*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara

İSBİR, Eyüp; (1982), *Kentleşme ve Metropolitan Alan Yönetimi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara

İŞKUR (Türkiye İş Kurumu); (2011), *Yalova İl Müdürlüğü Brifing Raporu*, Yalova

KARAMAN, Kasım; (2003), “Türkiye’de Şehirleşme Olgusu ve Gecekondu Sorunu”, *F.Ü.Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 1, s.112

KARTAL, Kemal; “Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti”, yayin.todaie.gov.tr/goster.php?Dosya=MDUyMDUyMDUx, 09.06.2011

KASAPOĞLU, Aytül; (1997), *Toplum ve Göç*, DİE Yayınları, Ankara

KAYA, Erol; “Kentleşme ve Kentleşme”, <http://erolkaya.com/wp-content/uploads/kk.pdf>, 12.01.2012.

KELEŞ, İhsan; “Türkiye’ de Göç Eğilimleri ve Şehirleşme Süreci”,
http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/1_2_11.pdf, 24/11/2011

KELEŞ, Ruşen; (1998), *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*, İmge Kitabevi, Ankara

KELEŞ, Ruşen; (2001), *Küreselleşme ve Yerel Yönetimler, Cevat Geray’ a Armağan*,
Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara

KELEŞ, Ruşen; (2006), *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara

KÜYÜK, Nurten; (2011), *Yerel Yönetimlerin Kürt Kökenli Grupların Büyükşehirlere Göç Sonrası Entegrasyon Sorunlarına Yaklaşımı: Ankara Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

MARKA (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı); (2010). *TR42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010–2013*

ÖZCAN, Yusuf Ziya; (1998), *İç Göçün Tanımı ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar*,
Türkiye Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

ÖZEN, Sevinç; (1996), *Kentlileşme Sürecinde Ailede Kuşaklararası İlişkiler*, E.Ü.
Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir

ÖZER, İnan; (2004), *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Ekin Yayıncılık,
Bursa

PEKER, M., Ö. Engin ve B. Balkız; (1997), *Göç, Kentleşme Sorunları ve Yerel Siyaset, Yeni Eğilimler, Yeni Yaklaşımlar*, Saray Yayınları, İzmir

SARIOĞLU, Servet; (2005), *Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkileri: Dünya Kentleri ve İstanbul Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

SGK(Sosyal Güvenlik Kurumu); (2010). *2010 Aralık Aylık İstatistik Bülteni, No:2*, SGK Yayınları, Ankara

TANILLI, Server; (1997), *Yüzyılların Gerçeđi ve Mirası*, Adam Yayınları, İstanbul

TANSI, Şenyapılı ;(1982) *Ankara Gecekondularının Ekonomik Profili*, Kentsel Bütünleşme, Türk Sosyal Bilimler Derneđi, T.G.A.V. No: 4, Ankara

TEKELİ, İlhan ve Leila Erder; (1978), *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İçgöçler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara

TEKELİ, İlhan; (1998), *Türkiye’de İç Göç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

TEZCAN, Mehmet; (1995), *Sosyolojiye Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu); (2010), *Türkiye İstatistik Yıllığı 2010*, TÜİK Yayınları, Ankara

TÜİK(Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu)

TÜRKMEN, Ali; (2002), *Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve Gelişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Urbanization Prospects: The 2011 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM/Urban-Rural-Population.htm>, 11.08.2011

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Population of Urban and Rural Areas and Percentage Urban, 2011, World Urbanization Prospects: The 2011 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM/Urban-Rural-Population.htm>, 11.08.2011

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, The 30 Largest Urban Agglomerations Ranked by Population Size at each point in time, 1950-2025, World Urbanization Prospects: The 2011 Revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM/Urban-Agglomerations.html>, 12.08.2011

YENİGÜL, Sevinç Bahar; (2005), “Göçün Kent Mekanı Üzerine Etkileri” *G.Ü. Fen Bilimleri Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 2, s.273-288

YILDIRIM, Aziz; (2004), *Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerine Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

YILDIZ, Süreyya; (2007), *Kırdan Kente Göç Eden Ailelerin Kız Çocuklarının Meslek Kazanması ve Çalışma Konusundaki Görüşleri ve Davranışları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ZAİM, Sebahattin; (1997), *Çalışma Ekonomisi*. Filiz Kitabevi, İstanbul

ZENGİN, Eyüp; (1997), “Türkiye’ de Konut Açığı ve Gecekondu Sorunu”, *Karınca Dergisi*, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, Yıl: 63, Sayı: 728, s. 26

EKLER

Ek 1.

Anket Formu

1. Oturduğu ilçe:
2. Doğum Tarihiniz?
3. Kente ilk geldiği yıl:
4. Kente temelli yerleştiğiniz yıl:
5. Aslen nerelisiniz?
6. İdari açıdan doğum yeriniz neresidir?
a) İl b) İlçe c) Köy
7. Yaşınız
a) 15-18 b) 18-24 c) 25-34 d)45-54 e)55-64
8. Cinsiyetiniz
a) Bay b) Bayan
9. Eğitim Durumunuz
a) Okur-yazar değil b)Okur-yazar c)İlkokul d)Orta/dengi okul e)Lise/dengi okul
f) Meslek Lisesi g)Yüksek Okul Fakülte
10. Medeni Durumunuz
a) Bekâr b) Evli c) Eşi Ölmüş d) Boşanmış
e)Ayrı Yaşıyor
11. Mensup Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu
a) yok b)SSK c)Özel Sigorta d) Emekli Sandığı e)
Vakıf/ Yard. san. f) Bağ-Kur g) Yurtdışı emeklilik
12. Mesleğiniz
a) Geçici İşçi b) İşçi c) Esnaf, zanaatkâr d)Temizlik Hizmetlisi
e)Seyyar Satıcı f) Çiftçi g) Memur h) Çocuk Bakımı i) Şoför
j) Ev hanımı k) İşsiz l) Emekli m)Tüccar n)Diğer
- 13) Ailenizin aylık toplam geliri (YTL)
a) 300-500 b) 501-1.000 c) 1.001-1.500 d) 1.500-2.000 e) 2.000 üstü
f) Cevapsız
- 14)Kaç Çocuğunuz Vardır
a)1-2 b) 3-4 c)5-6 d) 6'dan fazla
- 15)Sizden önce Yalova'ya göç etmiş memleketinizden kişiler var mıydı ?
a) Evet, akrabam vardı c)Evet, tanıdıklarım vardı e) Hayır
b)Evet, hemşerim vardı d)Evet, arkadaşlarım vardı
- 16)Yalova'ya göç etme kararınızı nasıl verdiniz ?
a)Hane halkına danıştıktan sonra d)Memlekettten daha önce göç etmiş
kişilere danışarak
b)Akrabalarım a danıştıktan sonra e)Diğer (belirtiniz)
c)Hiç kimseye danışmadan
- 17)Tekrar memleketinize dönmek ister misiniz?
a) Evet b)Hayır
- 18)Cevabınız 'EVET' ise bunun nedeni nedir ?
a) Memleketime, kentteki yaşam pahalı olduğu için dönmek istiyorum
b) Memleketime, kent yaşamına alışamadığım için dönmek istiyorum
c) Memleketime, kentin çocuklarımın ahlâkını bozduğu için istiyorum
d) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

19) Cevabınız 'HAYIR' ise bunun nedeni nedir ?

- a) Kentte, daha fazla kazanç sağlamaktayım
- b) Kentte, daha iyi yükselme olanağım olduğu için
- c) Kentte, çocuklarım daha iyi eğitim görmekteler
- d) Çevrenin "kentte başarısız oldu" demesinde çekindiğim için

20) Memleketinizden göç etmenizden sizce nedeni nedir?

- a) Daha iyi bir yaşam
- b) Çocukların eğitimi
- c) Topraksızlık
- d) Sağlık
- e) Tabii afetler
- f) Yurtdışından kesi dönüş
- g) Siyasal vaatler
- h) Diğer (belirtiniz).....
- i) İşsizlik
- j) Terör/Güvenlik

21) Memleketinizden düzenli olarak haber alıyor musunuz ?

- a) Evet, telefonla
- b) Evet, mektupla
- c) Evet, Her ikisi ile
- d) Evet, Gelen-gidenle
- e) Hayır

22) Memleketinize gitme sıklığınız nedir ?

- a) Ara sıra
- b) Her tatilde
- c) Düğün ve Bayramlarda
- d) Ekin ve hasat zamanı
- e) Hiç gitmem

23) Memleketteki akrabalarınız kente geldiklerinde sizi ziyaret etme sıklığı nedir ?

- a) Genellikler ziyaret ederler
- b) Bazen ziyaret ederler
- c) Nadiren ziyaret ederler
- d) Hiçbir zaman ziyaret etmezler

24) Yalova'ya geldikten sonra hayatınızda neler değişti?

Fikirler	Evet	Biraz	Hayır
Hayat Tarzım	()	()	()
Siyasi görüşüm	()	()	()
Konuşmam-Şivem	()	()	()
Ekonomik Durumum	()	()	()
Olumlu yönde	()	()	()
İnançlarım	()	()	()

25) Yalova'ya gelmeden önce ne iş yapıyordunuz ?

- a) Boşta geziyordum
- b) Zanaatkârdım
- c) Ortakçıydım
- d) Çiftçiydim
- e) Yarıcı İdim
- f) Marabaydım
- g) Diğerleri

26) Yalova'ya geldiğiniz ilk günlerde iş durumunuz neydi ?

- a) İşim yoktu
- b) Kısa süreli işlerde çalıştım
- c) Devamlı bir işim vardı
- d) Emekliyim
- e) Diğer

27) Yalova'da ilk işinizi nasıl buldunuz?

- a) Akrabalarım yardım etti
- b) Hemşerilerim yardım etti
- c) Tanıdıklarım yardım etti
- d) Kendi işimi kurdum
- e) İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile buldum
- f) Politikacı hemşerim vasıta buldu
- g) Kimsenin yardımını olmadı
- h) Diğer (belirtiniz).....

28) Yalova'ya ilk gelişinizden bu yana kaç defa iş değiştirdiniz ?

- a) Hiç değiştirmedim
- b) Bir defa
- c) İki defa
- d) Üç defa
- e) Diğer (belirtiniz).....

29) Halen çalıştığınız bu işinizi nasıl buldunuz ?

- a) Akrabalarım yardım etti
b) Hemşerilerim yardım etti
c) Tanıdıklarım yardım etti
d) Kendi işimi kurdum
e) İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile buldum
f) Politikacı hemşerim vasıta buldu
g) Kimsenin yardımını olmadı
h) Diğer (belirtiniz).....

30) Şimdiki işinizde memnun musunuz?

- a) Memnunum
b) Kararsızım, elimden başka bir iş gelmiyor
c) Kararsızım, daha iyi bir iş arıyorum
d) Memnun değilim elimden başka bir iş gelmiyor
e) Memnun değilim başka bir iş arıyorum

31) Ek gelir elde etmek için ikinci bir iş yapıyor musunuz?

- a) Evet
b) Hayır
c) Bazen

32) Kendinizi/Ailenizi hangi gelir grubu içinde görüyorsunuz?

- a) Yoksul
b) Ortanın altı
c) Orta
d) Ortanın üstü
e) Zengin

33) Aylık geliriniz ile gideriniz denk mi?

- a) Evet
b) Hayır, borçlanıyorum
c) Çok az tasarruf yapabiliyorum
d) Büyük bir kısmını tasarruf edebiliyorum

34) Sizce Türkiye'de başarılı olmada aşağıdakilerden hangileri etkilidir?

Başarı Kriteri	Çok Önemli	Önemli Değil	Önemli
a) Çok çalışmak	()	()	()
b) Babadan miras kalması	()	()	()
c) Kanun dışı yollara başvurmak	()	()	()
d) Ticaretle uğraşmak	()	()	()
e) Dindar olmak	()	()	()
f) Dürüst olarak çalışmak ve kazanmak	()	()	()

İllerin aldığı göç, verdiği göç, net göç ve net göç hızı (2010-2011 dönemi)					
İl	ADNKS 2011 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Türkiye	74.724.269	2.420.181	2.420.181	0	0
Adana	2.108.805	50.523	62.402	-11.879	-5,62
Adıyaman	593.931	13.873	23.939	-10.066	-16,81
Afyonkarahisar	698.626	17.219	24.063	-6.844	-9,75
Ağrı	555.479	15.508	25.182	-9.674	-17,27
Amasya	323.079	11.424	14.142	-2.718	-8,38
Ankara	4.890.893	191.864	137.385	54.479	11,2
Antalya	2.043.482	89.731	62.875	26.856	13,23
Artvin	166.394	7.948	7.948	0	0
Aydın	999.163	32.077	31.056	1.021	1,02
Balıkesir	1.154.314	37.143	36.638	505	0,44
Bilecik	203.849	9.250	8.914	336	1,65
Bingöl	262.263	9.292	10.782	-1.490	-5,67
Bitlis	336.624	11.419	16.610	-5.191	-15,3
Bolu	276.506	12.545	11.386	1.159	4,2
Burdur	250.527	8.873	9.712	-839	-3,34
Bursa	2.652.126	74.243	58.258	15.985	6,05
Çanakkale	486.445	17.278	15.623	1.655	3,41
Çankırı	177.211	10.582	14.322	-3.740	-20,88
Çorum	534.578	15.174	22.441	-7.267	-13,5
Denizli	942.278	23.454	23.853	-399	-0,42
Diyarbakır	1.570.943	36.622	46.834	-10.212	-6,48
Edirne	399.316	14.494	14.588	-94	-0,24
Elazığ	558.556	16.862	20.054	-3.192	-5,7
Erzincan	215.277	11.523	14.218	-2.695	-12,44
Erzurum	780.847	27.719	33.599	-5.880	-7,5
Eskişehir	781.247	35.045	27.908	7.137	9,18
Gaziantep	1.753.596	45.991	38.634	7.357	4,2
Giresun	419.498	17.058	19.346	-2.288	-5,44
Gümüşhane	132.374	10.426	8.988	1.438	10,92
Hakkari	272.165	8.775	9.133	-358	-1,31
Hatay	1.474.223	29.509	37.164	-7.655	-5,18
Isparta	411.245	15.325	18.269	-2.944	-7,13
Mersin	1.667.939	51.328	54.630	-3.302	-1,98
İstanbul	13.624.240	450.445	328.663	121.782	8,98
İzmir	3.965.232	110.364	101.420	8.944	2,26
Kars	305.755	10.654	16.376	-5.722	-18,54

Ek 2'nin devamı

Kastamonu	359.759	15.023	15.482	-459	-1,28
Kayseri	1.255.349	34.387	31.787	2.600	2,07
Kırklareli	340.199	11.979	11.829	150	0,44
Kırşehir	221.015	9.598	11.870	-2.272	-10,23
Kocaeli	1.601.720	63.314	50.070	13.244	8,3
Konya	2.038.555	52.134	54.533	-2.399	-1,18
Kütahya	564.264	17.547	20.655	-3.108	-5,49
Malatya	757.930	32.925	29.515	3.410	4,51
Manisa	1.340.074	33.312	36.021	-2.709	-2,02
Kahramanmaraş	1.054.210	21.716	31.005	-9.289	-8,77
Mardin	764.033	25.447	31.302	-5.855	-7,63
Muğla	838.324	35.409	29.604	5.805	6,95
Muş	414.706	12.895	18.663	-5.768	-13,81
Nevşehir	283.247	8.995	11.374	-2.379	-8,36
Niğde	337.553	11.769	17.023	-5.254	-15,44
Ordu	714.390	23.963	34.472	-10.509	-14,6
Rize	323.012	14.558	14.560	-2	-0,01
Sakarya	888.556	28.537	24.633	3.904	4,4
Samsun	1.251.729	35.103	43.408	-8.305	-6,61
Siirt	310.468	10.274	14.228	-3.954	-12,66
Sinop	203.027	10.038	10.618	-580	-2,85
Sivas	627.056	22.884	30.131	-7.247	-11,49
Tekirdağ	829.873	42.265	28.620	13.645	16,58
Tokat	608.299	29.576	36.342	-6.766	-11,06
Trabzon	757.353	24.858	38.446	-13.588	-17,78
Tunceli	85.062	6.187	6.419	-232	-2,72
Şanlıurfa	1.716.254	35.888	41.570	-5.682	-3,31
Uşak	339.731	8.653	10.138	-1.485	-4,36
Van	1.022.532	23.415	72.273	-48.858	-46,67
Yozgat	465.696	15.251	26.921	-11.670	-24,75
Zonguldak	612.406	15.822	23.658	-7.836	-12,71
Aksaray	378.823	10.778	13.142	-2.364	-6,22
Bayburt	76.724	3.997	4.570	-573	-7,44
Karaman	234.005	7.593	9.365	-1.772	-7,54
Kırıkkale	274.992	12.190	17.482	-5.292	-19,06
Batman	524.499	18.429	19.902	-1.473	-2,8
Şırnak	457.997	13.403	13.957	-554	-1,21
Bartın	187.291	6.560	7.619	-1.059	-5,64
Ardahan	107.455	4.908	6.673	-1.765	-16,29
İğdır	188.857	6.915	8.579	-1.664	-8,77
Yalova	206.535	10.267	9.782	485	2,35

Ek 2'nin devamı

Karabük	219.728	8.239	9.066	-827	-3,76
Kilis	124.452	4.692	6.420	-1.728	-13,79
Osmaniye	485.357	15.675	18.420	-2.745	-5,64
Düzce	342.146	11.253	10.679	574	1,68

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Erzurum’da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Erzurum’da tamamladı. 2003 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Fen ve Teknoloji Öğretmenliği Bölümünde başladığı lisans eğitimini 2007 yılında tamamladı. 2 yıl süreyle Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda geçici öğretmen olarak çalıştı. 2009 yılında iş hayatına Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdarim Bilimler Fakültesi’nde memur olarak görevine başladı. Halen çalışma hayatını Yalova Üniversitesi’nde sürdürmektedir.